

פנינים לשבת

ממעייני היהדות

פרשת "צו" - שבת זכור

ו' אדר ב' תשע"ד, (08/03/2014)

מוקדש לע.ג. בתנו היקרה

אודליה פינקלר ע"ה

בת זהבה ושמעון תורג'מן יבדלא"ו

נלב"ע ביום שלישי כ"ו סיון תשע"ג

ת.נ.צ.ב.ה

ליקט וערך:

שמעון תורג'מן

תשפנאים	באר-שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים
17:28	17:25	17:16	17:26	17:10
18:24	18:25	18:24	18:25	18:23

כניסת שבת

יציאת השבת

תוכן עניינים

<u>מס'</u>	<u>הנושא</u>	<u>עמ'</u>
1 .	פרשת " צו " – על הפרשה	2
2 .	לקח טוב מהפרשה	8
3 .	דברי חכמה מחכמינו על הפרשה	21
4 .	מיצירתם ומורשתם של רבותינו חכמי ספרד ומרוקו	57
5 .	בין אדם לחבירו, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית	66
6 .	סיפור ופתגם – עם מוסר השכל	90
7 .	החיים הבריאים	98
8 .	אירועים היסטוריים שקרו בשבוע זה	102
9 .	המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה	105
10 .	רשימת פרסומי גמ"ח תורג'מן בנושא מעגל השנה ובנושא מעגל החיים של היהודי	בכריכה האחורית

1.1. נתונים על הפרשה

פרשת צו היא פרשת השבוע השניה בחומש השלישי - "ויקרא". היא מתחילה בפרק ו' פסוק א' ומסתיימת בפרק ח' פסוק ל"ו. בחלק מהשנים (כמו השנה) קוראים את פרשת צו בשבת הסמוכה לפורים, ולפיכך קוראים בה גם את הפרשייה השנייה מ"ארבע פרשיות" - פרשת זכור. יש שנים שבהן קוראים אותה בשבת הסמוכה לראש חודש ניסן, ואז קוראים בה את הפרשה הרביעית - פרשת החודש. שם הפרשה היא המילה השישית בה פותחת הפרשה:

" וידבר ה' אל משה לאמור ב' צו את אהרון...". בפרשה צו יש צו (96) פסוקים.

נתונים סטטיסטיים - מספריים על פרשת " צו "											
מציאות לא תעשה	מציאות עשה	סה"כ מצוות	סה"כ אותיות	סה"כ מילים	סה"כ פסוקים	סה"כ פרקים	סה"כ שורות בס"ת	ומסתיימת ב-		הפרשה מתחילה ב-	
								פסוק	פרק	פסוק	פרק
9	9	18	5,096	1,353	96	3	169	פסוק	פרק	פסוק	פרק
								ל"ו	ח'	א'	ו'
6	5	5	3	3	3	3	3	דירוג פרשת " צו " בפרשות חומש ויקרא			
15	7	10	38	38	36	36	37	דירוג פרשת " צו " בפרשות חמישה חומשי תורה			

1.2. הנושאים בפרשה

חלקה הראשון של הפרשה ממשיך את העיסוק בקורבנות שהחל בפרשה הקודמת, פרשת ויקרא; ואולם ההתייחסות בפרשת צו ממוקדת יותר בנקודת המבט של הכוהנים, בעוד בפרשת ויקרא נקודת המבט היא של מביא הקורבן. בתחילת הפרשה מובא ציווי על תרומת הדשן, ואחר כך דיני קורבן מנחה, קורבן חטאת, קורבן אשם, קורבן שלמים ואיסור אכילת חלב. החלק השני של הפרשה עוסק בשבעת ימי המילואים, כלומר בקיום טקסי חנוכת המשכן שעליהם נצטווה משה בפרשת תצווה. במסגרת זו הוקדשו אהרן ובניו לכהונה, הולבשו בבגדים המיוחדים להם ונמשחו בשמן המשחה. שיאו של

תהליך חנוכת המשכן, היום השמיני למילואים, יפורט בפרשה הבאה, פרשת שמיני.

1.3. ההפטרה

האשכנזים והספרדים מפטירים השבת בישעיהו מפרק מ"ג פסוק כ"א – "עם זו יצרת" עד פרק מ"ד פסוק כ"ג – "ובישראל יתפאר" התימנים : מפטירים השבת בישעיהו מפרק מ"ג פסוק כ"א – "עם זו יצרת" עד פרק מ"ד פסוק ו' – "מבלעדי אין אלוהים"

1.4. הקשר בין פרשת "צו" להפטרותה

השבת היא שבת זכור. בשבת זו מוציאים שני ספרי תורה, בראשון קוראים את פרשת השבוע, ובשני קוראים את פרשת זכור (דברים כה, יז-יט). תוכנה של פרשת זכור הוא מצוות זכירת עמלק ומחייתו. בחז"ל מובא, כי קטע זה נבחר לשבת זכור, משום שיש להקדים זכירה לעשייה. כידוע, היה המן בן המדתא האגגי צאצא של אגג מלך עמלק. תלייתו של המן ושל עשרת בניו הגשימה את הציווי של "מחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים" (שמות יז, יד). אנו מקדימים אפוא מצות זכירה למצוה של מחה אמחה בעזרת קריאת הקטע המדבר על הציווי של "זכור" כבר בשבת שלפני פורים, שכן בפורים עצמו נתקיימה המצוה של "מחה אמחה". הפטרת פרשת זכור היא: "פקדתי את אשר עשה עמלק וגו'" (שמואל א פרק טו). הפטרה זו מתארת את מלחמת שאול המלך בעמלק ואת הריגת אגג מלך עמלק בידי שמואל הנביא. על פי חז"ל, כיוון ששאול לא הרג את אגג, הספיק אגג בלילה שלפני הריגתו לבוא על שפחה, ומהם יצא המן. לפי חלק מהראשונים, מצוה מן התורה לשמוע את פרשת זכור. הקורא בתורה והשומעים יכוונו בלבם לצאת ידי חובת מצוה זו. ישנן דעות בפוסקים, כי גם נשים חייבות לשמוע את פרשת זכור. אמנם, יש דעות בראשונים, כי מצוה זו היא כיתר ארבע פרשיות, ואינה מן התורה.

עם ישראל נלחם לאורך הדורות במלכים ממלכים שונים, שחלק מהם הגלוהו מארצו, ואחרים שכמעט והכחידו אותו, ועם כל זאת, לא נקבעו לאותן מלחמות מועדי זיכרון, ולא נצטוונו לזכרם, כמו שאנו מצווים לגבי מלחמת עמלק. מה מיוחד כל כך בעמלק ובמלחמתו נגד עם ישראל, עד שכפי שאומר הכתוב "מלחמה לה' בעמלק מדר דר" ? מה בסך הכל עשה עמלק ? הוא "זינב" בעם

ישראל, ועל דרך המשל, הוא קיצץ בזנבו. והרי מדובר בפגיעה שאינה מסוכנת במיוחד? האם מוטב היה אילו היה פוגע בראשו של עם ישראל, או באברים חיוניים אחרים?! ואם עמלק היה שונא כל כך גדול של עם ישראל, מדוע שם לו כמטרה את הזנב של עם ישראל דווקא, ולא את הראש, החשוב בהרבה?

ח נ ח ס נ בעלון לפרשת השבוע מסביר. עלינו לעלות תחילה לשורשיהן של המילים "ויזנב" ו-"הנחשלים". מי הם הנחשלים? שורשה של המילה 'הנחשלים', הוא ח.ש.ל. אם נבדוק שורשים "אחים" נוספים, המסתיימים באותיות ש' ו-ל', נגלה את כ.ש.ל - במשמעות של למעוד וליפול, נ.ש.ל - כפי שניתן ללמוד מהכתוב המתאר הריגה בשוגג "וַאֲשֶׁר יָבֵא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר לַחֹטֵב עֵצִים וַנִּדְחָה יָדוֹ בַּגֶּרֶן לְכַרֵּת הָעֵץ וַנִּשָּׁל הַפָּרָז לְמִן הָעֵץ וּמָצָא אֶת רֵעֵהוּ וּמָת", ואפילו השורש ב.ש.ל המייצג תהליך שבסופו המאכל שבישלנו מאבד מקשיחותו ומתרכך עד כדי כך שאפשר למעוך או לפורר אותו. בכל הדוגמאות הנ"ל, ניתן לראות את אבדן היציבות והתרופפות החיבור, עד כדי התנתקות ופירוד. הדבר נכון במיוחד בשורש ח.ש.ל, המורכב מאותן האותיות המרכיבות, בסדר שונה קמעא, את השורש ח.ל.ש. מכיוון שהאותיות ש' ו-ס' הן אותיות מתחלפות (שייכות למשפחת האותיות השיניות), הרש"ר מוצא זיקה בין שורש זה לשורש ח.ס.ל. כלומר שהנחשל לו מאחור, עלול להגיע מהרה לסוף דרכו, באמצעות אורב מחסל.

ומה עם הזנב? הזנב הוא איבר המוכר לנו מבעלי חיים, הוא מחובר לקצהו האחורי של הגוף ונשרך אחריו, בדרך כלל למטה מאחור. לכן מייצג הזנב מעין ספיח שכמו הודבק לנו, תוספת מיותרת, התורמת אך סרבול, וגורמת לנו להתנהל בכבדות. לאחר שאנו רואים כלבים, חתולים ולטאות, הממשיכים לחיות לאחר שקיצרו/קטעו את זנבותיהם, אנו מניחים שהזנב מיותר, ודעתנו רק מתחזקת בהקשר זה. אך האם נכונים הדברים? זנבותיהם של הדגים למשל, הם אמצעי חיוני בעבורם ומשמשים אותם לצורך השיוט במים. אם ניקח לדוגמא את העכבר, שזנבו ארוך מאוד יחסית לגופו, יש מקום לשאול, לשם מה הוא צריך אותו? הרי אם מישהו יצליח לשים יד או רגל על זנבו, כי אז העכבר כולו נלכד! מדוע אם כן הכפיל הקב"ה את אורכו של העכבר (ויותר) בהוסיפו לו זנב? הרי ככל שייקצר העכבר, כך ייקשה יותר לתופסו? והתשובה לכך פשוטה, דווקא הזנב משמש כאמצעי חשוב לניווט ולמילוט, בעבור העכבר. ניקח לדוגמא, אדם הרודף אחרי עכבר, הרץ בצמוד לדופן הקיר של בית. כאשר העכבר מגיע לפינה, יש לו את האפשרות להמשיך ישר, חשוף לרגליהם של בני אנוש, ולמזיקים מסוכנים אחרים. החלופה השנייה, בה יבחר בדרך כלל, היא לפנות פנייה חדה, ולהמשיך לרוץ

לצידו של הקיר החדש. ומה עם האדם הדולק בעקבותיו? אם זה ינסה לפנות באופן פתאומי בזווית חדה כל כך, הוא ייפול בוודאי. יהיה עליו להאט את מהירות ריצתו בטרם יגיע לפינה, כדי שיוכל לפנות באיטיות יחסית, או לפספס את הפינה ולפנות בקשת (מרוחקת יחסית מהקיר). מהו סוד יתרונו של העכבר במקרה זה? הִזָּנָב! הִזָּנָב מאפשר לו במקרה זה, לשמור על שיווי משקלו ולשנות את כיוון תנועתו בזוויות חדות, גם תוך כדי ריצה, כאשר הוא "זורק" אותו לכיוון הנדרש (מאזן את הכוח הצנטריפוגלי הנולד מהסיבוב החד).

מה מציק לו לעֲמֶלֶק, ומדוע הוא נטפל לזנבו של עם ישראל דווקא? אם עם ישראל מייצג בשורשו את הקדושה האלוקית והחיבור אליה, אזי עֲמֶלֶק מייצג את הצד ההפוך לקדושה, וכפי שמובא בנבואתו של בלעם "יֵאֱשִׁית גוֹיִם עֲמֶלֶק וְאַחֲרֵיתוֹ עַדֵי אָבֶד". בשורשיהם מתחלקים הגויים לשבעים אומות, כשלכל אומה, מידה שלילית המאפיינת אותה וייחודית לה. עֲמֶלֶק הוא אומה המהווה שורש רוחני לכל הגויים, ובו שורשי כל הקליפות, שורש הטומאה. מה הריץ את עמלק בדרך כה ארוכה, לבוא ולהילחם עם ישראל בַּרְפִּידִים? לא קיומו של עם ישראל הציק לו, וגם לא נחלתו, שהרי עדיין לא היו בידו כל נחלה וכרם. עֲמֶלֶק היה "מחויץ לתחום" לגבי עם ישראל, הוא לא עמד בדרכו, ועם ישראל לא היה אמור לפגוע בו מלכתחילה. מה שהפריע לו, היא דרכו של עם ישראל, "אֲשֶׁר קָרָךְ בַּדֶּרֶךְ". ומה כבר היה שם, בדרכו של עם ישראל? עם ישראל היה בדרכו להר סיני, לקבל את התורה כדרך של חיים, ועמד להמליך עליו את הקב"ה. ההתלהבות הרבה בה היה עם ישראל שרוי, "שיגעה" אותו, והוא היה מוכן לשלם הרבה מאוד כדי לצנן את התלהבותו של עם ישראל, "אֲשֶׁר קָרָךְ (=קירר אותך) בַּדֶּרֶךְ". וראה זה פלא, עֲמֶלֶק ניגש לתקוף את מערכת ההיגיו והניווט של עם ישראל, הוא פוגע ב"זנבו" הרוחני, כדי לגרום לו לסטות מדרך המלך, לאבד כיוון וכוונה בעבודת ה' שלו.

עם ישראל הוא עם מיוחד, כפי שמגלה לו הקב"ה, "בְּךָ בָּחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם סֻגָּלָה מִכָּל הָעַמִּים". ואומרים חז"ל, "כל המאבד נפש אחת מישראל, מעלים עליו כאילו איבד עולם מלא; וכל המקיים נפש אחת מישראל, מעלים עליו כאילו קיים עולם מלא". כל יהודי הוא בגדר עולם מלא, מכיוון שבלעדיו נמצא העולם חסר, כמו ספר תורה, שכאשר אות אחת שאמורה להיות בו, חסרה או נמצאה פסולה חלילה, הספר כולו נפסל לקריאה. עם ישראל ככלל, וגם כל יהודי כפרט, קרויים אָדָם. שם זה מעיד על הבחירה שניתנה ליהודי, האם לנטות לצד הארצי והנמוך שביסוד בריאתו – "עֶפְרָן מִן הָאֲדָמָה", או לצד הרוחני הגבוה – "וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשִׁמַת חַיִּים", ואז השם אָדָם כמו מרמז על הרצון להידמות לקב"ה, "אֲדָמָה

לְעֵלְיוֹן". הקב"ה מצווה אותנו על צדקה וגמילות חסדים, אך מה נעשה אם כולם יהיו עשירים, למי נוכל לתת? הקב"ה שצפה מראש את השאלה, משיב "פי לא יחדל אֲבִיוֹן מִקְרֵב הָאָרֶץ". האֲבִיוֹן למרות עוניו, יש בו נקודת אור גדולה מאוד, הוא מאפשר בעצם קיומו, פעילות של צדקה וגמילות חסדים. הדבר נכון גם לגבי האֲבִיוֹן ברוחני, זה שלא למד, זה שמעד וחטא, ואפילו הרשע. וקובעים חז"ל, "ישראל – אף על פי שחטא, ישראל הוא". כמו שבהצגה להבדיל, דמותו של הגיבור "נבנית" לה מקיומו ומרוע מעלליו של האיש הרע, כך מספק לנו הקב"ה סביבה מתאימה, בה נוכל להביא לידי ביטוי במעשה, את המידות הטובות שבנו. אלא, שכוונתנו צריכה להיות טובה באמת, להיטיב עם הכושל, לסמוך אותו ולנסות להפוך אותו מסרח עודף, מזנב הנשרך מאחור, עד לרמה של צדיק, המנהיג ומוביל בראש. אסור להתייאש מכל יהודי, שהרי יש בו ניצוץ אלוקי, הנשמה המכוסה.

משה מסביר לעם ישראל את מה שקרה: אותו עַמְלֵק, המייצג ברוחני את הצד ההפוך לקדושה, "אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדָרְךָ", אותך הוא צינן, את אמונתך בחוסנו של עם ישראל וביכולתו להתאושש. "וַיִּזְנֵב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ", פעולת הזינוב והפירוד היתה "בְּךָ", בעצמך, בחלק מגופך ולא בגורם זר לך, אף שלכאורה, מדובר ב"זרים" הַנְּחָשִׁים אַחֲרֶיךָ. "וְאֵתָה עֵיף וַיִּגַע", העייפות אינה מיוחסת לַנְּחָשִׁים, כפי שהיינו מצפים לראות, אלא היא שלך ובאה מצידך. העייפות שלך מציבור הַנְּחָשִׁים (גרירת הרגליים מצידך), כמו גרמה לפירוד, אתה בעצמך יצרת את הַזְּנֵב. ובכך כמו נפרצה לה פרצה, הקוראת ומזמינה את עַמְלֵק, כדברי המדרש המסביר ששמו של המקום – רְפִידִים, מרמז על רפיון ידיים, "שרפו ידיהם" של ישראל. עם ישראל הוא בעצם ישות רוחנית אחת, וממילא כוחו באחדותו. התיקון לנחשלות ולחולשה הוא החישול, כפי שמורה הנביא ישעיה לעם ישראל, "חִזְקוּ יְדֵים רַפּוֹת וּבְרַפִּים כְּשִׁלּוֹת אִמְצוּ". יש כאלה שמזלם לא שפר עליהם, והם מזדנבים להם מאחור. אל תפנו להם עורף, אל תמשיכו ללכת קדימה, אל תהפכו אותם לזנב, הסבו את פניכם אליהם, סימכו את הנופלים וסעדו אותם. זהו מקור חוסנכם, זה מה ששומר על האיזון והיציבות שלכם. יש בגוף האדם איבר אחר, בנוסף על הַזְּנֵב, הקשור לאיזון ולשיווי משקל, הלא הוא הַאֲזֵן שבראש. התייחסות נכונה אל הַזְּנֵב הרוחני, ששמו כמו מרמז על היותו מסוג ב' בחברה (זן-ב'), אמורה להפוך אותו לראש, לחלק מהמנהיגות המוליכה אחריה את העם, ל-אֲזֵן, למעין צינור שֶׁמַע של עם ישראל, אֲזֵן המעבירה אליו את דבר ה' ומזינה אותו ברוחני, א'-זן (סוג א' א').

1.5. תקציר מהנושאים בהם עוסקת פרשת "צו"

- א. הפרשה היא המשך של פרשת ויקרא אותה בפרשה פירוט סוגי הקורבנות השונים כגון עולה, חטאת ואשם.
- ב. על המזבח שעמד בחצר המשכן (והמקדש בהמשך), היו מספר מערכות עצים שהוצתו באש. אחת לצורך בשר הקורבנות, השניה לצורך לקיחת גחלים למזבח הקטורת שעמד בתוך מבנה המשכן עצמו, והשלישית היתה אש תמידית שדלקה על המזבח. אש זאת שדלקה ללא הפסקה למעלה ממאה שישים שנה (160) !!! היתה המקור היחיד של אש ששירת את כל הצרכים של בית המקדש
- ג. אדם המביא למשכן או המקדש "קרבן תודה", כדי להודות לאלוקים על דבר שאירע לו (כגון שניצל ממקום סכנה), מקבל חלק מבשר הקורבן, והוא עצמו אוכל ממנו. על המקריב מוטלת החובה לסיים את אכילת הבשר עד חצות הלילה, אף שמדובר בכמות גדולה של בשר. הסיבה ל"הלחצת" המקריב לסיים את אכילתו במהירות הינה שהתורה יוצאת מתוך הנחה שהאדם ודאי לא יוכל לסיים בעצמו את כל כמות הבשר לכן יזמין אנשים נוספים לאכול עימו, ונמצא שמפרסם את הדבר הטוב שנעשה לו בקרב אנשים רבים.
- ד. אף שמותר לאכול בשר של בעלי חיים ועופות כשרים, ישנם חלקים האסורים באכילה, כגון החלב והדם של בעלי החיים, ולכן חלק מתהליך הכשרת בשר ועוף לאכילה, כולל בתוכו מליחה במלח של הבשר, כיון שבכוחו של המלח לשאוב את הדם שנותר בבשר. וכן קיימת דרך של צליה כדי להוציא את הדם.
- ה. הפסוק האחרון של הפרשה מציין שאהרן ובניו הכוהנים ביצעו את המוטל עליהם בצורה מדוייקת כפי שצוו מפי משה, והתורה מציינת זאת לומר את שבחם שנתנו אמון מלא במשה שאמר להם כפי שנצטווה מפי ה' ולא הטילו ספק שמא יש שינוי כלשהו בדברים.

2. לקח טוב מהפרשה

2.1. "נקודה טובה" – רעיון מהפרשה, במבט עכשווי.
בסוד הפְּרָסֶפֶק טִיבָה (נקודת מבט) / ר' משה רוט

השיר "כְּתָבוּ עָלַי בְּעֵתוֹן" (מילים: אריק איינשטיין ושלום חנוך, לחן: שלום חנוך),
עוסק במרחק הגדול שבין מה שכתוב בעיתון, לבין המציאות...

כְּתָבוּ שֶׁהוּא מְצֵלִיחַ מְאֹד

הוּא נִהְיָה מְפָרֶסֶם

כְּתָבוּ שֶׁהוּא מְרוֹיַח

כְּתָבוּ שֶׁהוּא חָדָשׁ

בְּסוֹף כְּתָבוּ שֶׁהוּא מְשָׁלֵם.

כְּתָבוּ עָלַי בְּעֵתוֹן הַרְבֵּה דְבָרִים

הוּא בְּכֹלֵל לֹא יָדַע שֶׁהוּא כְּזָה...

מתברר, שגם ידיעה עיתונאית צריך לדעת איך לקרוא. מי כתב ולמה, על מי לא
כתבו ומדוע דווקא עכשיו...

במוצאי שבת נחגוג אי"ה את חג הפורים ונקרא שוב את המגילה. והפעם ננסה
לעשות זאת מתוך עניין ולא "כמצוות אנשים מלומדה", כאשתקד...

ואם ידיעה עיתונאית מחייבת לימוד ועיון... מגילת אסתר שנאמרה ברוח הקודש
(מגילה ז, ע"א), על אחת כמה וכמה!

מדוע נכתבה מגילת אסתר?!

מגילת אסתר נכתבה כדי לפרסם את מעשה הנס וההצלה של יהודי 127 מדינות
אחשוורוש, מגזרת המן. אולם, למרבה הפלא, המגילה אינה עוסקת רק באירוע
עצמו, אלא מרחיבה את היריעה.

המן הרשע, ברצותו לקבוע את המועד לרציחתם של יהודי הממלכה (ח"ו), הפיל
את ה"פור הוא הגזרל", רק בשנה השתים עשרה למלכות אחשוורוש (ראה אסתר
ג,ז). אם כך, מדוע מגילת אסתר עוסקת בקורות הממלכה, החל מרגע עלות המלך
אחשוורוש לשלטון?!

המן, מזרע עמלק היה ותפיסתו היתה: "אֲשֶׁר קָרָךְ" (דברים כה, יח) – כל מה
שקורה בעולם הוא מקרי.

אולם אנו, המאמינים ויודעים שכל מה שקורה בעולם בא מאת ה', הופכים את
המילה "מקרה" על אותיותיה ל: "רק מ-ה' " או "ה' רקם" (ותכנן...) – מילים
שאותיותיהן זהות, אך משמעותן הפוכה.

מי שקרא את עתון "חדשות שושן" (אם אכן היה עיתון כזה...), חשב שהכל החל
רק בשנת 12 למלכות אחשוורוש, עם גזירת המן. אולם, המגילה מרחיבה לנו את
הפרספקטיבה ההיסטורית ומראה לנו שהדברים החלו להתגלגל מיד עם עלייתו
של אחשוורוש לשלטון.

מתברר שהקב"ה "הקדים רפואה למכה" ונקט בצעדים מקדימים ומונעים, עוד
הרבה לפני שהמן התחיל לגלגל את רעיון ההשמדה ההמונית (ח"ו).

בשלב ראשון, ושתי חוסלה ואסתר תפסה את מקומה.

בשלב שני, המלך שולח הודעה תמוהה וחסרת משמעות לכל מדינות מלכותו:
"לְהִיּוֹת כָּל אִישׁ שֶׁיֵּרָר בְּבֵיתוֹ (להיות הגבר בבית...) וּמִדְבַּר כָּל־שׁוֹן עִמּוֹ" (האשת
חייבת לדבר בשפת בעלה...), (א, כב). הודעה מוזרה זו, גרמה לכולם "להרים
גבה" ולחשוב שהמלך כנראה "מבולבל" ואולי גם לא כל כך בסדר...

ולכן, כאשר אחר כך, מגיעות האגרות הקוראות להשמדת היהודים, אף אחד לא מזדרז לקיים זאת, כי כולם כבר הבינו שהמלך אולי קצת מבולבל... ואולי מחר הוא עלול לשנות את דעתו...

בשלב השלישי, מצילים אסתר ומרדכי את המלך ממזימת הרצח של בגתן ותרש והם זוכים ב"נקודות זכות" אצל המלך. נקודות זכות שיהיו הסיבה ל"מהפך" העתידי לבוא...

"אֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדַּל הַמֶּלֶךְ אֶת־שׂוֹרוּשׁ אֶת הַמֶּן בֶּן הַמֶּדְתָּא הָאֲגָגִי וַיִּנְשְׂאֵהוּ..."
(ג, א). רק לאחר שהקב"ה הקדים רפואה למכה ועשה את כל ההכנות ("אֲחֵר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה...") – אחר ההכנות הללו), קדם המן למשרתו הבכירה.

מי שחי באותה תקופה וקרא על המאורעות האלה בהתהוותם, לא היה יכול לראות את הקשר הסיבתי בין המאורעות השונים. ולכן, גם לשם כך נכתבה המגילה. כדי להראות לנו בראיה היסטורית – אמונית, כיצד ה' "רקם" בהסתרה את השתלשלות הדברים, למרות שכל אחד מן השותפים לעלילה, עשה את מעשיו, מתוך בחירתו החופשית.

ולכן, לא פלא שחז"ל קראו למגילת אסתר – מגילת הַסְּתֵר וסתרים. מגילה שרק בסופה, אתה מצליח לפענח את סתריה...
דוגמה נוספת לכך, מצינו גם במכירת יוסף.

כאשר האחים באים אל יוסף, מכים על חטא ומתחרטים על מכירתו, עונה להם יוסף: "וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֲלוֹהִים חֲשָׁבָה לְטֹבָה, לְמַעַן עֲשֶׂה כִּי־אֶחָד בְּיָמֵי הַיָּמִים הַלְּהִיטִי עִם רַב" (בראשית נ, כ).

אתם מכרתם אותי מצרימה, מתוך רצון להרע לי. אולם הקב"ה תכנן, "רקם" וסיבב את פני הדברים כך שאני ניצלתי, הפכתי למשנה למלך מצרים ולכן יש לכם היום מה לאכול – "לְהַחֲיִית עִם רַב".

בשולי הדבתיים נעיר, כי התוצאה החיובית אינה הופכת את מעשה מכירת יוסף לחיובי. יוסף בגדלות נפשו מוותר ומוחל לאחיו ומשתמש בתוצאה החיובית כ"קלף" הרגעה בלבד.

מגילת אסתר מלמדת אותנו לנסות לראות ולהבין מאורעות מתוך ראייה היסטורית, כחלק ממהלך אלוקי ארוך טווח. בתקווה שאולי גם נצליח...

חז"ל תיקנו שהרואה מקום שנעשה לו נס, אומר ומודה: "ברוך (הקב"ה) שעשה לי נס במקום הזה".

אך לא רק על ניסיו מודה האדם, אלא על כל ניסי עם ישראל, מתוך ראייה כלל ישראלית ומתוך ראייה היסטורית. ולכן:

הרואה את מעברות הים והירדן (מקומות בהם עברו בני ישראל את הים ואת הירדן) ונחלי ארנון...ואבן שישב עליה משה במלחמת עמלק...וחומת יריחו... (ומקומות נוספים שנעשו בהם ניסים לישראל), על כולן צריך שיתן הודיה ושבח לפני המקום (הקב"ה) (ברכות נד ע"א).

אהוד שגב בשירו "עֲכָשׁוּ בְּשֹׁאֲנֵי מֵת" (מילים ולחן), אומר:

...עֲכָשׁוּ בְּשֹׁאֲנֵי מֵת הַכֵּל הַרְבֵּה יוֹתֵר פְּשׁוּט

בְּנֶרְאָה שְׁבִשְׁבִיל פְּרִסְפֶּקְטִיבָה אֶתָּה צְרִיךְ לָמוֹת

רַק אֲזֵי אֶתָּה מִבֵּין כְּמָה קָטָן אֶתָּה בְּאֶמֶת

חָבֵל שְׂאֶתָּה מִבֵּין אֵת זֶה רַק בְּשֹׁאֲתָה מֵת...

אולם, מגילת אסתר נותנת לנו פְּרִסְפֶּקְטִיבָה, גם בתוך החיים. היא מלמדת אותנו ש:

לא כל מלך הוא חכם...

המלך הוא לא באמת השליט, למרות שנדמה לו...

שתיה וסביאה, מביאים את האדם ל"מקום" לא טוב...

המן ה"גדול" למד לדעת עד כמה הוא קטן באמת...
המגילה מלמדת אותנו, עד כמה מרדכי ואסתר היו "גדולים" באמת, מתוך כוחה
של אמונה בקב"ה, ומכוחם של של תפילה, שליחות, מסירות והנהגה.
"אפילו חרב חדה מונחת על צווארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים" (ברכות י
ע"א).

בצד החובה לעשות פעולות הצלה מעשיות, קיימת גם החובה לעשות השתדלות
רוחנית בתפילה ומעשים טובים. וראיה לכך מאסתר שהסכימה ללכת אל המלך,
רק בתנאי שכל העם יצום ויתפלל להצלחתה.
צריך להסתכל על מציאות חיינו בפרספקטיבה היסטורית ולנסות לשמוע את
"משק כנפי ההיסטוריה"...

בְּנֶרְאָה שְׁבִשְׁבִיל פְּרִסְפֶּקְטִיבָה לֹא צָרִיךְ לָמוֹת... צָרִיךְ רַק לִלְמוֹד אֶת מַגִּילַת
אֶסְתֵּר...

בברכת שבת שלום,

משה רוט

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova
יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל: nekudatova.roth@gmail.com
אהבת? הפץ בין חבריך

2.2. השבוע בפרשה – מסרים אקטואליים הנלמדים מהפרשה לקראת פורים: מי מסתתר מאחורי המסכה? / ניר אביעד

בדיחה מפורסמת מסכמת את כל חגי ישראל כך: "הם ניסו להרוג אותנו. ניצחנו. בואו נאכל". ואכן, גם בחג פורים, שאוטוטו מגיע, אחת המצוות המרכזיות היא לשבת סביב השולחן ולמלא את כרסנו בכל טוב. עבורנו זאת הזדמנות מצוינת לעצור ולנסות להבין מדוע זכה חג פורים למעמד כה רם עד שספר הזוהר כינה אותו "חג נשגב", חז"ל גרסו שבימות המשיח כל המועדים עתידים להתבטל חוץ מפורים והאר"י הקדוש טען שאפילו דרגתו של יום הכפורים במובן מסוים נמוכה יותר והוא רק מידמה לפורים עצמו (כפורים = כמו פורים).

מה יש בהם באותם אוזני המן, משלוחי המנות, קריאת המגילה וכמובן שלל המסכות והתחפושות? איזה סוד נסתר יש באותו סיפור מעט תמוה על משתה שנערך מספר ימים, גוי מגלומן וערמומי עם עשרה בנים רשעים שרצה בהשמדתנו ויהודי אחד חכם שיועד להיתלות על העץ וסיים רכוב על סוס לבוש בגדי מלך מהודרים? סקרנים? תשובות (חלקיות) בהמשך...

שבת 'זכור' – מיהו אותו עמלק רשע שאנחנו מצווים למחות מעל פני האדמה?

השבת הקרובה, שבת "זכור", היא השנייה מתוך ארבע שבתות בחלק זה של השנה, שיש בה תוספת קריאה מיוחדת (מלבד פרשת השבוע ה"רגילה") וקוראים בה גם את הפסוקים מפרשת "כי תצא" המדברים על החובה למחות את זכר עמלק, וזאת כדי "לסמוך מחיית עמלק למחיית המן". במגילת אסתר עצמה כתוב שהמן היה מצאצאיו של אגג, אשר, כזכור, היה מלך עמלק, ועל כן תמיד בשבת שלפני חג פורים אנו קוראים פסוקים אלה ונזכרים במשמעות הרוחנית של מחיית עמלק בנפש של כל אחד מאתנו.

מעבר לקשר הברור להמן הרשע שרצה להשמיד בפורים את כל היהודים והיותו שייך לזרע עמלק, יש באותם עמלקים כוח הרסני אדיר שחובה עלינו להכיר, כפי שאומרת התורה: "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצריים, אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך ואתה עייף וייגע ולא יירא אלוקים".

למילה "קרד" נתן רש"י פרשנות נהדרת, אשר יכולה ללמד אותנו רבות על דרכנו בעולם באומרו כי "קרד" זה מלשון "מקרה", "מקריות" ו"קור". עמלק בגימטרייה = 240 = ספק, ואכן הכוח הרוחני של עמלק הוא בהטלת ספק בצדקת הדרך ובאמונה. כל אחד יכול להעיד שברגע שמתחלחל ספק לעשייה שלנו (כל עשייה שהיא) ועולות השאלות האם מה שאנו עושים הוא טוב ונכון או לא, אזי מיד כל החשק והמוטיבציה להתאמץ יורדים והאדם מתקרר. אם אנחנו חושבים שבמקרה קורה לנו מה שקורה לנו ושאינ באמת משמעות לבחירות ולדרך שלנו, או שאנחנו מתמלאים בהיסוסים בנוגע לבחירות ולעשיות השונות שלנו אזי ודאי שהתלהבותנו לפעול תצטנן. אצל האדם הפרטי זה נכון ביחס לשאלות כמו בחירת בן/בת זוג, לימודים, מקצוע ומקום מגורים, ומשמעותי במיוחד ביחס לאמונה בבורא העולם. ברמה הלאומית נראה לדבר ביטויים כדוגמת השאלה: "באיזה זכות אנו חיים דווקא בארץ ישראל" ו"האם באמת שווה לחיות פה חרף כל הקשיים הכלכליים והביטחוניים?" אותן הספקות גורמות, לעניות דעתי, (וסליחה לרגע על הקריצה הפוליטית) לרבים וטובים להתייאש מהקושי של החיים דווקא כאן, לשכחה מדוע מכל המקומות בעולם אנו מתעקשים לחיות דווקא בארץ ישראל ולרצון מדומיין להיות "ככל העמים" תוך התעלמות מהעובדה שלא יעזור דבר – אנו עם שונה ונבדל עם משימה ויעוד שונים.

לספק יש תפקיד חשוב של ברור הרצון שלנו ובזכותו אנו שואלים שאלות טובות שאמורות לקדם אותנו, אבל ברגע שהוא גדל הוא גורם לשיתוק כללי והאדם/אומה מאבדים את החיות שלהם, ולכן לא בכדי קבעו חז"ל: "אין שמחה כהתרת הספקות!".

הגמרא שאלה היכן מופיע המן בתורה (סיפור המגילה הרי התרחש הרבה אחרי) והיא מצאה רמז בפסוק: "המן העץ אשר צויתוך לבלתי אכול ממנו אכלת?". את הספק הראשון שקיים בתורה נמצא, אם כך, בפסוק הזה, שבו שואל הקב"ה את אדם האם הוא הפר את הציווי שקיבל לא לאכול מעץ הדעת, כלומר האם הוא הטיל ספק בנכונות דבריו של הבורא. מהדברים אנו למדים כי לאותו חטא קדמון, שהוא שורש השורשים לכל הצרות שלנו בעולם, גרמה הפסקנות וחוסר האמונה.

התשובה הטובה ביותר לאותו ספק, שהפך כידוע לערך נעלה בעידן הפוסטמודרניסטי בו אנו חיים, היא בתפיסה הברורה היודעת מה נכון ומה לא. בסיפור המגילה נקרא: "ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה" (אסתר ג', ב'), וזאת משום שלמרדכי הייתה תפיסה ברורה ואיתנה על החיים והמציאות ושום גורם חיצוני לא הצליח לבלבל אותה ולגרום לו לשנות דעותיו ואמונתו ולהשתחוות בפני הרוע. לאורך ההיסטוריה ניסו, ועדיין מנסים, אינסוף עמים שונים ומשונים מסביבנו לשנות אותנו ולגרום לנו לסטות מהנתיב המקורי שהגדיר הקב"ה לאברהם אבינו, היהודי הראשון, ובהמשך לכל העם, אולם הכוח שלנו הוא דווקא בהתגברות על אותם הספקות, הבלבולים והפיתויים. השבת הקרובה, אם כך, ולאחריה ימי הפורים, קוראים לנו לזכור שהכוח של עמלק עדיין קיים ופועל בעולם ובכל אחד מאתנו וכי עלינו למחות אותו מעל פני האדמה, כלומר להילחם באותו ספק שגורם לנו לחשוב שהמציאות היא מקרית ומתוך כך להתקרר.

פורים – הזדמנות נפלאה לצאת קצת מעצמנו

פורים זה החג של האהבה והקרבה בין אדם לזולתו. ביום מיוחד זה כל החומות נופלות ומי שעושה את העבודה הרוחנית הנכונה (יחד עם שילוב מבורך בין וודקה, טקילה ויין אדום) מצליח להרגיש שכולנו מחוברים ושכולנו גוף אחד ונשמה אחת. אלה לא מילים ריקות וסיסמאות נבובות, זוהי האמת הכי בסיסית. בפורים אנחנו זוכים לתחושה הנפלאה בה אנחנו לא מבדילים בין ארור המן לברוך מרדכי, וזאת משום שבשורש השורשים הכול טוב וכולנו טובים. ללא ספק יש אנשים שעושים מעשים לא טובים, אבל בעומק של כל אחד מסתתרת נשמה טהורה וזכה. בזכות פורים אנחנו מצליחים להרגיש את אותה נקודה טובה ונשמה של הזולת, ומהחוויה הזו ניתן לשאוב כוח לאכפתיות, לסולידריות ול"שיפוט לכף זכות", שאנו כה רוצים, למשך כל שאר השנה.

אדם נולד באופן אוטומטי עם אהבה טבעית לעצמו ולרוב הוא לא צריך לפתח אותה. ה"חינוך העצמי" עליו מדברת היהדות הוא בלהתחיל לאהוב גם את הזולת ממש כמו שאנחנו אוהבים את עצמנו! לרצות שיהיה לשני טוב בדיוק כמו שאנחנו רוצים שיהיה לנו טוב!

המחלות של החברה המודרנית הן בדידות ועצבות, אשר נובעות מדאגה יתרה ומוגזמת לעצמינו. כאשר אנחנו עסוקים כל כך הרבה בעצמינו אנחנו מאבדים את מקור החיות שלנו שהוא חברה וסביבה אנושיים, מפרים ותומכים. בהחלט חשוב שנשאף להרגיש טוב יותר, אולם המרדף האובססיבי אחר ההנאות והתועלת האישית גורמים לנו במקרים רבים לא לראות את שכנינו. מתוך כך אנחנו מכלים את זמננו ורגשותינו היקרים בתחרותיות, חשדנות וקינאה. בפורים יש לנו הזדמנות לעזוב את הדאגה המופרזת ל"אני" הפרטי ולהתחבר לראייה כוללת יותר ולרצון להיטיב לכלל.

הראשונה שהבינה את כוחה של האחדות כמרחיקה מכל רע ואיום הייתה אסתר, אשר אמרה למרדכי: "לך כנוס את כל היהודים", וזאת לאחר שהמן הרשע זיהה בתחילת המגילה את חולשתנו באומרו לאחשוורוש: "ישנו עם אחד מפורד ומפורד בין העמים". בזכות אותם שלושה ימי צום משותפים הם תיקנו את הפרוד ההרסני והמסוכן והתחיל המהלך השלם שבסופו ניצלנו. כפי שראינו אינסוף פעמים בהיסטוריה הרחוקה והקרובה של עמינו, כאשר היינו שלובי זרועות אף צורר לא יכל לנו. זה היה נכון ביחס לפרסי הרשע שהוא ונכון גם היום ביחס לפרסי הנוכחי שגם כן מתכנן לנו רעות. מידי שנה בחג פורים אנו מקבלים הזדמנות לצאת ליום אחד מ"העור של עצמינו" ולהצליח לראות ואף להרגיש שהחבר שלי (כמו גם מי שאני לא מסתדר אתו) הוא בעצם חלק ממני, וזאת ע"י קיום 5 מצוות (=מתנות):

- משלוח מנות איש לרעהו: נתינה והתחשבות בזולת הן כמו שריר, אשר ההלכה מחייבת אותנו להתאמן ולפתחו בזכות החובה להכין משלוחי מנות. האזכור הראשון למנהג זה מופיע כבר במגילה בה מצווה מרדכי היהודי על כל בני ישראל להעניק משלוחי מנות ביום השנה לביטול גזירת המלך. בעצם נתינת המשלוח אנחנו שולחים אל אותו נמען הרבה יותר מכמה שוקולדים ובקבוק יין – אנחנו אומרים לו שהוא אהוב עלינו וטובתו עומדת לנגד עינינו. זה לא חייב להיות משלוח יוקרתי וגם לא חייב להינתן לקרובים לנו ביותר כדי שהמסר יעבור. מספיק שבעת האריזה והשליחה נרכז בעשייה את האנרגיה הכי טובה וטהורה שלנו והמטרה תושג.

- מתן צדקה לעניים: בפורים אנחנו מצווים לתת צדקה לכל מי שפושט את ידו ומבקש את עזרתנו. במבט ראשון מצוות מתן צדקה נראית כלא הגיונית ואפילו לא צודקת. למה שאני אעבוד קשה עבור פרנסתי ואח"כ עוד אצטרך לתת מתוך זה למישהו אחר? שהוא ילך גם כן לעבוד וירוויח את לחמו בעצמו! מה אני פראייר?! נתינת צדקה זה מעשה של התעלות מעל הטבע הגשמי של האדם. חוקי החומר אומרים – מה ששלי שייך לי ומה ששלך שייך לך. לעומתם, חוקי הרוח אומרים – גם מה ששלי בעצם שייך לך, או יותר נכון שייך לקב"ה, שהוא למעשה כולנו. גם לאדם הרוחני כמובן חשוב שצרכיו הבסיסיים והחומרים יסופקו, אולם הוא לא עסוק באגירה מעבר למה שהוא זקוק לו. במקום הזה הוא פנוי הרבה יותר להתחלק עם סביבתו בשפע שהוא זוכה לקבל וכדי להגיע למצב הנשגב הזה יש להתעלות מעל הטבע הבהמי-גשמי שנולדנו איתו, לעמול ולהתאמן בנתינה ועידון המידות.
- משתה ושמחה: מי אמר שלהיות יהודי זה קשה? סעודה דשנה המלווה ביין טוב ובשר משובח היא ממש הלכה שאנו מצווים לה בפורים. לאורך כל הדורות ובכל התרבויות נהגו קהילות ישראל לקיים סעודות מרובות משתתפים אליהם הוזמנו העשירים והעניים כאחד. בזמן שכולם ממילא מבושמים ומחופשים לא ניתן לזהות את מעמדם וכולם נחשבים ומרגישים שווים בין שווים.
- קריאת מגילה: קריאת המגילה בפורים, הן בערב והן בבוקר, צריכות להיעשות ברוב עם והמון. כמו בחנוכה, גם בפורים יש עניין משמעותי ביותר לפרסם את הנס, ועצם קיבוץ קהל גדול ביחד משיג אפקט אדיר של קירבה, אחדות ושותפות גורל.
- מס מחצית השקל: פרשת "כי תשא" נפתחת בציווי של הקב"ה למשה ליטול מטבע ששוויו מחצית השקל מכל בן ישראל בן עשרים שנה ומעלה. תרומה זו שימשה ליציקת אדני המשכן, והמיוחד בה שהיא הייתה שווה לכולם – עניים ועשירים כאחד, שכן בקדושה לכולם יש מקום ועשירות חומרית לא בהכרח מעניקה יתרון במאמץ להתקרב לבורא. גם העובדה שמדובר במטבע ששווה רק חצי הינה סמלית ומרמזת לנו שאדם לבדו (צדיק, עשיר, חכם ומוצלח ככל שיהיה) אינו מספיק. על מנת לבנות משהו

שלם ולא חצוי חובה שיהיו לפחות שניים יחדיו. היום המנהג הוא לתרום לעניים לפני פורים סכום של כסף ששווה לחצי השקל העתיק ההוא (לפי הדעה המחמירה ביותר כ-45 ₪ לכל גבר/אישה מעל גיל 20).

מי מסתתר מאחורי המסכה? חתול מפלצת או ילדה יפה?

בחיי היום יום אנו מקוטלגים ללא הרף ומושמות עלינו תוויות לפי הבגדים שאנו לובשים, מקום מגורינו, עיסוקינו, השכלתנו, תחביבינו וכו'. לא אחת אנחנו מוצאים שתבניות אלה שאנו חיים בתוכן מגבילות אותנו ואף "מקצצות את כנפיו". רבים הם האנשים שהיו חפצים לשנות את תדמיתם ולהשתחרר מסטיגמה של החברה ואף מדעה שיש להם על עצמם. פורים זו ההזדמנות הטובה ביותר לעשות זאת. ביום זה אנחנו וילדינו מתחפשים למישהו שהיינו רוצים להידמות לו, אך שלעולם לא נעז להיות – למלך או למלכה מכובדים ונערצים, לליצן קליל ואהוב, לאיש עסקים רציני, לחייל אמיץ, וכו' וכו'. הלגיטימציה להיות מישהו אחר, יחד עם מעט יין, שכידוע משחרר מעכבות, עוזרים לנו לחשוף עולם פנימי ושונה באישיותנו. לרוב הבחירה שלנו בתחפושת אינה מקרית. התחפושת והשינוי החיצוני מאפשרים לנו באופן פרדוקסלי לגלות מי אנחנו באמת. דווקא כשאנחנו מכסים את פנינו בפרצוף שאינו שייך לנו אנו מסוגלים להתבונן אל תוך תוכנו ולשאול: "אם כן, מי אני?". אין פחד מתיש ומסרס כמו הפחד של "מה יגידו השכנים?". כשאנחנו יכולים להרשות לעצמנו להיות עצמנו אנו הופכים לעצובים ולמאולצים. ביום זה כבר פחות מטריד אותנו דעתם של הסובבים ולכן הנשמה פורחת ומרגישה כל כך טוב. הלוואי ונשכיל להשאיר את המסכות לפורים ונרשה לעצמנו לחשוף ולו במעט את הצדדים הלא כל-כך מושלמים שלנו, החלשים והכול כך אנושיים גם בשאר ימות השנה. מעבר לכך, בפורים אנחנו רואים מולנו אנשים בתחפושות שונות – האחד מחופש לחיה, השני למפלצת והשלישי לליצן. מה שבטוח זה שלא יעלה בדעתנו לכעוס עליהם בגלל התחפושת שאנו רואים. מוטב לנו אם נזכור שגם בשאר השנה אנו פוגשים הרבה אנשים "מחופשים": זה מחופש לחצוף, זה לקמצן, זה לגס-רוח וזה לסתם אחד שלא אכפת לו משום דבר. האמת הפנימית ביותר היא שאין זו דמותם האמיתית של אותם האנשים. זו רק תחפושת ומסיכה שהחיים חייבו אותם

ללבוש. עמוק בתוך הלב, כל אלה הם יהודים חמים, מלאי טוהר ויופי. אין צורך לכעוס. צריך פשוט לגשת אליהם בעדינות, לזכור שזו רק תחפושת ולחשוף את הנשמה הטהורה שבתוכם.

העולם הזה הוא משחק במחבואים

המוטיבים העיקריים שבמגילת אסתר הם ההיפוך וההסתר. ההיפוך הוא קודם כל בגורלם של היהודים, שמגזירה למוות ושמד זכו לגאולה ולשמחה, וההסתר (כפי שמרומז בשם "אסתר") הוא בעצם העובדה שלאורך כל המגילה כולה לא מוזכר הקב"ה ולו פעם אחת. בקריאה ראשונית סיפור המגילה נראה כמו עוד סרט הוליוודי (ולא בהכרח מהטובים שבהם...): אחשוורוש לא מרוצה מושת, אסתר מוצאת חן בעיני אחשוורוש והוא בוחר בה לאשה, המן רוצה להרוג את היהודים, אסתר מדברת עם אחשוורוש, אחשוורוש משתכנע ומחליט לתלות את המן – זה נראה כמו עוד אופרת סבון סתמית לחלוטין. איפה פה הנס הגדול? איפה מעורבותו של בורא העולם שמשגיח על כל פרט ופרט בעולמו? פרשנים רבים ניסו להבין מדוע במגילה לא מצוינת העובדה הטריטוריאלית כי השם הוא זה שכיוון את הדברים בצורה כזו שהביאה לרווח ולהצלחה? התשובה הרווחת היא כי הפעם הקב"ה בחר להסתתר, או בלשון אחרת – להתחפש ולהופיע בדמות "צירופי מקרים" או בדמות "החלטות שרירותיות של בני אדם". מטרתו היא לתת לנו את זכות הבחירה האם להמשיך ולהאמין בו, למרות שהפעם הופעתו אינה כה ברורה ומרשימה כמו בסיפור יציאת מצרים ובמעמד הר סיני, או לחלופין חלילה לשכוח ולהתכחש לקיומו. כהיפוכה של האמונה, ניצב המן הרשע שבחר להטיל דווקא פור (הגרלה) ובכך לומר שהכוח שבעצם שולט בעולם הוא כוח המקריות וכי אין באמת מישהו/משהו שנמצא מאחורי הקלעים ומנהל את ההצגה.

ממגילת אסתר, אם כך, ניתן ללמוד לקח אדיר לפיו העולם הוא רק מסיכה והאמת מחופשת ומסתתרת תחת מעטה של חיצוניות ושקרים מבלבלים. אדם שלא מאמין במציאות עמוקה יותר יכול להעביר פה 120 שנה באמונה שקריירה, פרנסה ובילויים הם תכלית בואו לעולם, בעוד האדם הרוחני והמעמיק יותר מרגיש ויודע שיש בעולם הזה הרבה מעבר. את ה"מעבר" הזה לעיתים רבות הוא אינו יכול לתאר במילים, אבל ברור לו שמטרת בואו לכאן אינה

מתמזה בעוד בית, עוד מכונית חדשה, עוד מסיבה או עוד סטייק עסיסי במסעדה נחשבת. העולם מלא בקשיים ואתגרים והאדם המאמין יודע שגם ברגעים האלה הקב"ה נוכח וכמו אבא טוב שרוצה ללמד את בנו ללכת, הוא מסתתר מאחורי הדלת ומציץ מבעד לחריץ כדי לתת לבנו האהוב את ההזדמנות ללכת לבד מבלי להישען עליו. אם הבן תמיד היה רואה את אביו לידו הוא היה מפתח בו תלות שלילית, כך שבמקום רגליים היו צומחות לו קביים. הקשיים, המכשולים והסתר הפנים שאנו חווים כה רבות בחיינו, אם כך, אינם אלא חסד גמור ומקורן באמון של הבורא בנו שאנחנו יכולים לגדול ולהתמודד בכוחות עצמינו. כפי שיש "אינטליגנציה שכלית" ו"אינטליגנציה רגשית", כך ישנה גם "אינטליגנציה יהודית", שפרושה לפתח את ההכרה שהעולם (מלשון "העלם") אינו כפי שהוא נראה ומאחורי כל סיטואציה מסתתרת אמת נסתרת וסוד עמוק יותר. לכל צעד ושעל בחיינו יש משמעות, המושג "סתם" אינו קיים ומשימתנו לגלות מהו תפקידינו ומדוע אותו מקרה קרה דווקא לנו. מהסיבה הזו אחרי קריאת המגילה אנו לוגמים לגימה, שכן "נכנס יין יצא סוד". הסוד הוא לגלות ולומר לנו ולכל העולם שגם את הדברים הנראים טבעיים לחלוטים עשה ופעל הקב"ה.

זוכרים את המשחק האהוב "מחבואים" מימי ילדותינו? כמה אהבנו לספור עד עשר ואז לפקוח את העיניים ולחפש את אבא או את החברים? אם נחשוב על זה לרגע נגלה שמה שנתן לנו את הכוח לבלוש מאחורי השיחים או עמוד התאורה זאת האמונה שיש שם מישהו, שיש משמעות לעשייה שלנו, שיש תיקווה שעוד נמצא ונגלה. כעת, כל שנותר לנו היום, כמה שנים אחרי אותה תקופה מתוקה, הוא לזכור שהעולם הוא משחק מחבואים אחד גדול ושעלינו עדיין לפקוח את העיניים ולחפש את אבא... לפעמים נוכחותו ברורה לנו כשמש ולפעמים הוא מעט מכסה עצמו, אבל תמיד הוא פה. בעיני, בעולמנו שלעיתים נראה כאוטי אין דבר מנחם ומשמח יותר מזה...

שתהיה לכולנו שבת שלום וחג פורים שמח, ניר אביעד ©

האתר העסקי החדש שלי עלה לאוויר. אשמח לחלוק אותו עם קוראיי הנאמנים:

www.wise-planning.co.il

א. סיכום מתומצת של פרשת "צו"

בהמשך לפרשת 'ויקרא' מוזכרים גם בפרשתנו דיני הקרבנות השונים והפעם בהדגשת הציוויים המיוחדים לכהנים, הלא הם אהרון ובניו

תרומת הדשן

העבודה הראשונה המתבצעת בפתיחת היום במשכן היא הרמת הדשן. אלו הם שיירי הקרבן שנותרו על המזבח מהאברים שנשרפו במשך כל הלילה. הזוכה בהגרלה שנערכה בין הכהנים טובל ולובש את בגדי הכהונה. בעזרת מחתה העשויה מכסף הוא בורר את הדשן מבין הגחלים ומניחו בצידו האחר של המזבח, בסמוך לכבש.

אחת לכמה ימים כאשר מצטברת כמות רבה של דשן על המזבח, מפנים אותה אל מחוץ למחנה במקום טהור. כדי שלא ללכלך את בגדי הכהונה תוך כדי ההתעסקות בפינוי הדשן רשאי הכהן להורידם. גם בשעת פינוי הדשן היתה האש בוערת על המזבח שנאמר: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה".

מנחות הכהנים

את המנחה היו מביאים בדרך כלל העניים ומעוטי היכולת בתור נדבה אולם היו מקריבים את המנחה גם במקרים אחרים. למשל, ביום שבו נכנס הכהן לשרת בקודש, הוטלה עליו החובה להקריב "מנחת חינוך" הדומה במרכיביה לקרבן מנחה העשוי מסולת ושמן. לעומת זאת הכהן הגדול הביא "מנחת חביתין" בכל יום, כשאת מחציתה היו מקריבים בבוקר והמחצית השניה בערב. בניגוד לכל המנחות שמקריבים מהם על המזבח רק קומץ ואת היתר היו אוכלים הכהנים, מנחת הכהן הגדול היתה קרבה כליל על המזבח.

קודשי קודשים וקודשים קלים

גם כשפרשתנו מדברת על קרבן חטאת המכפר על החוטא בשוגג (בלא מתכוון), היא מביאה את הציוויים הקשורים אל הכהנים. הכהן הדואג להקרבת החטאת וזריקת דמה על המזבח הוא זה שאוכל יחד עם אחיו הכהנים, שהיו טהורים באותה שעה, מבשר החטאת בחצר אוהל-מועד. גם קרבן האשם, המובא לרוב על-ידי מי שעבר עבירה במזיד, נאכל רק על-ידי הכהנים.

החטאת והאשם שייכים לקודשי הקודשים החמורים יותר בקדושתם ולכן אי אפשר להחליף את הבהמה שהקדישו עבור הקרבן באחרת, וכאמור – אין הבעלים אוכלים מהם. לעומת זאת השלמים, הקרבים בדרך כלל בתור תודה לה', שייכים לקודשים הקלים וגם הבעלים משתתפים באכילתם בתנאי שהם טהורים.

איסור אכילת חלב ודם

בד בבד עם נתינת האפשרות לבעלים המביא את הקרבן לאכול מזבח השלמים מזהירה אותו התורה לבל יאכל מן החלב או מן הדם, אחרת עונשו יהיה בכרת. החלב הוא החלק המובחר שבבהמה והקרבתו רומזת על הקרבת והקצאת כוחותיו הנעלים ביותר של האדם לבורא. אחת הסיבות לאיסור הדם היא "כי הדם הוא הנפש". יש גם המייחסים את מנהג אכילת הדם לעובדי אלילים שבכדי להתרחק מדרכיהם נאסרה עלינו אכילת הדם.

תנופה ותרומה

קרבן השלמים מיוחד משאר הקרבנות בכך שנוסף בו ענין התנופה והתרומה. תחילה מניף בעל הקרבן את חלקי הקרבן הפנימיים והמתנות המיועדות לכהנים, לארבע רוחות השמים (כמו בנענועי הלולב) כאומר: הללו קרבן למי שארבע רוחות השמים שלו. אחר-כך הוא מרים את ידו מעלה ומטה כאומר: הללו קרבן למי שהשמים והארץ שלו.

ימי המילואים

בפרשת תצווה שבספר שמות כבר נזכר ציווי ה' למשה לערוך את חנוכת המשכן במשך שבעה ימים ולקדשו כדי שיהיה ראוי לקבלת השראת השכינה. בפרשתנו מובא כיצד הדברים נעשו הלכה למעשה. בכל אחד מהימים הללו משחו את המשכן וכליו ואת אהרון ובניו ובגדיהם בשמן המשחה. כמו כן הוקרבו בכל יום קורבנות ודמם הוזה על המזבח ועל אהרון ובניו.

בדרך כלל, כשהיו מקריבים קרבנות ציבור נכחו בעת ההקרבה חלק מזקני ישראל שנקראו "אנשי מעמד" והם ייצגו את כל עם ישראל. אולם בזמן הקרבת קרבנות המילואים צוה הקב"ה: "ואת כל העדה הקהל אל פתח אוהל מועד". נעשה נס ומעט המקום החזיק את הקהל המרובה.

אהרון ובניו ניגשו אל בית הטבילה ולאחר שטבלו משח אותם משה בשמן המשחה והלבישם בבגדי כהונה. לאחר מכן הקריב משה את הקורבנות כשהוא משמש ככהן השוחט, זורק את הדם וכד' ואהרון ובניו הם בעלי הקרבנות.

במשך כל שבעת הימים נשארו הכהנים בחצר אוהל-מועד שנאמר: "ופתח אוהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים", שכן אפילו שהמשכן פורק בכל ערב ונבנה מחדש למחרת, גדר החצר נשארה על מקומה.

הפרשה מסיימת בשבחם של אהרון ובניו, שלא היטו ימין ושמאל ממה שנצטוו, שנאמר: "ויעש אהרון ובניו ככל הדברים אשר צוה ה' ביד משה".

יש בעד מה!

השולחן העמוס בכל טוב שנערך בבית הכנסת לאחר התפילה, סיקרן את כולם. על מה השמחה הגדולה? בעל השמחה חיכה שיברכו על הכיבוד ונטל את רשות הדיבור:.

“אני רוצה להודות להשם על הנס שקרה לי אמש. חציתי את הכביש במעבר חצייה מסודר, אך רכב שנכנס לצומת שלא כחוק כמעט פגע בי. ברגע האחרון

הצליח הנהג לבלום וניצלתי מתאונה". הכל השתתפו בשמחתו בלב נרגש והודו לה' על חסדו הגדול.

למחרת לאחר התפילה שוב פעם נערך השולחן במיני מאכל ומשקה, היום היתה זו סקרנות כפולה, יום אחרי יום נס מתרחש?! ולמי אירע הדבר?

יהודי ממתפללי בית הכנסת פתח בדבריו: "ברצוני להודות במעמד כולכם על הטובה שגמל לי השם יתברך. חציתי אתמול את הכביש בדרך לעבודה, כמנהגי מידי יום זה עשרים שנה. בסייעתא דשמיא חציית הכביש עברה בשלום, אבל אתמול הבנתי שלא צריכים לחכות לאסון כדי להודות על כך לבורא עולם!"

נקודה מעניינת מעלה רבי משה סופר – החתם סופר: בפרשת ויקרא נמנו כמעט כל סוגי הקרבנות, כשבהמשך החומש מפרטת התורה את דיני הקרבנות. אך למרבה הפלא, קרבן תודה – שמגיע כדי להודות על נס שהתרחש – אינו מופיע כלל בפרשת הקודמת ורק כאן בפרשת צו מונה אותו התורה. מהי סיבת הדבר?

להבנת עומק תשובתו נפתח במשלו הקצר, אך קולע, של המגיד רבי יעקב מדובנא: ראובן ושמעון היו שכנים שהתגוררו דלת מול דלת. המרחק הפיזי הקצר בין בתיהם לא רמז מאומה על השוני בין מעשיהם ומהותם. בעוד ראובן גדל במשפחה ממוצעת מבחינה כלכלית ושקד על תלמודו בכל רגע פנוי, היה שמעון בנו של עשיר העיירה ומעשיו לא הסבו נחת מרובה לאביו בלשון המעטה...

ויהי היום והוריו של ראובן ערכו סעודת הודיה לכל מכריהם, הסיבה לחגיגה היתה משמחת ביותר: ראובן נבחן אצל רבני העיר וזכה להתעטר בתעודת רבנות. השכנים כולם נטלו חלק במאורע הגדול ואיחלו לבניהם: "הלוואי ותזכה לגדול כראובן השקדן".

שמעון בנו של העשיר, להבדיל מראובן, נתפס באחד הימים כשהוא עובר על החוק ונשפט למאסר ממושך. הוריו הגישו ערעור על גזר הדין ובסופו של דבר זוכה שמעון, או מחוסר ראיות, או מ"ראיות" שספקו על ידי אביו מתחת לשולחן...

סעודת ההודיה שערכו הוריו של שמעון, אכן היתה מלאה אף היא בשכנים וידידים. אך אין שום השוואה בין שמחתם של העשיה ורעייתו, לבין שמחתם של הורי ראובן. בוודאי ובוודאי שהשכנים לא חלמו לאחל לבניהם שיזכו גם הם לשמחה כזו, ביום מן הימים, כשמעון.

כעת נשוב לשאלה בה פתחנו: מדוע באמת קרבן תודה אינו מופיע בפרשת ויקרא בה התורה מדברת לכלל ישראל, ונדחה רק לפרשת צו שבה מתייחד הדיבור בעיקר לכהנים?

מבאר החתם סופר: יש המודה להשם רק לאחר שניצל ממוות או מגורל רע כזה או אחר. אבל הפיקח שעניו בראשו, יודע שצריכים אנו להודות גם על ניסים שבעינינו נראים כטבע מוחלט. כאותו אחד שהבין, שגם כשעוברים את הכביש כחוק במשך עשרים שנה, אין זו תעודת ביטוח שלא יקרה אסון.

על כך אנו מודים שלוש פעמים ביום: "על ניסוך שבכל יום עימנו", רק שאיננו שמים לב שזהו נס. מיהו זה שזוכה להודות בסתם יום של חול? יהודי שמבין שהכל מושגח לפרטי פרטים, ויודע שרק חסדי הא-ל מצילים אותו בכל שעה מתאונות ופגעים.

לכן את קרבן התודה הותירה התורה לפרשת צו שבה התייחד הדיבור לכהנים – עובדי ה', ואמרה: "אם על תודה יקריבנו". דהיינו: כל יהודי מבין שצריכים להודות על נס גלוי. אך כיון שאתה רואה כל רגע בחיים כנס, במידה ויקרה לך נס גלוי מחוץ לדרך הטבע, תביא קרבן תודה מיוחד עבורו. בשונה מיהודי שמביא קרבן תודה רק כשהוא ניצל מפגע.

בהגיענו בסיום ההגדה לפסקה: "לפיכך אנחנו חייבים להודות ולהלל... למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו", נזכור היטב: ביציאת מצרים הודו אבותינו על שינוי הטבע והיציאה משעבוד לחירות. אם הגענו להבנה מחודשת שכל רגע של קיום הוא נס עבורנו, חובה כפולה עלינו להודות עליו לבורא, שכן נחסך מאיתנו הצורך לחוות צער או קושי כדי שנשכיל להודות.

ב. פרפראות מפרשת צו

1. "זאת תורת העֲלָה הוא העֲלָה" (ו,ב)

ידועה ומפורסמת מח' הרמב"ם והרמב"ן בטעם הקורבנות שהרמב"ם כותב משום שהגויים היו מקריבים קורבנות לע"ז ובשביל שהיהודים לא יתקרבו וילכו לעבוד עבודה זרה לכן הקב"ה צווה להקריב קורבנות. ויוצא לפי שיטת הרמב"ם שאין בהקרבת הקורבן שום עניין וכל כולו רק להרחיק את עבודת הגלולים מלבן של ישראל.

אבל הרמב"ן בויקרא א' ט' כותב וזה לשונו "ויותר ראוי לשמוע הטעם שאומרים בהם כי בעבור שמעשה בני אדם נגמרים במחשבה בדיבור ובמעשה צווה ה' כי כאשר יחטא ויביא קרבן יסמוך ידיו עליו כנגד המעשה ויתוודה בפיו כנגד הדיבור וישרוף באש הקרב והכליות שהם כלי המחשבה והתאוה והכרעים כנגד ידיו רגליו העושים כל מלאכתו ויזרוק הדם על המזבח כנגד דמו בנפשו כדי שיחשוב אדם בעשותו כל אלה כי חטא לאלוהיו בגופו ובנפשו וראוי לו שישפך דמו וישרף גופו לולא חסד הבורא שלקח ממנו תמורה וכפר הקורבן הזה שיהא דמו תחת דמו נפש תחת נפש וראשי הקורבן כנגד ראשי אבריו" עד כאן לשונו.

בעל ה"דרש והעיון" מעיר שמתוך לשון הפסוק משמע כדברי הרמב"ן שקוראים בתורה היא העולה אבל כתוב הוא העולה שהתורה מרמזת לנו כאילו הוא הבן אדם עצמו הוא העולה והוא צריך להיות הקורבן ורק ה' חס על עמו ומאפשר לתת קרבן במקום האדם.

2. "צו את-אֶהְרֹן וְאֶת-בָּנָיו לֵאמֹר זאת תֹּרַת הָעֹלָה" ... (ו,ב)

ברש"י, אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר ר' שמעון ביותר צריך הכתוב לזרוז, במקום שיש בו חסרון כיס. והדברים טעונים ביאור.

ונראה לבאר לפי מה דאיתא בגמרא (מנחות קי, א) אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (להלן ז, לז) "זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם", כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם. והנה גם בזמן שביהמ"ק היה קיים, והיה עני מרוד כ"כ עד שאין באפשרותו להביא אפילו עשירית האיפה, הלא בוודאי אף

הוא היה מתכפר בלימוד תורת עולה, וכמו שאמר דוד הע"ה (תהלים קיט, צב)
"לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי".

וזהו שאמר הכתוב כאן "צו את אהרן וגו' לאמר", ומה יאמר, ד"זאת תורת העולה
היא העולה", דהעוסק בתורת העולה מעלה עליו הכתוב כאילו "היא העולה"
ממש. ועל כך הוסיף רש"י "מיד ולדורות", שסגולת לימוד זו כוחה יפה גם בזמן
שביהמ"ק קיים וגם לדורות. ושמה תאמר, תינח לדורות, אבל בזמן שביהמ"ק
קיים כיצד ייתכן דסגי בכך, ע"ז סיים ופירש "ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש
בו חסרון כיס", שאינו יכול להביא אפילו עשירית האיפה.

ובאופן אחר אפשר לבאר בדבר זה, דהנה כבר העירו המפרשים (עי' ברמב"ן)
שבוודאי אין כוונת דברי חז"ל בזה כפשוטם, שהרי אין כאן שום חסרון כיס
לכהנים.

ונראה שהיה זה ציווי מיוחד לאהרן, שכן בהיות שקרבנות העולה היו רבים, ואף
כשעמד המזבח ריקן היו מקריבין עולות ל"קין מזבח", עד שמשום כך כונה "מזבח
העולה". לכן חשש אהרן שהיה אהוב למקום ולבריות לממונם של ישראל, ומיצר
היה כיצד יוכל לדרוש מהם מעות כל כך עבור כל הקרבנות הללו.

לכך בא הכתוב לזרזו בהקרבתן וליישב דעתו שבאמת לא יצטרכו להרבות
בעולות כל כך. ולמה, מפני ש"היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה", ועד
שיעוכל הקרבן יעבור זמן רב ויהא זה "עד הבוקר". ואף כי אמנם "אש המזבח
תוקד בו" ואין זו סתם אש של הדיוט, אפ"ה תמשך שריפתן כל הלילה כדי למנוע
"חסרון כיס" לישראל, בהבאת קרבנות לרוב כדי שלא להותיר את המזבח ריקן.

3 . "צו את-אהרן ואת-בניו לאמר זאת תורת העולה" וגו' (ו,ב)

דרשו חז"ל במדרש (ויק"ר ז, א) על הפסוק הנ"ל 'צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת
תורת העולה' זה שאמר הכתוב (משלי י, יב) שנאה תעורר מדנים וגו' שנאה שנתנו
ישראל ביניהם לבין אביהם שבשמים היא עוררה להן דיני דינין וכו', א"ר אסי
מלמד שהיה אהרן נוטל קרבנם ופוחסו לפניהם ואומר להם דעו שאין בו ממש, וזהו

שמשה אמר לאהרן (שמות לב, כא) 'מה עשה לך העם הזה' אמר לו מוטב היה להן שידונו שוגגין ואל ידונו מזידים.

תמהו בזה המפרשים, הלא יסוד זה של 'מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין' נאמר רק בדבר שאינו מפורש לאיסור, אבל היכא שמפורש בתורה לאיסור כגון זה שנאמר בו (שמות כה, כא) 'לא יהיה לך אלהים אחרים' לא אמרינן בו מוטב שיהיו שוגגין.

ונראה ליישב דהנה הקשה הרשב"א למה נענשו בניי על חטא העגל הא איתא בגמרא (שבת פח, א) שכפה עליהם הר כגיגית, ומכאן מודעא רבה לאורייתא שאם יזמינום לדין למה לא קיימו מה שקבלו על עצמם, יוכלו להשיב שקבלו את התורה באונס כדפירש"י שם. ותירץ דעבודה זרה היא אחת משבע מצוות בני נח כדאמרינן בגמרא (סנהדרין נו, א).

אמנם מבואר שם דנלמד מקרא (בראשית ב, טז) 'ויצו ה' אלקים על האדם וגו'', 'אלהים' זו עבודת כוכבים וכן הוא אומר 'לא יהיה לך אלהים אחרים'.

הרי שלמדו זאת רק מגזירה שוה אך אינו מפורש בתורה. כיון שכן יש לומר שפיר דנוכל לומר בשיראל 'מוטב שיהיו שוגגין וכו'' דכיון שציווי זה לא נתפרש להדיא בפסוק כי אם בגז"ש שוב אפשר לומר 'מוטב שיהיו שוגגין'.

4. "הוא העלה על מוקדה על-המזבח כל-הלילה עד-הבקר" (ו,ב)

ה'קרית ספר' (פ"ד מהל' מעה"ק) כתב, דאפשר להקריב קרבנות המקדש עד צאת הכוכבים, וגם בבית"ש יכול להקריב את הקרבנות במקדש, ולדעתו בין השמשות הוא ודאי יום, אלא שהוא ספק אם שייך ליום שעבר או ליום הבא, ואולי חלקו שייך ליום זה וחלקו ליום הבא. והוא דבר מחודש בגדר ביה"ש.

ויש להקשות לדברי הק"ס, שהיות שכל רגע בזמן של בין השמשות הוא ספק יום שעבר ספק יום דלהבא, א"כ האיך אפשר לשחוט ולזרוק הדם של הקרבנות בזמן ביה"ש, שאף שביה"ש הוא ודאי יום, מדוע לא נחוש דילמא עשה את השחיטה ביום שעבר והזריקה ביום הבא, והתורה אומרת (לקמן יט, ו) ביום זבחכם, שצריך

שתהא שחיתת הקרבן וזריקת דמו ביום אחד, כמו שכתב הרמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ד ה"א), וצע"ג בזה.

ושמעתי מבני רבי עקיבא שיש לומר כאן ספק ספיקא, שמא השחיטה אף היא נעשתה ביום של מחר, ואף אם נאמר שנעשתה היום, שמא גם הזריקה נעשתה היום, ע"כ. אלא שיש לדון בזה מחמת שדבר זה נחשב אולי ספק ספיקא משם אחד, דסוף סוף יש ספק ספיקא אם נעשו ביום אחד, ועוד שהוא בתרי גופי, ואכמ"ל.

5. "כָּל-הַלֵּילָה עַד-הַבֶּקֶר" וְגו' (ו,ב)

דרשו חז"ל מכאן להקטר חלבים ואברים שמקטיר והולך כל הלילה.

ובמתני' ריש ברכות (ב, א) הקטר חלבים ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר וכל הנאכלים ליום אחד מצותם עד שיעלה עמוד השחר, אם כן למה אמרו חכמים עד חצות, ופרש"י (ד"ה אם כן) בקריאת שמע ובאכילת קדשים אמרו חכמים עד חצות וכו', והקטר חלבים דקתני הכא לא אמרו בו חכמים עד חצות כלל וכו'.

וקשה, דבשלמא אכילת קדשים שאני מהקטר חלבים, דבאכילת קדשים איכא לאו באכילתן אחר הזמן ונהיה נותר, משא"כ הקטר חלבים ואברים שמצוותן להקטירן בלילה, אבל קר"ש נמי ל"ה אלא רק עשה לקרוא קר"ש, ועכ"ז גזרו חכמים עד חצות דוקא, א"כ יש לבאר מאי שנא דבקר"ש גזרו כן ובהקטר חלבים ואברים לא גזרו.

ולכאורה היה מקום לתרץ דדוקא קר"ש שניתנה לכל אדם גזרו בה חז"ל, משא"כ הקטר חלבים ואברים המסור לכהנים בלבד, הרי כהנים זריזים הם ולא גזרו, אך עדיין צ"ב דבפסח גזרו שנאכל עד חצות אע"ג דאמרינן בשבת (כ, א) בני חבורה זריזים הן, וצ"ל דבעינן דוקא שיהיו חד מהני תרתני, או שיש איסור באכילה אחר הזמן, או שמסור לכל ורק בכה"ג גזרו, אמנם הקטר חלבים ואברים דאיכא תרתני לטיבותא דאינו איסור וגם לא שייך רק בכהנים זריזים בכה"ג לא גזרו.

וי"ל עוד, בהקדם דברי הט"ז הידועים דדבר המפורש בתורה להיתירא אין כח ביד חז"ל לאסור, א"כ י"ל דבהקטר חלבים ואברים דמפורש קרא להדיא כל הלילה עד הבוקר, א"כ מפורש בתורה להיתר עד הבוקר, להכי בכה"ג לא אסרו חכמים.

או די"ל ע"פ מש"כ היראים דבמצות קר"ש איכא אף ל"ת, דדעתו דעובר בזה על הלאו דהשמר לך פן תשכח את ה"א, וזה חידוש, ועכ"פ לפ"ד א"ש דגם בקר"ש עובר על ל"ת כשלא קרא קר"ש ולכן גזרו על זה, משא"כ בהקטר חלבים ע"ש.

6 . "צו את-אֶהְרֹץ" (ו,ב)

רש"י מבאר שהלשון "צו" הוא לשון זירוז, מיד ולדורות.

ה"חפץ חיים", היה מבצע תמיד כל פעולה מפעולותיו בזריזות בלתי מצויה. לא זו בלבד שהיה רץ למצווה, אלא שבכל מעשיו מורגשת תמיד היתה רעננות נעורים.

כאשר שאלו אותו פעם לסיבת הדבר ענה: "כהנים זריזים הם", יש להתרגל להיות זריז בכל!

פעם ראו את ה"חפץ חיים" כשהוא מניח כמה ארגזים זה על גבי זה ולאחר מכן רץ עליהם במהירות. תמהו הרואים.

הסביר להם ה"חפץ חיים" בנועם: את זאת אני עושה כדי ללמד את עצמי לרוץ על כבש המזח, לכשיבנה בית המקדש במהרה בימינו!...

7 . "צו את-אֶהְרֹץ" (ו,ב)

אין צו אלא לשון זרוז מיד ולדורות (רש"י)

אומר ה"ילקוט הגרשני": אדם המצווה ועושה גדול יותר מזה שאינו מצווה ועושה, וזאת בג' דברים:

א. יש לו יצר הרע שמסית אותו לא לעשות, וכשאדם מתנדב ואינו מצווה אין לו את אותו יצר הרע.

ב. אדם שאינו מצווה יכול לעשות את המצוה גם בזמן מאחר יותר, אין לו הכרח לעשותה דוקא מיד. לא כן המצווה ועושה, שחייב לעשות את המצוה עד זמן

מסוים, כגון בקריאת שמע או באכילת אפיקומן, שחייב להזדרז לקיימן קדם שיעבור זמנן.

ג. כשאדם אינו מצווה והתנדב לעשות את המצוה, זו התנדבות שלו בלבד, ואלו בניו אינם מחויבים באותה מצוה. לא כן המצווה ועושה, שגם בניו חייבים בקיום אותה מצוה.

זהו שכתב רש"י על דברי הכתוב "צו את בני ישראל" – "אין צו אלא לשון זרוז" – מכיון שיש למצווה יצר הרע, צריכים לזרוז אותו.

"מיד" – עליו לעשות את המצוה בזמנה, לא להמתין.

ודבר שלישי – "לדורות". שלשת הדברים הללו כלולים במלה "צו".

8. "זאת תורת העלה" (ו,ב)

רבותינו אמרו (ויק"ר פ"ז) "אמר רשב"י לעולם אין העו לה באה אלא על הרהור הלב". וכן במדרש תנחומא (פר' צו אות ז): כל הקרבנות באות על העבירות וכו'. עולה באה הרהור הלב, שנאמר (איוב א, ה) "והשכים בבוקר והעלה עולות מספר כולם, כי אמר איוב אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם". אולם בתנחומא (פר' לך אות י) איתא: העולה היתה באה על מצות עשה טעל מצוות לא תעשה וכו', ור"ש בן יוחאי אומר "על הרהור הלב". ובזהר ובמדרשים בכמה מקומות נקטו כרשב"י.

וכבר החמירו חז"ל והזהירו (ע"ז יט). ונשמרת מכל דבר רע – שלא יהרהר ביום וכו'. וכמו שכן כתב הרמב"ם בהלכות איסור"ב (פכ"א) ובאה"ע (סימן כא וכג). וע"ע ברמב"ם הלכות תשובה (פ"ד ה"ד) ובספר החינוך (מצוה שפז).

והנה אע"פ שבימנו שעדיין לא נבנה בית המקדש אין מקריבין בפועל, אבל מבואר דבר נפלא בזהר הקדוש (זו"ח פר' תרומה דף מא) דמאחר שקרבן עולה היתה באה על הרהור הלב, הנה הקריאה בתורה בפרשה זו היא היא מתקנת ומכפרת על הרהורים ומחשבות הרעות, וכמו שכתוב (שם) "אמר רבי שמעון בר יוחאי בשעה שבן אדם מקדים בבוקר ומניח תפילין בראשו ותפילין בזרועו ומתעטף בעיטוף של מצוה (היינו ציצית) ובא לצאת מביתו ארבעה מלאכים

קדושים מתחבקים עמו ומלווין אותו לבית הכנסת וכו'. אחר כך יש לו לקרוא פרשת בראשית וכו' לאחז מכן יעסוק בפרשת קרבנות לכפר עליו וי אמר "צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העולה", בשביל לכפר על כל אותן הרהורים ומחשבות הלילה". וכן הוא בזוהר דברים (בהשמטות דף שז).

הרי לנו שהקריאה בו – מכפרת. ומנהגנו שאין אומרים הפרשה, אבל אנו אומרים ה"משניות" באיזהו מקומן וכו', ששם נאמר "העולה קודש קדשים" וכו'. ועיין מה שכתוב במנחות (דף קי.). ועיין בש"ע (או"ח סימן א) ובשו"ת לב חיים (סימן ט ויא).

ובזוהר הקדוש (פרשת ויקרא דף ט) מביא מעשה בעשיר אחד שהביא לפני הכהן שתי יונים, כאשר ראהו הכהן אמר לו: לא שלך זה הקרבן (כי זה קרבן של עני). בא לביתו והיה עצוב. אמרו לו אחיו: מדוע אתה עצוב. אמר להם: שלא הקריב עבורי הכהן את קרבני. אמרו לו: ומהו. אמר להם: שתי יונים. אמרו לו: והלא של העני הוא ולא שלך, שהרי כתוב ואם דל הוא וגו'. אלא הקרב קרבנך הראוי. אמר להם: ומה הוא. אמרו לו: "שור אחד". אמר להם: "ומה כל כך חמורה מחשבת חטא"?! הריני נודר מעתה שלא אעלה על לבי מחשבה של חטא! משם ואילך מה עשה? כל יום היה עוסק בסחורה, ובלילה היה ישן וכאשר התעורר היה מאסף לאחיו והיו מלמדין אותו דברי תורה, והיה לומד בלילה עד שהאיר היום, והיו קורים לו "יהודה אהר" (שנשתנה לטובה). יום אחד פגש אותו רבי ייסא סבא, והיה מחלק נכסיו, חצי לעניים וחצי לסחורה על הים. והיה יושב ועוסק בתורה. ע"כ המעשה.

ואשר על כן טוב לומר כל הקרבנות בכוונה טובה. וכן בערב פסח קורים פרשת קרבן פסח ומכוונים שיחשב כאילו הקרבנוהו. והי' יזכנו לבנין בית קדשנו במהרה דידן. אמן.

9. "זאת תורת העלה הוא העלה" (ו,ב)

ב"אוצר המדרשים" (עמוד רכ"ב) מובאים דברי חז"ל על קרבן עולה, עליו אומר הקדוש ברוך הוא: רצוני שלא יזוז מן המזבח מפני שקרבן זה חביב עלי מכל הקרבנות!

למה הדבר חומה? למלך שהיתה לו שמחה, והיו אריסי וּבְנֵי בֵיתוֹ וְאוֹהָבָיו מְבִיאִין לוֹ מִתְּנוּת וְהִיָּה הַמֶּלֶךְ מִקְלָם.

הגיע אדם ובידיו סל מלא פירות יפים. שאל אותו המלך: מי אתה? אני – ענה האיש – אריסו של המלך! אני מטפל בפרדסי המלך והבאתי דורון מפירות ההדר המתוקים הגדלים שם.

אחריו הגיע אחר ובידיו טלה רך. מי אתה? – שאל אותו המלך. אני – השיב האיש – הממונה על עדרי צאן המלך והבאתי דורון למלך מהוולדות החדשים שהמליטו הצאן.

בא אחד ובידיו מתנה למלך. מי אתה? – שאלו המלך – האם גם אתה עובד בשירותי? אני אינני עובד עבור המלך – השיב האיש – לא אלא שהבאתי מתנה כדי לכבד את המלך! לשם כך באתי.

דורון שהביא זה – אמר המלך – לא יהא זו משולחני! אדוני המלך – שאל אחד השרים המקורבים – מפני מה חיבבת דורון זה יותר מכל הדורונות? כל אלו שהביאו דורונות – ענה המלך – הם חייבים לי וחייבים בכבודי, אבל זה שאייננו אריסי ולא בן ביתי אלא כיבדני חִנָּם, דורון זה חביב עלי מכולם! כס אם חטא אדם מביא קורבן חטאת, ואם אשם מביא קורבן אשם, אבל העולה נדבה היא, לפיכך חביבה היא לפני הקדוש ברוך הוא יותר מכל הקורבנות.

10 . **וְלִבַּשׁ הַכֹּהֵן מְדוּ בַד וּמְכַנְסֵי-בַד יִלְבַּשׁ עַל-בְּשָׂרוֹ וְהָרִים אֶת-הַדָּשָׁן וְגו' (ו,ג)**

פירש רש"י שלא יהא דבר חוצץ בינתיים, והוא מגמרא (זבחים יט, א). ויש להבין מדוע חידשה התורה דין זה דחציצה פוסלת דוקא במכנסיים, הלא חציצה פוסלת גם בכתנות ובמצנפת.

ויש לומר ע"פ מש"כ הרמב"ם (כלי המקדש י, א) בסדר לבישת הבגדים שהמכנסיים לובש תחילה. ומקורו מגמ' (יומא כה, א) מנין שלא יהא דבר קודם למכנסים, ת"ל (לקמן טז, ד) "ומכנסי בד יהיו על בשרו".

נמצא, שלמעשה הכהן הוא ערום עד שילבש את מכנסי הקודש, וא"כ היה צד לומר שילבש הכהן את מכנסי הקודש על מכנסי החול למען הצניעות, לפיכך הזהירה התורה שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למכנסיים, ומכאן נילף גם לכתונת ולמצנפת

11 . "וְהָאֵשׁ עַל-הַמִּזְבֵּחַ תִּקְדַּח-בּוֹ לֹא תִכָּבֵה" וְגו' (ו,ה)

שנינו בגמרא (זבחים צא, ב) המתנדב יין מביא ומזלפו על גבי האישים וכו'. ופריך והא קא מכבי. ומשני כיבוי במקצת לא שמיה כיבוי. איני והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה המוריד גחלת מעל גבי המזבח וכיבה חייב וכו'. ע"ש שתירצה הגמ' בכמה גווני, וכן דאתיא לר"ש דס"ל דבר שאינן מתכוין שרי.

ולכאורה תמוה הרי יש גם מ"ע של "אש תמיד תוקד על המזבח" חוץ מהלאו של "לא תכבה", ותינח לגבי הלאו שייך לומר דאם עבר על הלאו בדבר שאין מתכוין שרי, אך מה תוקף יש למענה זה ביחס לחיוב עשה שבו.

ואפשר לומר בזה דמ"ע של "אש תמיד תוקד" היא רק שלגוף הדין שיהא אש במערת המזבח, אך אין שיעור לזה, וכל זמן שלא כיבה את כל האש לא ביטל מ"ע. ומה שאמרו בגמ' המוריד גחלת מע"ג המזבח וכיבה חייב הוא לענין הל"ת, אבל מצד העשה לא ביטל מצותו כל זמן שלא כיבה לגמרי.

וטפי מיניה אפשר לומר דהעשה קאי כשהגחלת ע"ג המזבח וכמ"ש נאמר להדיא "אש תמיד תוקד על המזבח", אך משירדה למטה אף שאין אש אחרת לא ביטל עשה זה, ואולי אדרבה בעצם ההורדה יש ביטול העשה שהאש צריכה להיות ע"ג המזבח, ולכן באמת כשהוריד גחלת חייב.

מעתה ניחא שפיר כשמזלף יין לאישים הרי זה רק "כיבוי מקצת", וא"כ לא ביטל העשה כיון שעדיין יש קצת אש, וא"כ יש בו רק משוין ל"ת ד"לא תכבה", וע"ז הרי מהני הפטור של "דבר שאין מתכוין" דשרי לר"ש

12. "אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֵה." (ו,ו)

וברמב"ן כאן כתב דאף אם נכתה אש מעליה עוברים הכהנים בלאו דלא תכבה. ובגמ' זבחים (צא, ב) אמרו דהמתנדב נסכים מביא נסכים ומזלפן ע"ג האישים, והקשו בגמרא והא קא מכבי ועובר על לא תכבה. ותירצו דאתי כשיטת רבי שמעון הסובר דדבר שאינו מתכווין מותר.

ולדברי הרמב"ן קשה דכיון דאפילו כבה מאליו עוברים הכהנים בלאו א"כ אינו ענין כלל לדבר שאינו מתכווין דהא היתר דדבר שאינו מתכווין יסודו במקום שצריך מעשה האדם בכדי להתחייב, דכל שאינו מתכווין אינו חשוב מעשה שלו אלא כנעשה מאליו ופטור, אבל אם בא שכבתה מאליה עוברים נמי בלאו, מה מהני שאינו מתכווין סו"ס כבתה האש.

וי"ל דבאיסור דאש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה נאמרו ב' דינים, חדא דאם כבתה כל האש שעל המזבח אפילו מאליה דאז עוברים הכהנים בלאו, ועוד דין נוסף נתחדש כאן דאסור לכבות אפילו גחלת אחת, ובאיסור זה אינו עובר אלא המכבה בלבד ולא שאר הכהנים. ולפ"ז הדברים מבוארים היטב, דהזלפת הנסכים ע"ג האישים בודאי אין בה בכדי לכבות לאש כולה, וכל הנידון בגמרא לא היה אלא לגבי כיבוי של גחלת אחת שעליה ישפוך את היין. וכיון שבדין כיבוי מקצת האש אינו עובר אלא המכבה בלבד, וא"כ גדר האיסור במעשה הכיבוי, לפיכך מהני מה שאינו מתכווין לכבות בכדי לפוטרו

13. "אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֵה." (ו,ו)

לדקדק בלשון הפסוק דקתני לא תכבה, דמשמע שאף לא תכבה מאליה דהוא בכלל האיסור, וצ"ב.

ואשר חזינן מהא דלשון המקרא מורה שלא רק במכבה בידיים יש איסור זה, אלא גם דין הוא דמאליו לא תכבה האש. ואמנם האיסור הוא רק במה שתלוי בידי האדם. ומ"מ יש ללמוד מכאן דאפי' גרם כיבוי אסור, וזהו מקור הדין האמור ביומא (עב, ב) דבשעת המסעות היו כופין על האש פסכתר (כלי) שלא תכבה, דהגם שאינו מכבה בידיים מ"מ יש בכיבוי איסור.

(וכן מצינו בלאו דלא יראה לך חמץ (שמות יג, ז) דכיון דכתיב בלשון לא יראה הר"ז אסור אף בגרמא, וכן בלאו דלא יזח (שם כח, כח), ולא יקרע (שם כח, לב), משא"כ במקום שנאמר בלשון מעשה שלא לעשותו, כה"ג אינו אסור כי אם בעשיית מעשה כגון לא תבערו אש ביום השבת (שם לה, ג).

ומ"מ נראה דיש חילוק בין מכבה בידים לגורם כיבוי, דמכבה בידים עובר גם על כיבוי גחלת אחת (כמו דדרשי' בתו"כ פ"ב ז' דאפי' כיבה מן המערכה גחלת אחת לוקה), משא"כ בגרם כיבוי דאינו עובר אא"כ גרם כיבוי האש של המערכה כולה.

14 . "אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֶה . " (ו,ו)

הגאון רבי ישעיה הלוי הורביץ, בעל "שני לוחות הברית", הידוע בכינוי השל"ה הקדוש, הביא בספרו (שער האותיות סוף אות ל') בשם אבי המקובלים הגאון רבי משה קורדובירו, הרמ"ק, עצה בדוקה ומנוסה לבטל מחשבות רעות, לחזור פעמים רבות על הפסוק: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" – יאמר ויחזור ויאמר עד שמחשבות יחלפו.

דבר זה – אמר הרמ"ק – גילה לי זקן אחד. וכתב השל"ה הקדוש שאותו זקן לא היה אחר אלא אליהו הנביא בכבודו ובעצמו, אלא שרבינו הרמ"ק לגודל ענוותנותו לא התגאה בכך שאליהו הנביא היה מצוי אצלו, משום כך כתב ששמע כך מזקן אחד...

15 . "אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל-הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֶה . " (ו,ו)

התורה הקדושה נמשלה לאש תמיד, אשר כל העוסקים בה בהתמדה שומרים הם עליה שלא תכבה...

התפילה גם היא משולה לאש קודש. כאשר האדם מבקש ומתחנן בתפילתו, זוכה ושערי תורה נפתחים בפניו ויכול הוא לעסוק בה בהתמדה.

בעיר אחת חי צורף אומן מומחה שנודע לשם ולתהילה כבעל מלאכה נפלא בשיבוץ אבני חן. מכל רחבי המדינה היו שרים ורוזנים שולחים אליו אבנים טובות

ומרגליות והלה היה משביץ אותן על מקומן בתכשיטים ובכתרים במומחיות רבה
והייתה פרנסתו ברווח.

פעם אחת אירע והאיש נפצע ושבר את ידו. שוב לא היה יכול לעסוק במלאכת
הצורפות על כן פנה לקבץ נדבות...

הדבר אינו יאה לך ואינו לפי כבודך – אמרו לו מקורביו – צורף אומן כמוך,
שמלכים ורוזנים היו משחרים לפתחך השכם והערב, וכעת אתה פושט יד?!...

ומה אעשה? – קונן האיש – והרי ידי נשברה ושוב איני יכול לעסוק באומנותי
כבתחילה!

כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד מדובנא – חובה על אדם לעסוק כל ימיו במלאכת
הקודש של לימוד התורה וקיום המצוות, ואל לו לאדם להתרפות בכך, אלא
שפעמים היצר הרע משיא לו עצה שאינה הוגנת ומסית אותו לדברי הבל על כן אל
ישעה ליבו לכך אלא ישא כפיו בתפילה, יבקש רחמים מהרופא לשבורי לב
ויתחנן: לב טהור ברא לי אלוקים ורוח נכון חדש בקרבי!

16 . "לֹא תֵאָפֶה חֶמֶץ חֶלְקִים נְתַתִּי אֶתְּךָ מֵאִשִּׁי" (ו,י)

הנה הרמב"ם כתב וז"ל (מע"ק יב, יד) וכן שיירי המנחות שאוכלין הכהנים וכו'
אין אוכלין אותן חמץ שנאמר "לא תאפה חמץ חלקם" אפילו חלקם לא יחמיצו
ואם החמיץ שיריה לוקה.

וצריך להבין מש"כ "אין אוכלין אותן חמץ", הא מהך קרא ילפינן רק דאסור
בעשיית חמץ אך מנ"ל דאם עבר ואפאו שאסור לאכלו.

ונראה דהנה בגמרא (מנחות נו, א) בעי רב פפא חימצה ויצאת וחזר וחימצה מהו
וכו' או דילמא כיון דחימצה פסול יוצא לא מהני ביה, וכי הדר מחמיץ לה מיחייב
עלה משום מחמיץ אחר מחמיץ. ופירש רש"י דלאו קדושה גמורה היא ואין בה
אלא פסול חימוץ. הרי דבהך קרא דמחמיץ לא כתיב איסור גרידא כי אם דכתיב
ביה גם פסול (וכמ"ש התוס' שם נה, ב ד"ה אף).

לפ"ז דבהך קרא כתיב פסול, הרי השיריים פסולין ואסורין באכילה, ושפיר כתב הרמב"ם דבהך קרא כתיב איסור אכילה.

17. "תְּפִינֵי מִנְחַת פְּתִים" (ו,יד)

יסוד גדול וחשוב מלמדת אותנו התורה ביחס לעני – מידת הרחמים.

מסביר רבי אהרון בקשט זצ"ל ודבריו מובאים בספר "דרכי מוסר": התורה ציוותה אותנו "פתות אותה פתים" – פתיתה זו נועדה שתיראה כאילו היא מכילה כמות גדולה.

כאשר העשיר מביא קרבנו, והקרבן הוא שור, אזי בגלל גודלו לוקח זמן רב עד שנשרף. עובדה זו הייתה גורמת לעני חלישות הדעת. באה התורה וחסה על כבודו של העני ולכן אמרו: "לא יבדיל", שיישרף יחד עם הנוצות וכתוצאה מכך תימשך שריפת קרבנו זמן רב יותר ולעני תהיה נחת רוח.

אנו רואים עד כמה התורה רוצה להרים את רוחו של העני שלא יהיה כל כך שבוש ונכנע – ולהיפך מצד השני רואים איך שהתורה דואגת שהעשיר לא יתגאה בעושרו, כי תועבת ה' כל גבה לבב.

לא אחת אנו רואים כי מקבצי הנדבות או האנשים הנחשבים כעניים, מלבושם, התנהגותם ואף דיבורם מעידים עליהם כי מצבם הכלכלי אינו שפיר, ולא רק זאת אלא הם אף מרגישים עצמם נחותים כלפי אחרים וזאת בגלל דלותם. וכל מי שמסייע ביד העני, אם זה בהלוואה למשל, על כך אומר דוד המלך: "מלוה ה' חונן דל". אדם המלווה לעני נחשב כמלווה להקב"ה.

נתאר לעצמנו שהגיע עשיר גדול ונתקע ללא מזומנים ומבקש מאיתנו הלוואה לזמן קצר והוא מבטיח כי תוך תקופה קצרה הוא יחזיר לנו פי כמה, מי יהסס לתת? להיפך, רבים ירצו לזכות בנתינה זו ק"ו כאשר מלך מלכי המלכים מבקש שנסייע לעני כדי שלא ירגיש שפל או בזוי, כי כאשר העני מתבזה יש פגיעה ביציר כפיו של הקב"ה. על השכר שיכולים לזכות בו בעבור נתינת צדקה ועידוד לעני נלמד מהמעשה הבא:

מעשה בעשיר מופלג בתורה, בחוכמה ובמידות טובות, אך רק בדבר אחד לא דיקדק: בזמן שהיה עורך סעודה והיה מזמין לסעודתו אורחים, היה מזמין רק עשירים ואנשים מכובדים, רבנים ותלמידי – חכמים אולם אורחים עניים לא הזמין. לא מרוע לב עשה זאת, אלא פשוט מאוד הוא לא אהב שבמחיצתו יהיו עניים.

לאותו עשיר הייתה בת יחידה, חכמה, נבונה ויפה להפליא. הבת הנזכרת הגיעה זמנה להינשא, ומיד קפצו השדכנים והציעו בני טובים לבחורה. מצאה חן בעיניה אחת ההצעות, הזוג הסכים להינשא, וקבעו מועד לנישואים. השמחה והאושר שררו בבית העשיר וכל העיר ציפתה בכליון עיניים ליום החופה בידעם שתהא חתונה מכובדת והעיקר מלאת מעדנים... ובהגיע יום החופה כולם היו שמחים וקהל גדול השתתף בחתונה. ברם, השמחה נקטעה בהלם גדול: הורי החתן והכלה באו לדירת הזוג הטרי למחרת בבוקר לראות מה שלומם והנה החתן, בר מינן, מוטל במיטתו ללא רוח חיים!

שמחתם נהפכה לאבל ויגון ותהום כל העיר והכלה שנהפכה לאלמנה הייתה בצער עמוק.

לא ארכו הימים ודיברו על לב האלמנה שתינשא כי עודנה צעירה ואכן היא נישאה שוב, אך שוב – החתן השני גם הוא נפטר לפתע למחרת הנישואין וגם בחתונתה השלישית נפטר החתן...

העלמה החכמה והנבונה אמרה: "אני אשאר אלמנה ואיני רוצה עוד להתחתן! מספיק שלושה חתנים קברתי. אינני יודעת בשל מי כל זה, ומה הוא העוון שבידינו או גלגול הוא."

למרות המקרים המדהימים באו כמה חתנים וביקשו את ידה אך היא בשום פנים ואופן לא הסכימה להצעות שידוכים עוד.

העשיר, אבי האלמנה "הקטלנית", היה לו אח עני מאוד שגר במדינה אחרת. מצבן היה קשה מאוד ולו עשרה בנים. כל יום היה יוצא הוא ובנו הבכור ליער והיה חוטב עצים ומביאם לעיר ומוכרם בפרוטות ובכסף שקיבל עבורם פירנס את בני ביתו בדוחק רב.

יום אחד הלכו האב ובנו ליער וחיטבו עצים והביאום העירה ולא יכלו למוכרם
ובאותו ערב ישנו כולם רעבים. למחרת שוב הלכו ליעד ותוך כדי העבודה הקשה
האב התעלף כי נחלש מחוסר תזונה.

הבן ראה את אביו המעולף, הרים את עיניו לשמים והחל לבכות בגלל מצב
המשפחה ועוניים המדולדל והמדוכא.

כששבה רוחו של אביו, התחנן לפניו שירשה לו לבקר אצל דודו העשיר, אולי
תהיה תשועה על ידו, וה' יפתח את לבו לסייע בנדיבות לאחיו. האב לא מנע מבנו
והירשה לו לנסוע בלית – ברירה.

כשהגיע הבן לדודו קיבלו אותו באהבה רבה. הדוד ואשתו שמחו מאוד לראותו.
הבן ידע כבר כל המוצאות אותם עם בתם האלמנה, ובכל זאת לאחר זמן מה
ביקש מדודו אם מוכן לתת לו את בקשתו, אבל שישבע לו שלא ישיב את פניו
ריקם.

הדוד אמר: "אחייני יקירי, תגיד מה בקשתך והנני ואמלאנה". אך הבן לא אמר
דבר, עד שנשבע לו הדוד.

להפתעתו ביקש הבחור את יד בתו האלמנה. הדוד ואשתו החווירו בשומעם ואמרו
לו: "הננו מוכנים לעזור לך בכל מה שתרצה הן בכסף הן בכל דבר, אך עניין בתנו
זה קשה. הלוא ידוע לך מה שקרה עם שלושת חתניה, שביליל חופתם הלכו לבית
עולמם, ואיך נוכל לראות בך ח"ו דבר כזה? יקר אתה לנו!". אמר הבחור לדודו:
"אעפ"כ אני רוצה את בתך שתינשא לי ומהשמים ירחמו עלי וגם עליה!". מחמת
שנשבע לו הדוד לא היה יכול עוד לסרב ואמר: "אני אדבר על לב בתי ואשפיע
עליה וה' הטוב בעיניו יעשה. אם מהשמים היה הדבר, אין להחזיר."

העשיר קרא לבתו ואמר לה את בקשת בן אחיו הבכור. היא בכתה וצעקה,
ואמרה: "די בשלושה שהלכו לעולמם ואיך ארצה ברעת בן דודי והוא בחור חמד
נבון וחכם! אנא ה'! תהיה יד ה' בי ולא בבחורים אלה! מה חטאם?"

הבת ביקשה בתוקף מאביה לנסות שוב למנוע ממנו את בקשתו, אך אביה אמר
לה: "בתי היקרה, את לא יכולה לתאר כמה דיברנו וביקשנוהו אני ואמך בעניין

זה, ואמרנו לו שהנני מוכן לתת לו כסף לרוב, אך הוא השביעני לפני שיאמר לי, שלא אחזיר את פניו מבקשתו, ולא עלה על דעתי שהוא בכלל יבקש אותך..."

לבסוף נכנעה האלמנה ומסרה בידי שמים שירחמו עליו ועליה ועל הוריה הכאובים מהעבר.

הזוג התארס ונקבע זמן לנישואין. והנה, יום אחד לפני החופה נפגש החתן עם איש זקן. זה היה אליהו הנביא, זכור לטוב, שאמר לו: "שמע, בני, אתה רוצה להתחתן עם בת זוגתך? איעצך עצה אך אל תמוש מעצתי ימין ושמאל. בסעודה שתעשה לכבוד החתן והכלה, יבוא עני וישב ליד הדלת. אתה אל תתחיל לאכול עד שיבוא עני זה. אתה בעצמך תקום ותביא אותו ותושיבו על ידך בצד ימין. כך תינצל אתה ממוות בטוח!"

ופתאום נעלם הזקן. החתן שמר את הדברים בלבו והתכונן לחופה.

בשעת הסעודה הקרואים כולם ישבו מסובים ליד השולחנות אך ליבם על החתן ועיניהם לשמים שלא יקרה לו ח"ו כמו החתנים שקדמו לו ושפתותיהם דובבות תפילה לא-ל עליון.

והנה נכנס אותו עני שתיארו אליהו הנביא זכור לטוב והתיישב ליד הדלת. מיד קם החתן וניגש אליו וביקשו שישב לידו. קודם סירב ואמר כי טוב לו פה אך החתן לא עזב את ידי העני ומשכו אליו בכוח והושיבו לידו לצד ימינו כבקשת הזקן, וכיבודו כבוד גדול. כל האורחים התפלאו על התנהגות החתן עם העני הזר ולא ידעו פשר הדבר. לאחר שגמרו הסעודה והמשתה כל אחד הלך לביתו וחשב על ההלוויה, ב"מ, שככל הנראה תיארך כבר מחר...

בעוד העני היה יושב, קם החתן ללכת לחדרו ואז פנה אליו העני ואמר לחתן: "אני שליחו של מרום ובאתי לקחת את נפשך!"

החתן לא נבהל ואמר לו: "תן לי זמן שנה אחת". ענה: "לא! אין לי רשות."

"טוב, תן לי חודש אחד כדי לשמח את הכלה". ענה: "לא! אין לי רשות."

"טוב, תן לי דעות לגשת אל אשתי ואקח ממנה רשות ואיפרד ממנה שלא תיבהל."

אמר לו המלאך: "לזה אשא פניך כי גמלת עמי חסד. לך וחזור מהר!"

הלך החתן אל הכלה שהייתה בחדר לבדה, ממתינה לחתנה שיקיים מצוותו, ונחלי מים זולגות מעיניה ומתפללת לאלוקים. כשבא חתנה לחדרה מיד ניגבה פניה והחזיקה אותו בכוח אך התפלאה מדוע בא לבד לחדר כי המנהג ללוותו.

אמר לה החתן בשקט: "באתי לקחת רשות ממך כי באה שעת ומלאך המוות מחכה לי. הוא אמר לי כי בא לקחת נפשי ממש עכשיו הוא נמצא בחוץ". אמרה הכלה לחתן: "אתה תישאר פה ואני אלך אליו ואדבר איתו!"

ומיד הלכה אל העני, שהוא מלאך המוות, ושאלה אותו: "אתה הוא השליח שרוצה לקחת נשמת אישי?". "כן."

"הלא כתוב בתורה כי יקח איש אישה חדשה לא יצא לצבא ולא יעבור עליו לכל דבר נקי יהיה לביתו שנה אחת ושימח את אשתו אשר לקח' והקב"ה אמת ותורתו אמת היא, ועכשיו אם תיקח את נשמת בעלי אזי תהיה התורה ח"ו פלסתר! אם תקבל את דבריי הנה מה טוב. ואם לא, בוא איתי לבית – הדין הגדול שבשמים לפני הקב"ה!"

שמע המלאך וענה לה: "אני עושה למען בעלך שעשה לי כבוד גדול וחסד, לזאת אשא פניך ואלך לפני הקב"ה ואמסור את דבריך". וילך המלאך לשאול מאת הקב"ה, ובהרף עין חזר בשמחה ובישר אותם שהקב"ה ויתר לחתן והחזיר את חייו עבור גמילות חסד שעשה עם העני. ומנגד – בבית הורי הכלה הסתובבו שם כל הלילה במתח, וכשהיו שומעים את קולם ושמחתם, היו מלאים שמחה אך שמחתם הייתה מהולה ביגון כי לא ידעו מה יהיה עד הבוקר.

מיד בזריחת החמה נכנסו לחדר הורי הכלה וכשראו את שניהם בריאים ושמחים לא היה גבול לשמחתם. מיד פשטה הידיעה על הנס שקרה להם, והודיעו ברבים כי גמילות חסד היא שהצילה אותו.

מכאן נלמד על החשיבות הגדולה בעשיית חסד עם העני. על כך נאמר במשנה:
"אלו דברים שאין להם שיעור... גמילות חסידים."

העני שבדרך כלל מתבייש במצבו ובדרך כלל פניו נפולות, על כן חלה עלינו חובה כפולה ומכופלת בהתייחסותנו אליו.

ה"חפץ חיים" זצ"ל בספרו "אהבת חסד" מעיר עפ"י השו"ע, שצריך להיזהר לתת את הצדקה בסבר פנים יפות ולא בפנים זועמות. כן הדין לעניין הלוואה. צריך שלא להנהיג בו מנהג ביזיון חלילה אלא ילוונו בסבר פנים יפות. וכאשר האדם מסייע לעני ומאיר לו פנים – בגלל הדבר הזה יברך ה' אלוהיו.

18. "אֲשֶׁר יִזֶה עָלֶיהָ תִּכְבֵּס בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ... בְּכָלִי נְחֹשֶׁת...

וְשִׁטְף בַּמַּיִם." (ו,כ-כא)

ואשר יזה מדמה על הבגד אשר יזה עליה תכבס במקום קדוש. וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחושת בושלה ומורק ושטף במים

תמוה, למה בכיבוס הבגד נאמר שצריך להיות "במקום קדוש" וזאת משום שנבלע בו הדם, ואילו בכלים לא נאמר שתהיה השבירה והמריקה במקום קדוש דוקא אף כי באמת הדין כן.

ונראה דהנה ביאר הרמב"ן כאן, שהחמיר הכתוב בדם הנבלע בבגד לעשותו כאשר היה קודם הזיה כדי שלא יצא חוץ לקלעים, וכבר נתבאר באור שמח (בית הבחירה פ"ו) במה שאמרו (זבחים נו) שלשכות הבנויות במקום חול ויש להם פתח פתוח לקודש, דרשאים לאכול שם קדשי קדשים שנאמר (לעיל פסוק ט) "בחצר אהל מועד יאכלוה" דאף אלו הם כחצר, מ"מ לענין דם ההזיה אם יצא מקודש ללשכות אלו הדם נפסל משום "יוצא".

ולפ"ז כיון שהכיבוס צריך להיות במקום הראוי קודם ההזיה, לכן בהכרח שיהיה בתוך חלל העזרה מקום ששוחטין בו הקדשים, ולא תוך לשכות הבנויות בחול. ולכן כתיב "תכבס במקום קדוש" דהיינו דוקא שם ולאפוקי לשכות הנ"ל שאסור לכבס שם דנפסל משום יוצא חוץ לקלעים.

ואולם, כלים של חרס ונחושת שבישלו בתוכם בשר הקודש, צריך שתהיה שבירתן וטהרתם במקום שראויין לאכול, וכיון שראויין ליאכל בלשכות הללו שוב גם מריקתן יכולה ליעשות שם, ולכן לא כתיב התם "במקום קדוש", כי יכולים שפיר לטהרם גם בחצר אהל מועד

19 . "וּבִשֶׁר זָבַח תּוֹדַת שְׁלָמֵיוּ בְּיוֹם קָרְבָּנוּ יֵאָכַל לֹא-יִנִּיחַ מִמֶּנּוּ עַד-
בְּקָר." (ז,טו)

אדם מביא קרבן תודה כהודאה על נס שנעשה לו, כגון: יורדי הים, הולכי מדברות, חבושי בית האסורים וחולה שנתרפא, שהם צריכים להודות שכתוב בהן (תהילים פרק ק"ז, כ"א-כ"ב) "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה".

יש להבין – שאל הצדיק רבי אברהם מרדכי אלתר מגור, בעל ה"אמרי אמת" – הרי התודה היא קורבן שלמים ודינם של קורבנות השלמים שהם נאכלים בשני ימים ולילה אחד, ומדוע נשתנה דינו של קורבן תודה להאכל רק ליום אחד?

אלא – השיב הרבי – התודה כאמור באה על ניסים חדשים, חלקו גלויים ורובם נסתרים, אם כן איך ניתן לאכול מקרבן תודה שבא כהודאה על הנס של אתמול על חשבון הנס של היום?...?

20 . "אִם עַל-תּוֹדָה יִקְרִיבֵנוּ" (ז,יב)

ידוע היה שבדרך כלל נמנע רבי ישראל מאיר הכהן מראדין, בעל ה"חפץ חיים", לתת ברכות. מסרב היה בתואנות שונות.

שונה הדבר היה במקרים בהם הרגיש ה"חפץ חיים" רגש של "הכרת הטוב" למאן דהוא, או אז היה מברכו מכל הלב וברכותיו של הצדיק נתקיימו במלואן.

סיפר לי אחד מאחרוני הישיבה בראדין, רבי יהושע לוי, שכאשר הגיע ה"חפץ חיים" לכנסיה הגדולה שהתקיימה בוונא בחודש אלול של שנת תרפ"ג, נדחקו הציבור לחזות בבואו של קדוש ישראל עד כדי כך שה"חפץ חיים" לא היה יכול להיכנס לאולם מחמת הצפיפות והדוחק.

אחי הגדול – סיפר רבי יהושע – היה בחור גדול וחזק והוא סייע ותמך ביד ה"חפץ חיים" בין ההמון עד שהכניסו אל האולם.

פנה החפץ חיים" אליו וברכו בקול: הקדוש ברוך הוא יעזור שתאריך ימים ושנים! ואכן – סיפר רבי יהושע – מכח ברכתו של הצדיק, אחי האריך ימים עד גיל מאה ושש שנים!

21. "לא יחשב לו פגול יהיה" (ז, יח)

בשולחן ערוך (אורח חיים סימן צ"ח סעיף ד') מובא שהתפילה היא במקום הקורבנות, ולכך צריך להיזהר שתהא דוגמת הקרבן בכוונה, ולא יערב בבה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים!

על ענין הכוונה הראויה בתפילה אמר המגיד מדובנא משל נפלא:

אדם אחד זקוק היה לטובה מאת חברו, שהיה מקורב למלכות, שידבר עליו טובות לשלטון. לשם כך הטריח עצמו ונסע אל ביתו שם חיכה כשעה עד שהלה ישוב מעסקיו, כאשר הגיע ביקש בתחנונים כי ימלא את משאלתו והסביר וחזר והסביר ת חשיבות הדבר עבורו. לבסוף, כאשר הסכים הידיד לבקשה, הודה האיש למיטיבו בהתרגשות רבה ונפרד ממנו לשלום.

ואכן עשה הידיד את המתבקש ממנו והיטיב עם ידידו משכבר.

כעבור זמן שוב הלך אותו מקורב למלכות ברחוב העיר ופגש במכר ותיק. אנא עשה נא לי טובה – אמר המכר – דבר עלי לשלטון בענין פלוני.

הסכים האיש, אולם הדבר נשכח מליבו ולא עשה את המבוקש ממנו.

ההבדל בין שני המקרים – אמר המגיד מדובנא – כח הראשון הטריח עצמו מרחק רב ולא חסך כל מאמץ, וגם כאשר גילה כי הלה אינו בביתו המתין לבואו. ואילו השני פגש בו במקרה ולא הראה כל סימן למאמץ מיוחד, משום כך גם אותו מקורב למלכות לא עשה כל מאמץ.

כן הוא גם הנמשל – אמר המגיד מדובנא – כאשר אנו מתאמצים בתפילה שונה הדבר בתכלית מאשר אם אנו מתפללים כמצוות אנשים מלומדה...

21. "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים" (ז, לז)

ה"חפץ חיים", מעורר היה צמיד בדבר הצורך הגדול שיש לכל בן תורה לקבוע לעצמו זמן מסויים ללימוד ענייני קדושים.

את דבריו המתיק משל:

בעת שנערכת חתונה, לפני החופה טרודים כל המחותנים בשמחת הנשואין, כולם מסבבים את הכלה ושמחים עמה. קשה עד מאוד להוציא את הכלה ממוקום מושבה ולהביאה אל מתחת לחופה. דבר אחד מזרז את הכלה ושושבינותיה לצאת אל החופה, כאשר מגיע מאן דהוא ומכריז בקול: החתן עומד כבר תחת החופה וממתין לכלה!

כן בעניינינו אם אנחנו מוכנים בידיעת סדר הקורבנות, אז יש לסניגור של ישראל מה להמליץ לפני אבינו שבשמים והוא טוען לפניו: הלא בניך מוכנים בידיעות התורה של הקורבנות ועומדים ומצפים רק לך! חושה נא לגאלם ושלח משיח צדקך!

22. "זאת התורה לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים" (ז, לז)

מפני מה נאמר כאן: "זאת התורה"? הדבר יתורץ על פי מה שמצינו במדרש (ויקרא רבה פרשה ט') אמר רבי אחא: משל למלך אחד שיצא למלחמה וכבש מדינה חרת. נכנס המלך למדינה בראש צבאו האדיר כשהוא מלווה האלפי חיילים רגליים, פרשים רכובים על סוסים אבירים וגדודים של שכירי חרב עזי נפש. נעמדו המון העם והביטו במצעד המרשי.

אמר אחד מבני המדינה לחבירו: מה נורא השליט הזה ומה רב כוחו ועומק דינו! או לו ואבוי לו למי שימרוד או יפשע במלך הזה! העושה כן יענש על ידי חיילים אכזריים אלה...

אמר לו חבירו: מה לך ולכל ולזה? והרי אתה אינך מורד או פושע במלך. אם דיבורך והנהגותיך יהיו בדרך הטוב אין לך להתיירא ממנו כלל!

בן הוא גם הנמשל: בשעה ששמעו ישראל את פרשת הקורבנות נתייראו. אמר להם משה: אל תתיראו! עסקו בתורה ואין אתם יראים כלל מכל אלה! משום כך נאמר: "זאת התורה לעולה ולמנחה", וכמו שכתוב בגמרא (מנחות דף ק"י עמוד א'): כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת, לא מנחה ולא אשם!

23 . וַיַּעַשׂ אֶהֱרֵן וּבָנָיו אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוָּה ה' בְּיַד-מֹשֶׁה .
(ח,לו)

יש להבין מדוע כתיב "ויעש אהרן ובניו את כל הדברים", הלא משה הוא זה שהיה עובד כל שבעת ימי המילואים. וליכא למימר דהכוונה שעשו הם מה שצויה להם משה, דהיינו לאכול בשר שלמים בעזרה ולישב בעזרה, דהא משמעות הכתוב הוא שהכל אשר נעשה בימים האלה, נעשה רק ע"י אהרן ובניו. ועוד מהו שאמר "ביד משה" ולא אמר "אשר צוה ה' את משה".

אכן יש ליישב ע"פ מאי דאיתא במדרש (ילקוט תזריע, תקנא) "והובא אל אהרן" (לקמן יג, ב) אין לי אלא אהרן מניין לרבות כהן אחר ת"ל "הכהן" וכו', מניין לרבות כל ישראל ת"ל "או אל אחד", אם סופנו לרבות כל ישראל מה ת"ל "הכהנים", מלמד שאין טומאה וטהרה אלא מפי הכהנים, הא כיצד, חכם שבישראל רואה את הנגעים ואומר לכהן אע"פ שהוא שוטה אמור טמא והוא אומר טמא, או אמור טהור והוא אומר טהור.

לפ"ז י"ל דבשבעת ימי המילואים היה משה בעבודתו שליח מאת אהרן ובניו, שהם אמרו למשה זרוק והיה זורק וכן כל העבודות. וזהו שאמר הכתוב "ויעש אהרן ובניו את כל הדברים אשר צוה ה'" הכל עשו "ביד משה" היינו על ידו, שהוא היה השליח שלהם ושלוחו של אדם כמותו.

24 . וַיַּעַשׂ אֶהֱרֵן וּבָנָיו אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוָּה ה' בְּיַד-מֹשֶׁה .
(ח,לו)

וברש"י להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל, ומקורו ממש"כ בתו"כ כאן, ויעש אהרן וגו', היינו דששים ושמחים כששומעים דברים לקבל מפי משה כשומעים מפי הקב"ה.

וצ"ב דמה זה ענין לדברי התו"כ דלא מיירי על מה שלא היטו אלא על מה ששמחו בדברים שמפי משה כדברים מפי ה', עוד צ"ב במש"כ רש"י בר"פ בהעלותך (במדבר ח, ג) עמש"כ שם בעבודת המנורה ויעש כן אהרן, שבא ללמד שבחו של אהרן שלא שינה, דמ"ש שהתם כ' רש"י שלא שינה וכאן כ' שלא היטה ימין ושמאל.

וי"ל, דשינוי היינו שלא כנאמר לו, ועי"ז לא קיים את מה שנצטוה וכל שלא שינה קיים הציווי, אבל כאן דאזיל על עבודת המילואים שהיו היסוד למשכן ועבודתו, ביסוד לא סגי שלא ישנה ויעשה אחרת ממה שנאמר לו, אלא כל שהיטה ולו גם במשהו שעי"ז אינו נחשב אי עשיית הציווי, מ"מ כיון שהוא יסוד הבנין כל סטי' וגם אם היא במשהו פועלת שינוי גמור בסוף הדברים, וממילא דלעשות כאשר צוה ה' ביסוד, בע"כ פירושו שלא רק שלא שינו אלא שלא היטו ימין ושמאל ועשו כאשר צוה ה' בלא הטי' כלל, ומש"ה כאן רש"י פי' דכאשר צוה היינו שלא היטו ימין ושמאל.

ולפ"ז י"ל שזוהי ג"כ הכונה בדברי התו"כ, דצ"ב לכאורה מהיכן דריש שהיו ששים ושמחים וכו', ולהמתבאר נראה דמש"כ ויעשו את כל הדברים אשר צוה ה', בע"כ הכונה שלא רק שלא שינו להיות בגדר של אינו מקיים ציווי ה', אלא שלא סטו ולו במשהו מהדברים, ע"ז ביאר התו"כ שדבר זה נעשה רק מחמת שהיו ששים ושמחים כששומעים דברים מפי משה כשומעים מפי הקב"ה, והיינו שהיתה עשייתם בגדת של נעשה ונשמע שפירושו שרצון עצמי יש בהם לעשות רצון ה', והציווי אינו אלא היכ"ת לדעת מהו רצונו ית', שבוזה אין נפק"מ ע"י מי בא הציווי אחרי שמצד רצונם העצמי באה העשי' והשמחה שבה, אבל כל שהעשי' רק מחמת שכך צוה הקב"ה, יש נפק"מ אם הציווי מפי הקב"ה הוא שיש בזה שמחה יתירה ממילוי רצונו ית', או שבא ע"י אחר שאין השמחה באותה דרגה, וכיון שמבואר שלא סטו כלל, בע"כ בא הדבר משום שמצד עצמם מהותם ורצונם לעשיית דבר ה' הוא, שאם כל עשייתם רק מחמת הציווי הוא כל שאינו משנה ואינו עובר על הציווי סגי בזה, וקיום שמחתם זה אינו מעשה שלא היטו מימין ומשאל, תמצא שדברי התו"כ ודברי רש"י משלימין זא"ז. דהפשט ודאי כרש"י הוא, אלא שהתו"כ למד מזה את

מדרגתם בעשיה שמכח זה בא מה שלא היטו ימין ושמאל, ומדרגה זו היתה מדרגה של ששים ושמונים.

25 . "וַיַּעַשׂ אֶהֱרֵן וּבָנָיו אֶת כָּל-הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-צִוָּה ה' בְּיַד-מֹשֶׁה ."
(ח,לו)

ויעש אהרן ובניו – להגיד שבחן שלא הטו ימין ושמאל (רש"י).

מהי משמעותו של שבח זה, לפיו אהרן ובניו לא נטו ימין ושמאל? וכי מדוע שיעלה על דעתם לשנות משהו מצוויו של הקב"ה?

אלא, אומר הלקוטי אנשי שם כי יש פעמים שבהן האדם צריך להפעיל את שיקול דעתו, גם לאחר קבלת הוראות.

לדגמא: אשה האופה עוגה, יכולה בהחלט להעזר במוצרים חדישים, פרי תכנון טרזי שיצא לשוק לא מכבר, או בעצות חברותיה, ואינה חייבת לשמור בדקדקות על ההוראות הראשונות שקבלה.

אולם, מאידך גיסא – אדם הרוכש בשליחות רופא מסוים תרופות, אך בדרך שומע לעצות אחרים, כאלו אשר אינם בקיאים כמו הרופא שלו, ולא זו בלבד אלא שהוא פועל לפי הוראותיהם, הנו שוטה גמור, שכן חיים ומוות מונחים לפניו, ויתכן כי טעות קטנה תהיה הרת אסון.

נמצא, אפוא, שתוספת של שקולי דעת אישיים, תלויה בענין עצמו, ולפי היחס והחשיבות שהאדם מעניק לאותו ענין, הוא מכוון את התנהגותו. בא הכתוב ומדגיש את שבחם של אהרן ובניו, אשר התיחסו לעניני הקרבנות ממש כמו הוראות מדוקדקות לרפואת הנפש, ולא עלה על קצה דעתם לשנות למשהו שנראה להם טוב יותר, כי אכן כן – קרבנות אינם בגדר "הצעת הגשה", אלא ענינים חמורים שחיים ומות רוחניים כרוכים בהם!

26 . "זֹאת הַחֵיהָ אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ" (יא,ב)

בספר ויקרא פרק יא' פסוק ב' נאמר –

”דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ” רש”י – בד”ה ”זאת החיה” א’ – לשון חיים לפי שישראל דבוקים במקום וראויין להיות חיים, לפיכך הבדילם מן הטומאה וגזר עליהם מצוות.

זאת החיה ב’ – מתורת כוהנים – ”מלמד שהיה משה אחוז בחיה ומראה אותה לישראל זאת תאכלו וזאת לא תאכלו”. אף משרצי העוף אחז מכל מין ומין והראה להם.

אכן מצאתי בגמרא במסכת חולין דף מב עמוד א’ – גרסה קצת שונה אך מאוד מעניינת – דתנא דבי רבי ישמעאל – ”זאת החיה אשר תאכלו” מלמד שתפס הקב”ה מכל מין ומין והראה לו למשה ואמר לו – זאת אכול וזאת לא תיכול.

שני מדרשים מעניינים מאוד אך מה באים הם ללמדנו?

ונשאל כמה שאלות ונבוא בעזרת ה’ אל ביאור העניין.

א – הרי גם אם נאמר שיש לו למשה כוחות על אנושיים להרים ולאחוז ולהסביר על כל חיה וחיה הנמצאת אי שם בקצה תבל אם כשרה היא או לא, וגם אם נבוא ונאמר שהיה נס וכל החיות באו מעצמם או שה’ דחפם לבוא למשל מיערות הגשם, מהגזנגל, מראשי ההרים המכוסים קרח, או מהסוונות, או להבדיל מהמדבר הלוהט בסהרה וגם עופות השמים הרבים וכל הציפורים הנוודות, וגם שוכני הים וקרקעיתו וגם לא נשכח את בעלי החיים הדרו חיים וגם אותם שחיים רק שעות ספורות וגם יש חיידקים ושאר חיות קטנות ביותר שממש לא ניתן לאחוז בהם או מפני קוטנם או מפני רכותם ורגישותם.

מה גם שמשה יצטרך בינתיים עד שיסביר עליהם, לתת לחיות אלו את מזונם ורק זה כשלעצמו לא סביר בכלל, תראו מה קרה לנח שאיחר בשעה קלה לתת מזון לאריה עד שעמד ונשכו.

מה גם שיהיה קשה מאוד לעם ל”החזיק ראש” בגן חיות הענקי הזה. מה וכי משה רבינו ייהפך לזיאולוג ולחוקר מערכת החי בתבל חלילה או משהו מעין זה?

ב – הרי גם אם נאמר שבמראה החיה החיצוני עסקינן, איך נעביר את המידע לדור הבא איך האבות יעבירו מסר זה הלאה?

הרי לא מדובר כאן לכאורה במשהו רוחני כדוגמת אמונה או ערך רעיוני אחר, שאתה יכול ומוכרח להעביר בחינוך, שהרי הלוא מדובר כאן בפרקטיקה איזה חיה כן ואיזה לא, מה גם שיש בני אדם שמכליאים בהמה טמאה בבהמה טהורה אז יתכן שזה אותה צורת בהמה אך הבהמה הממליטה כשרה היא אך היוצא ממנה טמא הוא? או להפך. כך שהמראה החיצוני לא תמיד מראה על הפנימיות? אם נאמר שהראה להם רק את הפן החיצוני.

ג- הרי גם אם נאמר כך אז מה עם פנים הבהמה מה מראה האיברים הפנימיים שהרי ידוע שגם בהמה כשרה ישנם חלקים ממנה האסורים באכילה כדוגמת חלב, דם ושאר טריפות שפוסלות את הבהמה מלאוכלה בכשרותה.

וכן מה עם מכשירי השחיטה ודיני הסכין וכל דיני השחיטה. הלכות רבות מאוד. איך יתכן לעמוד כך וללמד מה שהיום לומדים רק בישיבות והרי אין לציבור הרחב גישה מספיקה ללמוד דינים מורכבים אלו אלא סומכים הם על הרבנים מה ואיך לעשות. ושוב המדרש מהדהד באוזנינו ואיננו מבינים איך היה משה אוחז בכל חיה וחיה ומלמד...קשה מאוד אם כן להלום מדרש זה כפשוטו.

ד- מה וכי משה עוסק בפרטים כה רבים אין לו מה לעשות הרי תפקידו היה ללמד את העם תורה ודעת מה הוא נהפך לתזונאי מזון? צריך הוא כן ללמדם היאך מתנהגים בכניסתם לארץ איך הם צריכים בארץ להרבות כבוד שמים ולדאוג לא לעשוק את העניים והיתומים והכי חשוב זה להרבות בעזרה לזולת, וכמובן להדר בקיום התורה ומצוותיה. ומה וכי הוא משה יעמוד ויראה להם לישראל באצבע על כל חיה וחיה?...?

ה- עוד נקשה ונשאל הרי במנורה, במחיצת השקל, ובלבנה בחידושה התקשה משה למרות שה' הראה לו ואמר לו "כזה" אז מה משה כביכול חושב, שישראל לא התקשו בהווה וגם בעתיד בזיהוי בעלי החיים הכשרים הם אם לא?

ו- ועוד שהרי עד היום למשל חגבים, חרגולים, והארבה, ישנם כמה עדות שיש להם מסורת על כשרותם ויש עדות שאין להם מסורת על כשרותם, מה וכי לא כולם עמדו שם עם משה במדבר והראה להם לכל העדות כולם זאת החיה אשר תאכלו וזאת לא...?

מכוח עוצמת השאלות הנ"ל נראה לומר כך:

נתמקד במילים "מלמד" ו"מראה". אין ספק שמשה לא ירד לפרטי פרטים על כל חיה וחיה אלא נראה שהטעימם רעיונית מה היא דרכה של אכילה דהיינו איזה מאכל יש לו התכונות שכאשר תאכל אותו תתקרב יותר אל ה' ולעומתו איזה מאכל בתכונתו כאשר תאכלנו ירחיקך מעל ה'. הדא הוא דכתיב במדרש "מלמד שהיה משה אוחז ומלמד" אוחז הוא היה אותם את בני ישראל לקורבם אל ה' בענייני האכילה, צורתה והשפעתה על הגוף והנפש לקרבה אל ה', ולאידך גיסא מהי ההימנעות והטובה שתצמח לו לאדם כאשר ימנע עצמו ממנה. ישנם גם מזונות אשר כשרים הם בתכלית הכשרות אך כאשר תרבה

באכילתם יגרמו לך מכאובים. למעשה המצוות הם שנותנים חיים לאדם וכשישמוח האדם על מזונו ועל שלמות גופו או אז תהיה ברכה בכל מעשי ידיו ומימלא התקרב האדם יותר אל בוראו בעשיית מצותיו. ולמעשה כל עניין האכילה היא עניין של מלחמה עניין של הלחמה של גוף לנפש והעיקר נפש בריאה בגוף בריא ואידך זיל גמור.

27 . "עֲלוֹתֵיכֶם סִפּוּ עַל זְבַחֵיכֶם... וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם"

(הפטרה)

עלותיכם – שאתם מקריבים כליל, טוב לכם שתוסיפו אותם על שלמיכם, ותקריבו אותם שלמים ותאכלו הבשר, שהרי אינם מקבלות לפניולמה תפסידום(רש"י) חטאיהם של עם ישראל גרמו לכך שהקב"ה אינו חפץ בקרבנותיהם, ואומר ה"שער בת רבים": למה הדבר דומה?

לאדם שהיה לו מפעל גדול ובקש להעסיק בו עובדים נוספים שיקלו מעליו.

באחד הימים קבל לחנותו עובד חדש, סיכם אתו על תנאי המשכורת ושעות העבודה וחתם עמו חוזה עבודה, כשאחד מתנאיו היה שבכל יום שיעדר הפועל מן העבודה הוא יוריד לו ממשכורתו.

למחרת היום הגיע העובד למפעל ליום העבודה הראשון שלו, הוא ישב לו באחת מן הפינות ואכל את האוכל שהביא עמו במשך כל היום.

בסוף היום, הוא הגיע לבעל הבית ודיווח לו: "ביום זה לא עבדתי, תוכל להוריד זאת ממשכורתי". ביום שלאחר מכן, שוב הגיע בבקרו של יום אל המפעל, ושוב ישב ואכל במשך היום כולו, אך הוא, חלילה, לא מעל בהסכם העבודה, ובדיוק בהתאם למה שהתחייב, נגש בהכנעה בסוף היום, ודיווח למנהל כי גם את היום הזה צריך להוריד לו מן המשכורת.

ביום השלישי, כאשר חזר ונגש בערבו של יום לבעל הבית ובפיו אותן זמירות, כעס עליו המנהל ואמר: "זכי בקשתי ממך לבוא הנה, על מנת לאכול?! הלא הזמנתי אותך לבוא ולעבוד אצלי! זקוק אני לעבודה שלך, ובכלל, עדיין אין לך משכורת שאוכל להוריד ממנה את השעות הללו, וכבר אתה משתמשהתר זה...".

כך אומר הקב"ה לעם ישראל, מבאר ה"שער בת רבים", רוצה אני שתעבדו אותי, אולם אם יקרה, חלילה, שתמעדו ותחטאו לפני, תוכלו להביא קרבן כקנס ולכפר על כך. אולם אם אינכם עובדים אצלי, אלא רק דואגים להקריב לפני קרבנות – אין לי חפץ בהם, שכן לא בקשתי מכם לבוא לכאן ולאכול, הקרבנות אינם מטרה בפני עצמה, אלא אך ורק אמצעי, המאפשר לכם להתקרב אלי ולעבוד אותי באמת.

28. "עוֹ אֶת אֶהְרֶן וְאֶת בְּנָיו לְאֹמֵר זֹאת תֹּוֹרַת הָעֶלֶה הוּא הָעֶלֶה עַל מוֹקֵדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלַּיְלָה עַד הַבֶּקֶר וְאֵשׁ הַמִּזְבֵּחַ תֹּוֹקֵד בּוֹ" (ו', ב')

האות "מ" הזעירא "במוקדה" באה לרמז על צניעות, כי ההתלהבות והלהט של אדם מישראל לתורה וליהדות, אינם צריכים להיות בולטים לעין לכל עין, כי אם חבויים בלבו פנימה... (הר"מ מקוצק)

2. "אֵשׁ תָּמִיד תֹּוֹקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכָּבֵה" (ו', ו')

אמרו חכמינו: "המוריד גחלת מעל גבי מזבח וכיבה – חייב" (זבחים צא, ב). אם מכבה גחלת מעל המזבח הגשמי עובר בלאוו: "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה", קל וחומר למכבה גחלת רוחנית עליונה, מעל המזבח הרוחני. אדרבא,

צריך להוסיף "אש", התלהבות, כדי שתהא עולה ומוסיפה כוח וגבורה, בכל דרגות החיים (הרב אברהם יצחק הכהן קוק).

ג. חג פורים

נאמר במגילת אסתר: "ויכתב מרדכי, את הדברים האלה; וישלח ספרים אל כל היהודים, אשר בכל מדינות המלך אחשוורוש הקרובים, והרחוקים. לקיים, עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר, ואת יום חמשה עשר בו: בכל שנה, ושנה. בימים, אשר נחו בהם היהודים מאיביהם, והחדש אשר נהפך להם מגיון לשמחה, ומאבל ליום טוב; לעשות אותם, ימי משתה ושמחה, ומשלח מנות איש לרעהו, ומתנות לאבינים. וקבל, היהודים, את אשר החלו, לעשות; ואת אשר כתב מרדכי, אליהם. כי המן בן המדתא האגגי, ערר כל היהודים חשב על היהודים, לאבדם; והפל פור הוא הגורל, להמם ולאבדם. ובבאה, לפני המלך, אמר עם הספר, ישוב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו; ותלו אתו ואת בניו, על העץ. על כן קראו לימים האלה פורים, על שם הפור על כן, על כל דברי האגרת הזאת; ומה ראו על ככה, ומה הגיע אליהם. קימו וקבל (וקבלו) היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם, ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה, ככתבם וכזמנם: בכל שנה, ושנה. והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור, משפחה ומשפחה, מדינה ומדינה, ועיר ועיר; וימי הפורים האלה, לא יעברו מתוך היהודים, וזכרם, לא יסוף מזרעם.

בחג הפורים אנו מצווים בארבע מצוות והן: מקרא מגילה, משתה ושמחה, משלוח מנות איש לרעהו, ומתנות לאביונים. בנוסף אנו נוהגים להוסיף בתפילה ובברכת המזון את תפילת "על הניסים" בה אנו מודים לה' על הניסים ועל הנפלאות ועל הישועות שעשה לאבותינו. (תפילת "על הניסים" נאמרת בחג החנוכה ובחג הפורים)

א. מקרא מגילה

חייב כל אדם, איש ואישה, לשמוע קריאת המגילה בלילה וביום. עדיף לשמוע בבית הכנסת ואולם אם לא מתאפשר מחויב כל אדם לקרוא לעצמו. נהוג לקרוא מתוך מגילת קלף ולא לפספס אף מילה. בכל ארץ ישראל ובעולם כולו קוראים

את מגילת אסתר בי"ד באדר לאחר שהיהודים סיימו לעמוד על נפשם ולהפרע מאויביהם בי"ג באדר אותו היום שהמן הרשע תכנן להשמידם ובי"ד נחו ואולם בשושן הבירה עיר שהיתה מוקפת חומה היהודים נפרעו מאויביהם בי"ד ונחו בט"ו לכן בכל אותם ערים בעולם אשר היו מוקפות חומה מימי יהושע בן נון חל חג הפורים בט"ו כמו בירושלים.

ב . משתה ושמחה

חייבים לאכול ולשתות ולשמוח בפורים. כשנהוג לאכול את סעודת פורים ביום (היות ונאמר "ימי המשתה" נהוג להרבות בשתיית יין כיוון שליין היה תפקיד נכבד בכל העלילה שבמגילת אסתר החל במשתה היין שערך האחשוורוש ושב סירבה ושתי המלכה להופיע ובעקבות האירוע הוחלפה ושתי באסתר המלכה ועד למשתה היין שהכינה אסתר (הראשון והשני) שבה החלה מפלתו של המן הרשע. ויותר מכך חכמינו זיכרונם לברכה (חז"ל) אף חייבו להשתכר ביין, ואמרו: "חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". (במילים שלנו חייבים להשתכר עד עירפול חושים שלא נדע מימיננו ומשמאלינו) מי שחושש שיגיע לידי מעשי שטויות אסור לו להשתכר.

בתל אביב של שנות העשרים עשו תהלוכה בפורים ברחובות העיר, עם תחפושות ותפאורות ניידות שהוצבו על עגלות ורכבים. לחגיגה הזאת קראו "קארנאבל", ובשנת 1932 החליטו פרנסי העיר שבתל אביב, העיר העברית, שצריך למצוא לחגיגה מילה בעברית. לצורך כך הוקמה וועדת שופטים ולאחר מספר ימים פורסם בעיר "השופטים, אחר ישוב דעת ארוך וקשה בחרו בשם "עדלאידע" על סמך המאמר התלמודי: "אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" או בעברית: חייב אדם להשתכר בפורים עד לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. השם הונח במין נקבה וצלצולו כצלצול אולימפיאדה וכדומה. המדקדק ר' אברהם אברונין הופקד לנקד את השם ובעל ההמצאה הריהו חברנו י. ד. ברקוביץ. (עד כאן לשון ההודעה)

ג. משלוח מנות איש לחברו

כל אדם מחוייב לשלוח לפחות לשני אנשים מנת אוכל כשהמינימום הינו יין וחלה וכמובן ניתן להוסיף אוזני המן וכל מיני ממתקים (לכן לקראת חג הפורים רשתות השיווק החרדיות מפוצצות ופתוחות עד חצות)

ד. מתנות לאביונים

המצווה החשובה ביותר היא מתן צדקה לעניים (כמובן שכל השנה יש חשיבות לצדקה) ואפילו העני מחויב לתת צדקה לעני אחר.

4. מיצירתם וממורשתם הרוחנית של רבותינו

הרב פרופ' משה עמאר שליט"א יו"ר מכון "אורות יהדות המגרב"
הגדה של פסח עם פירוש שלל ר"ב
למרן הרה"ג רבי רפאל בירדוגו זצ"ל

משפחת בירדוגו הגיעה למארוקו עם המגורשים מספרד בשנות רנ"ב-רנ"ז (1492-1497) וצאצאיה התרכזו בעיר מכנאס. סבורים כי מקור השם בירדוגו הוא בפורטוגזית Bara dogua ומשמעותו שרביט הזהב. למן המאה הי"ח ואילך, העמידה משפחת בירדוגו מתוכה רבנים ומנהיגי קהילה, דור אחר דור עד ימינו. החכם הראשון מהמשפחה הוא רבי משה בירדוגו זצ"ל שפעל במחצית הראשונה של המאה הי"ח, המכונה הרב המשבי"ר [=הרב משה בירדוגו נפטר בשנת תצ"א [1731]. מרן הרה"ג רבי חיים בן עטר, מחבר 'אור החיים' עה"ת, זצ"ל, הרבה לספר בשבחו של רבי משה, בגדולתו בתורה ובמידותיו הנעלות בלשון: "אחי הגדול גדול החכמים הרב רבי משה בירדוגו אשר נפשי קשורה בנפשו" (חפץ ה', שבת ע"ב).

רבי רפאל בירדוגו זצ"ל

רבי רפאל נולד לאביו הרה"ג רבי מרדכי בשנת תק"ז (1747), כבר בהיותו נער התגלה כבעל ידיעות מפליגות בתורה, הוא למד את התורה מתוך עוני ודוחק. בנוסף לפגעי הטבע הרבים, בצורת ומגיפות, וכובד המסים ופרעות שנערכו מדי פעם בפעם ביהודים, אשר לאחדים מהם נתן ביטוי בדרשותיו, כמו הפרעות של שנת תק"ן (1790) בימי מולאי אליאזיד. בדרוש שנשא לאחר הפרעות

לנחם את בני הקהילה הדוויה, לעודדה ולהפיח בה תקוה של אמונה, אמר בין היתר:

האומות הכסילים אשר כולם קנו היפך המדות (הטובות) הנז': חצופים, אכזרים, חטפנים, רעבנים, גזלנים, מכחשים, חמסנים. אוי למי שנפל בידם. כאשר קרה לנו בעוה"ר בשנה זו תק"ן לפ"ק. אשר במספר השנים לא תבא. כי הממונו שללנו ויתר הפליטה אשר הפקדנו אצלם כחשו ויאמרו לא הוא, ה' ינקום נקמתנו מהם בקרוב כיר"א. ויהיה לנו לכפרת עונינו לא נשאר לנו בלתי גוייתנו ואדמתינו. (מי מנוחות, ואתחנן צז ע"ב)

שקידתו והתמדתו

על אף יסורי התופת, ועינוי גוף ונפש שהיו מנת חלקם, הם חשו בהם יסורים של אהבה. מתוכם הוסיפו אהבה על אהבתם לבורא, ויראה על יראת שמים שלהם, אמונה על אמונתם ובטחונם בצור ישראל. הם הוסיפו התמדה על התמדתם, בלימוד התורה ובעיון מכמניה. בתקופה זו לימוד התורה שגשג ופרח, ויצירות רבות ומגוונות, התחברו בימים טרופים אלה בכל חלקי המגרב בכלל, ובעיר מכנאס בפרט. ומרן המלאך רפאל זצ"ל וחיבוריו יוכיחו. על שקידתו העצומה בתורה, מסופר עליו, שבראשית דרכו קיים את התורה מעוני. מרוב הדלות לא היה לו אפילו נר להדליק, והיה לומד בהתמדה לאור הלבנה. ונתקיים בו מאמר חז"ל: כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר, ואכן מצבו הלך והשתפר ובסוף היה נחשב לעשיר. ואכן יגיעתו הגדולה ועמלו הרב בתורה, משתקפים מתוך חיבוריו. בהם בולטת ראייתו החדה והעמקתו, הבאים לידי ביטוי בדרך פרשנותו המקורית ובהגיגיו המאירים והעצמאים, היונקים מכל פרד"ס התורה שבכתב ושבעל פה, ראשונים ואחרונים, דרשנים, הוגי דיעות ומקובלים.

שיטת לימודו

דרכו בלימוד היתה בכל נושא בו עסק, לאחרי שעייין והפך בו כדבאעי, לומר את דעתו לנמקה ולבססה באשר היא. אינו חת מפני איש. דגל בפשט ובסברא בהירה וישרה, והתרחק מהחריפות והפלפול. כנאמן לשיטתם של חכמי ספרד, הרשה לעצמו לא פעם לפרש פסוקים לפי עומק פשטם, גם בניגוד לדעת חז"ל, כל עוד אין נפקא מינה לדינא. אותו דבר נהג גם כלפי חכמים שקדמוהו ראשונים ואחרונים. את שיטתו באר היטב בהקדמת חיבורו הגדול מי מנוחות, שעה שהזכיר השיטות השונות בהם נוקטים הדרשנים ופרשני המקרא:

וכאשר גברו הצרות והטלטול נשכחו בעוונות הרבים פירושי הראשונים, ולא הספיקו להם במה שיקשה להם בפשטי הכתובים. אז החלו חכמי הדורות לפרש כפי שכלם מאשר חננם אלקים... אך המה ראו כי בשער מצות התורה, אין להכנס לפרש חוץ מפירושים הנזכרים בש"ס ומדרשים ולכן גזרו אומר השער הזה יהיה סגור ואיש לא יבא בו... לסתור המובא בש"ס ובמדרש, אלא אף לחדש דין מכח מקרא... כי ראו שזה פירצה גדולה ח"ו בחומת התורה, לתת תורת כל אחד לבדו ח"ו.

אכן בחלק סיפורי התורה והדומה להם בנביאים ובכתובים, השער הזה נפתח בגדולים אשר מעולם אנשי ה', לפרש חוץ מפירושי הש"ס והמדרשים, אשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך, יוכלו לחלוק גם על פירוש רז"ל, אחרי שאין הדבר תלוי לדין מדיני התורה. כאשר נהגו בזה רבים וגדולים... כי תורת אמת היא ויקובל האמת ממי שאמרו, זולת במקובל לא תגע בו יד, ומרגלא בפומייהו אם קבלה נקבל... (הקדמת מי מנוחות דף ח ע"א)

דרך זו בחר מרן המלאך רפאל, בדרשותיו ובפרשנותו למקרא, תמיד חתר להגיע להבנת הדברים כפשטם. גם השם "מי מנוחות"

שבחה לחיבורו, מבטא עמדתו זאת "כי ימצא בו הקורא נחת, כי כולו דברים פשוטים וגלויים. וזה ינחמנו ממעשה החורפות ומעצבון הבלבולים, וכשמו כן הוא מי מנוחות ולא בצער" (שם, יא ע"ב).

רב ודיין

רבי רפאל בהיותו צעיר לימים יחסית, נמנה על חכמי העיר ונחשב לבולט שבהם. בשנות השלושים לחייו נבחר לכהן ברבנות, עם אחיו רבי יקותיאל ועם חכמים גדולים ממנו בשנים. מאז פניות ושאלות בענייני הלכה, הופנו אליו מחכמי העיר ומחוצה לה. תשובותיו בדרך כלל הן קצרות והחלטיות. בבחינת מועט המחזיק את המרובה, דבר המעיד על סמכותו הגדולה בעיני חכמי דורו.

גם בענייני הלכה לאחר שנשא ונתן, גיבש את דעתו להלכה, אותה ביטא ללא חת גם לפני גדולים ממנו. גם בשעה שנדמה, שדעתו היא דעת מיעוט ורבים החולקים. ביטוי לדרכו זו נתן בפירוש על הפסוק 'לא תהיה אחרי רבים לרעות אחרי רבים להטות' (שמות כג, ב). הוא היה בעל כושר הכרעה להפליא, דעתו היתה שעל החכמים לשאת ולתת יחד, ואחר כך יגשו להכרעה שתחייב את כולם. כפי שכתב באחת מתשובותיו:

ומעולם לא פסק מנהג נאה זה מישראל, עד אשר באו ימי הרעה דורות אלו שכל אחד בונה במה לעצמו ונעשית התורה כאלף תורות ח"ו. לכתוב כל אחד במחשכים טרפו בקלפי וחבשו בטמון. אבל מנהג משה רבינו עליו השלום ורבותינו הראשונים תלמידיו, להמנות על כל דבר ספק והלכה חדשה, וכאשר ישאו ויתנו על פי הרוב יקום דבר המשפט, וזהו אחרי רבים להטות באמת וביושר (משפטים ישרים, א, רלח).

חתירתו לאמת ולצדק, בולטת בעמדתו נגד תקנות הירושה שתקנו רבותינו חכמי המגורשים, בהן הם ראו את הבעל והאשה כשותפים בכל הרכוש שיש לשניהם, ובפטירתו של אחד מהם, זה

שנותד בחיים לוקח מחצית מהעזבון, ושאר היורשים המחצית. הוא ראה כי בקיום התקנה, במקרים רבים נגרם עוול לבעל ולמשפחתו. לכן לא נח ולא שקט עד אשר תיקן תקנה מקבילה, הנקראת "תקנת הבחירה". לאמור יש לתת בידי הבעל ובאי כוחו זכות לבחור, לתת לאלמנה ולבאי כוחה כתובתה או מחצית העזבון.

בפסקיו השתדל להגיע לחקר ההלכה, בלי לגבב חומרות. אם כי הוא עצמו, התפרסם בחסידותו המופלגת ובפרישותו הגדולה. וקיים מאמר חז"ל, איזהו חסיד המתחסד עם קונו, דהיינו ענייני חסידות וחומרות, הצינעה טובה להם וצריכים להיות ידועות רק בינו לבין קונו.

סמכותו בעיני חכמי דורו

גדולתו בתורה, סמכותו וידיעותיו המופלגות של מרן המלאך רפאל זצ"ל, היו ברורות בעיני חכמי העיר. הוא נחשב למרא דאתרא, הכרעותיו והנהגותיו נהגו לפיהן הן בחייו ואף לאחר מותו.

רבי רפאל מכונה בפי חכמי העיר בדורו ובדורות שאחריו, בשם "הרב" סתם. תואר המורה על היותו המרא דאתרא, וגם הולם את ראשי תיבות של שמו "הרב רפאל בירדוגו". להלן ציטוט המבטא את ההוקרה שרחשו חכמי העיר לרבי רפאל, מתוך דברי תלמידו הרה"ג רבי יעקב בירדוגו זצ"ל, שהוא למעשה מילא את מקום הרב לאחר פטירתו. בתגובה לערעור שיצא מחכמי פאס, על פסק דין שכתב רבי רפאל. לאחר שרבי יעקב הוכיח את צדקת פסק דינו של הר"ב, הוא מצייין:

ובפרט הרב מר דודי, שהוא אילן גדול לסמוך עליו. ומאן ספין ומאן רקיע, להוציא ממון נגד דעתו ז"ל. ואפילו בחייו כל חכמי דורו, היו נשמעים לו כמשה מפי הגבורה... שבודאי ראוי לנו

ללכת אחר דבריו, ואין להרהר אחריהם, ומקרא מלא הוא לא תענה על רב..

וסיים: 'זאע"פ שאין אנו רשאים לומר קבלו דעתינו, רשאים אנו לומר קבלו דעתו של רבנו הגדול זלה"ה, שאנו ואתם חייבים בכבודו ובמוראו, שלא להכריע את דבריו. וכל שכן לעבור עליהם' (שופריה דיעקב, סי"ו כו).

יצירתו

מרן רבי רפאל היה איש אשכולות, עסק במקרא ובתלמוד, בהלכה ובפסיקה, בדרוש ובמוסר, בהגות ובקבלה, בלשון ובפיוט. בכל תחום מתחומי היהדות, היה כמעייין המתגבר בבקיאותו המופלגת בהבנתו העמוקה ובניתוחו החד. בכל אחד מהתחומים הנזכרים השאיר את רישומו, ביצירתו הענפה והמגוונת.

זכה מרן מכל חכמי דורו, באשר כמעט כל חיבוריו ראו אור. בעוד חיבוריהם של חכמי דורו, רובם ירדו לטמיון בצוק העתים. או עודם מונחים בכתובים בקרן זווית, והולכים ובלים. הודות למו"ר הרה"ג רבי שלום משאש זצ"ל, אשר פעל רבות להצלת כתבי רבותינו בכלל ורבני משפחת בירדוגו בפרט.

פירוש להגדה עם דרשותיו לשבת הגדול

אשר זכינו לההדיר: "שלל רב"

החיבור שלל ר"ב, בו שלש דרשות לשבת הגדול, הדרשה השלישית היא פירוש להגדה מהא לחמא עד ברכת גאל ישראל. דרשותיו על התורה ופירושי לתנ"ך, וכן דרשותיו למועדים ולנושאים של מרן הר"ב המחבר, נערכו על ידו והוא מרבה בהפניות מאחד לשני.

קונטרס שלל ר"ב כמו יתר חיבורי הר"ב, בולטת בו דרכו ושיטתו המקורית בפרשנות ובדרוש לרדת לעומקו של הפשט בהבנת

הטכסט. דומה שפירושו להגדה הוא עצמאי ואינו מושפע מפרשנים אחרים, כי אינו מזכיר כמעט אף פירוש, להוציא "זבח פסח" פירוש להגדה למהר"י אברבנאל (בפיסקאות רבי אליעזר ומצה זו). בהזכירו אותו לראשונה כותב: "ובהגדה עם פירוש מיוחס לר"י אברבנאל ז"ל הובאה לידי כעת וראיתי שכל מה שכתבתי מתחילת ההגדה כוונתי לדעתו בשנים שלש דברים, וקצת דברים לא נהלמו בעיני כלל ולא רציתי להאריך בסתירות והשגות וכו'". מדבריו יוצא שפירוש ר"י אברבנאל הגיע לידו לקראת סיום כתיבת פירושו. מציטוט זה למדנו על מקוריותו והעצמאות שבה נקט בפירושו.

להלן מספר דוגמאות המבליטות את מקוריות, הגותו ופרשנותו. ההסבר למצות ארבעה כוסות בליל הסדר, הוא כותב שזה מסמל לארבע דרגות עינויים שנהגו ביהודים במצרים:

ונראה כי היו בישראל כתות מחולקים בשעבוד, ככל אשר יקרה לנו היום בגלותינו. העניים המלוכשים בלויים, מעבידין אותם בפינוי הבתים-בתי המלכים מזבלים ועפר, ולסוד הבתים ולרביץ ולרחוץ. המכובדים קצת, והם בעלי מלאכה, כולם עובדים איש ממלאכתו אשר המה עושים. זהבים בפני עצמם, וצורפים בפני עצמם, כל אחד ואחד עובד במלאכתו הידועה לו. המכובדים יותר שאין להם מלאכה, נותנים מסים וארנוניות. העוסקים בתורה ואין להם דבר עם אדם, אף שאין עליהם עול מלאכה ועול מסים, עם כל זה הם תחת ידי האומות והמה מושלים במ והמה עולים עליהם בכל דבר (דרוש שבה"ג, עמ' 38. בפתחה להגדה כתב נימוק נוסף, ע"ש).

את "הא לחמא עניא", מפרש שזה חוזר על מצות כזית מצה בליל הסדר. והיא לזכר מצות שאכלו במצרים יום יום למהירותם לעבודה בבוקר, ובאיחור שובם מהעבודה בערב, מרוב עייפותם לא יכלו להמתין לבצק עד שיתפח. את השאלה שבכל הלילות

אנו אוכלים חמץ ומצה והלילה כולו מצה. מפרש שזה חוזר על איסור אכילת חמץ בפסח, בזה הוא מסביר את מצות שבעת ימי החג לא פחות ולא יותר:

ולהיות שבא הציווי לעשות שבעת ימים חג, שהוא היקף השבוע. יען כי כן יאות למי שבאה לו צרה וניצול הימנה, לקבוע כל יום מימי השבוע שבאה לו הצרה. ולהיות שהסכימה דעת עליון לעשות שמחה לשעבוד מצרים, כמו שהשעבוד היה בכל ימי השבוע, כן כל יום יעשו שמחה מכוון ליום שבו היו עובדים: יום ראשון, לשמחת יום ראשון וכן כולם. ובהיקף השבוע, נשלמו כל ימי העבודה וכו'.

בדרך זו מסביר מצות אכילת זבח פסח עלי אש "ועצם לא תשברו בו" ע"ש.

הר"ב היה איש הגות רציונאלי, חסיד נלהב להגותו של הרמב"ם. הוא סבר שלמרות שקיימא לן אין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן קבלה מרבו, כל זה בענייני הלכה אבל בענייני פרשנות ודרוש שאינו נוגע להלכה גם אנו יכולים לדרוש גזירה שוה (בפיסקא חכם). בכל זאת הוא מעלה על נס את האמונה התמימה והפשוטה: "והן איש ישראל בעיני בשר אשר לו, השיג מה שהשגת בעין שכלך... שכל הזריזות וההפלגה לספר ביציאת מצרים, להאמין בחוש מה שהאמינו הפילוסופים וידעוהו במופת...".

דרכו בעומק הפשט בולטת בפירוש דברי רבן גמליאל כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו... פסח מצה ומרור. פרשנים רבים מתקשים בה, והוא מפרש שהכוונה על מצות סיפור יציאת מצרים, ולא על מצוות אכילת פסח מצה ומרור, שהרי מצוות אין צריכות כוונה.

אהבתו לארץ ישראל ושאיפתו לעלות אליה מוצאת את ביטוייה בפירוש השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל וכו'.

ועוד דמזו רז"ל במאמר השתא הכא לשנה הבאה וכו' מאמר
סתום ומפורש, תוכחת מגולה לנו בני הגלות השבויים בחוץ לארץ
ולא נתן לבנו ללכת לארצנו ונחלת אבותינו אל חיק אמנו. כי
זאת מכלל הדברים המעכבים את הגאולה, כי כאשר רוצים
להשתקע בחוץ לארץ ולשבת בישיבה של קבע כן ימדדו לנו
ומניחים אותנו באשר חפצנו. שכן קבלנו על עצמנו, אם אשכחך
ירושלים תשכח ימיני (תה' קלז, ה).

פירושו להגדה שלל ר"ב הוא פירוש שיטתי ומדהים במקורותיו.

ע"ה משה עמאר הי"ו

בלא"א שלמה ולמ"א רחל נ"ע

במעגל השנה היהודית

5. בין אדם לחבירו, מושגים ביהדות ודמויות חשובות בהיסטוריה היהודית

בין אדם לחבירו

5.1

ואהבת לרעך כמוך כללי – צו תשעוד' / הרב שמעון בוחניק שליט"א

מצות "ואהבת לרעך כמוך" איננה מצות עשה שהזמן גרמא ואין לה זמן קבוע, אלא מצוותה בכל רגע ורגע שיוכל האדם לקיימה, ולכן גם כשאדם נחפז לעניין כלשהו ובפרט לדבר מצווה, ובדרך הילוכו בא מישהו ושואלו דבר מה, יזהר לא להשיבו בפנים זועמות ועיניים יוקדות. מכשול זה בא מחוסר התבוננות מספקת והוא מצוי בכל עת, כגון: אדם הממהר לנסיעה, דרשן בדרכו לדרוש, מורה בדרכו למסור שיעור וכיוצא בזה.

יש בעלי מקצוע שלאחר שביצעו תיקון כלשהו בבית ידידיהם, כשנשאלים כמה יש לשלם על התיקון, מחמת אהבתם עונים הם: "לא חשוב" או "כמה שתרצה". אולם פעמים רבות בכך מעמידים את חבריהם במצב מביך, ועוד שלפעמים מחמת בושה משלמים להם הרבה יותר מאשר היו משלמים לבעל מקצוע זר, ולכן הטוב ביותר לנקוב במחיר מוגדר.

כמו כן מצוי הדבר בבעלי מוניות שמסיעים את קרוביהם וחבריהם, וכשבעל המונית אומר "תשלם כמה שתרצה", הנוסע עומד במצב מביך ומשלם בעל כורחו מחמת הבושה, ולעיתים משלם יותר מאשר היה משלם לנהג זר.

תלמיד חכם, רב וכל מרצה שהוזמן לשאת דברים או למסור שיעור / הרצאה לציבור חייב להקפיד על לוי"ז ולמעוד בזמן שהוקצב לו, הן כדי למנוע טורח ציבור והן כדי לא "לגזול" מזמנם של רבנים / מרצים אחרים.

יחד עם זה אדם שמתתף בשיעור תורה או דרשה, אסור לו בהחלט לרמוז לרב או לדרשן לסיים את דרשתו, אף על פי שממהר הוא מאד להגיע למחוז חפצו, שעוון גדול הוא למנוע תורה מרבים, ובנוסף לכך הרי הוא מבזה את הרב או הדרשן בכך שרומז לו לסיים. ולכן אם ממהר הוא מאד, עדיף שיעזוב

את המקום זילך למחוז חפצו לחיים טובים ולשלום, ולא יבטל אחרים עבור זה. אולם חובה על מארגן השיעור/הדרשה להעביר בדרך נועם לרב או לדרשן מסר על כך שהוא חורג מהזמן, כגון במסירת פתק לידו וכדומה. כששומע אדם דרשה והוא כבר יודע חלק ממנה, לא יקפוץ להיכנס לתוך דברי הדרשן ולומר: שמעתי כבר! אלא ישמע וישתוק, וכן לא ינסה לעזור לו בכמה קטעים וכיוצא בזה, שבכך פוגע הוא בדרשן ובנוסף לכך מפריע הוא לאחרים להתרכז.

אם ברצונו של האדם לקבל ברכות בענייני רפואה או פרנסה וכדומה, עליו לפנות לתלמידי חכמים גדולי תורה ורבי המעש. לצערנו הרב ישנם בדורנו אנשים המתחזים ל"פועלי ישועות" ו"מגידי עתידות", וחזותם ותכסיסיהם מטעה את הבריות, ונוהרים אחריהם אנשים תמימים מרי נפש הסובלים בגוף ובנפש, וסופם חרטה, כיון שנוכחים הם לדעת שכל מטרת ה"פועלי ישועות" היא אך ורק להגדיל שמם וכיסם, ולכן יש לפקוח עיניים בעניינים אלו. ישנם כאלו שיש להם בבית בגדים ישנים נושנים מאד, וחסים הם על הבגדים, ובמקום לזורקם באשפה "מתחסדים הם" לחלקם לאברכי ישיבות ותלמידי חכמים...ומגיעים הם לישיבה עם ערימות בגדים כדי "לזכות במצווה", אולם יש בכך בזיון כבוד התורה, כיון שאדרבה תלמידי חכמים ואברכי ישיבות שמעמידים את העולם בתורתם, צריכים לקבל את הטוב והמובחר. ראוי מאד לחתן ולכלה העומדים להינשא ולהקים בית בישראל, שלא להפריז על המידה בהוצאות החתונה וקניית דירה ורהיטים כשאינן ידם משגת, וצריכים הם לכלכל את הוצאותיהם בצדק ובמשפט וגבול סבירים, ועל אחת כמה וכמה אם החתן בן תורה ויצטרך לאחר החתונה להתבטל מלימודיו הקדושים כדי להשיג הלוואות. לכן סוף מעשה במחשבה תחלה ויחשבו היטב על עתידם, וימצאו חן בעיני אלוקים ואדם. מי שלווה כספים ולא הספיק לפורעם ונפטר לבית עולמו, והיורשים מתרשלים לפרוע החובות – חובה על קרובי המנוח ומכריו לעורר את היורשים, שלא יתאכזרו על נשמת אביהם, ושיניחוהו לבא למנוחתו. ויסבירו להם: כי כל יסורי גהינום לא יועילו לאביהם, כל עוד לא נפרעה הפרוטה האחרונה.

מִי כְמוֹדָּ וְאֵין כְּמוֹדָּ – על הפיוט

הפיוט "מִי כְמוֹדָּ וְאֵין כְּמוֹדָּ", אותו חיבר ר' יהודה הלוי, מושר בשבת "זכור", השבת הקודמת לפורים, ברוב הקהילות הספרדיות. רוב הפיוט מגולל את סיפור מגילת אסתר ומשבח את ה' על נפלאותיו. הפיוט מכיל ארבעה פרקים: שלושת הפרקים הראשונים מספרים בעיקר את סיפור המגילה, תוך שימוש במאות חלקי פסוקים וברעיונות מדרשיים ותלמודיים. הפרק האחרון פותח במצוות חג הפורים, ועובר לתיאור קריעת ים סוף ושירת הים. מחרוזות הפרק הראשון והשלישי יוצרים אקרוסטיכון של אותיות הא"ב. אקרוסטיכון הפרק השני הוא "אני יהודה הלוי הקטן ברבי שמואל הלוי" ואילו מחרוזות הפרק החותם יוצרות את האקרוסטיכון "אני יהודה". כל טור אחרון במחרוזת מסתיים בשיבוץ פסוק מן התנ"ך, שמלת האחרונה לו.

פיוט זה נוצר בסוגת הפיוטים 'מי כמוך', פיוטים שהשתלבו בברכת הגאולה בתפילה. בניגוד לפיוטי 'מי כמוך' הרגילים שפרסו יריעה אפית שראשיתה בבריאת העולם, והיא מגיעה עד יציאת מצרים, קריעת ים סוף ושירת הים, בחר ריה"ל לספר כאן את סיפור המגילה. במקורו הקדים הפיוט את הפסוק "מי כמוך" שבברכת הגאולה בשבת "זכור" ואולם במנהגי התפילה המאוחרים הוצא הפיוט מהקשרו זה. היו שהעבירו סמוך להופעה אחרת של המלים "מי כמוך" בתפילה: "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך" – במסגרת "נשמת כל חי", וכך נוהגים גם היום לאומרו לפי מנהג יוצאי אלג'יר, קוצ'ין, מרוקו והמנהג השאמי התימני. בשל התנגדויות לשילוב פיוטים בתוך התפילה (אחרי "ברוך שאמר"), הועבר הפיוט בקהילות אחרות אל מחוץ למסגרת התפילה. לכן בקהילות אחדות הוא נאמר לפני 'ברוך שאמר', ובאחרות – לפני או אחרי קריאת התורה (למשל אצל יוצאי תוניס ובוכרה) או לאחר ההפטרה (לפי מנהג בלאדי של תימן ולפי מנהגם של יוצאי בבל). יש האומרים אותו גם בתפילת מנחה של שבת זכור. בקצת קהילות

נקראת שבת זו 'שבת מי כמוך' על שמו של פיוט ארוך זה. אצל התוניסאים שרים את הבית הראשון לאחר חזרת הש"ץ בפורים.

בעקבות פיוט זה נכתבו בקהילות שונות בצפון אפריקה פיוטים המספרים מעשי הצלה מקומיים על דרך סיפור המגילה.

(לפי ש' זרביב, הפיוט מי כמוך ואין כמוך, משרד החינוך, תשס"א; אליהו כי טוב, ספר התודעה, יד אליהו כי טוב וחנוך בן ארזה, ירושלים; א' חזן, "גלגוליו של פיוט, דרכו של הפיוט "מי כמוך" מספרד לשלוחותיה בצפון אפריקה ובמזרח", תרבות והסטוריה, עורך: י' דן, ירושלים תשמ"ז, עמ' 76-67)

מִי כְמוֹךָ וְאֵין כְּמוֹךָ – הַפּיוֹט

מִי כְמוֹךָ וְאֵין כְּמוֹךָ מִי דוֹמֶה לָךְ וְאֵין דוֹמֶה לָךְ

אֶדְרוֹן חֶסֶדְךָ בֶּל יִחַדֵּל

אֶמְתָּךְ מִבְּצָר עֵז וּמִגְדָּל

כִּי הָיִיתָ מְעוֹז לְדָל

וּמְעוֹז לְאֲבִיוֹן בְּצָר לוֹ

בְּיָמֵי חֶרְפֵי מִקְדְּמוֹנֵי

כִּי דִבַּר רוּחַ ה'

וְהַיּוֹם אִם גְּרָשׁוֹנֵי עוֹנֵי

דוֹדֵי לִי וְאֲנִי לוֹ

גְּמַלְנִי מֵאֵז טוֹבוֹת

גְּלוּיּוֹת יְדוּעוֹת לְלִבָּבוֹת

גַּם אִם יִהְיוּ הַצָּרוֹת קְרוֹבוֹת

אֲשֶׁרֵי כָּל חוֹכֵי לוֹ

דְּמִי מִתְקוֹמְמֵי אֶזְהָ

דִּגְלֵי אֲרִים כְּדָבָר כָּל חוֹזֶה

הַנֶּה אֶלְהִינּוּ זֶה

קוֹינּוּ לוֹ

הַיּוֹם אֲבִיעָה חֵידוֹת

הַיּוֹ מִנֵּי קֶדֶם עֲתִידוֹת
נִפְלָא בָּם הַמְּבִין צְפוּנֵי סוּדוֹת
יּוֹצְרֵי מִבְּטָן לְעֶבֶד לּוֹ

פֶּרֶק א'

וַיְהִי בַיּוֹמֵי אַחְשָׁרוּשׁ
מֶלֶךְ הַקָּס עַל כְּבוֹדוֹ
נִשְׂא וָרֶם עַל כָּל קִצִּין וְרֹאשׁ
וְהוּא הִנִּיחַ לּוֹ
זְמַן בְּשָׁנַת שְׁלֹשׁ לְמַלְכוּתוֹ
לְהִרְאוֹת לְכָל עֶבְדָּיו תְּכוּנָתוֹ
וְאַבְנֵי נֶזֶר מִתְּנוּסוֹסוֹת עַל אֲדָמָתוֹ
וְעִפְרוֹת זָהָב לּוֹ
חֶלֶק לְכָל בְּנֵי שׁוֹשֵׁן נָתַן
וְהִקְדִּישׁ קְרוֹאָיו בְּחֶתֶן
בְּחֶצֶר גִּנַּת בֵּיתֵן
אָוָה לְמוֹשָׁב לּוֹ
טָעַם עֲשׂוֹת רִצּוֹן כָּל אִישׁ וַיִּצְרוּ
וַאִין אִנְס לְאִישׁ יַיִן עֶבְרוּ
וְלִתְּת לְכָל שׁוֹאֵל דֵּי מַחְסְרוֹ
אֲשֶׁר יִחְסֵר לּוֹ
יַחַד אִסְפוּ כָּל הַנְּדָרִשִׁים
גַּם וְשִׁתֵּי הַמְּלָכָה עֲשִׂתָּה מִשִּׁתָּה נָשִׁים
וּמִשִּׁתָּה הַנָּשִׁים כְּאֵנְשִׁים
שִׁבְעַת יָמִים יִסְפְּרוּ לּוֹ

כְּטוֹב לֵב הַמֶּלֶךְ בַּיּוֹן
 אָמַר לְהֵבִיא לְפָנָיו אֶת יַפֶּת הָעֵין
 וּתְמָאן בְּדַבְרוֹ לֵאמֹר אֵין
 הָעֵזָה פְּנִיָּה וּתְאִמֵּר לוֹ
 לְקְרוּבִים אֱלֹוֵי הַיּוֹשְׁבִים עָלַי כֵּן
 שָׁאֵל וַיַּעֲצֵהוּ מְמוּכָן
 הוּא הָמֵן לְפִרְעָנוֹת מוּכָן
 לְבוֹ יִקְבֹּץ אֲוֹן לוֹ
 מַעֲצוֹתָיו כְּדַת נְתוּנוֹת
 הָיוּ לְעַמֵּי רְפוּאוֹת צְפוּנוֹת
 כִּי לוֹלֵא אֲגָרוֹת רֵאשׁוֹנוֹת
 גַּם פִּלְטָה לֹא הִיָּתָה לוֹ
 נוֹעֵץ לְקָרָא לְכָל הַמוֹנִין
 לְהֵבִיא כָּל יַפֶּת תֵּאֵר לְפָנָיו
 וְהַנְּעִרָה אֲשֶׁר תִּיטַב בְּעֵינָיו
 מִהָרַ יִמְהַרְנֶה לוֹ
 סִנְסֵן לְיֵאִיר הָאִיר וְזָרַח
 יִשִּׁישׁ בְּגִבּוֹר לְרוּץ אֲרַח
 טָרַם מִכָּה צִיץ רְפוּאָה פָּרַח
 כִּי הַפְּלָה ה' חָסִיד לוֹ
 עֲמוֹ נֶאֱמָנָה הַדָּסָה תִמָּה
 הִיא אֶסְתֵּר בֵּת דָּוִדוֹ בָּרָה כְּחִמָּה
 וּבְמוֹת אָבִיָּה וְאִמָּה
 לְקַחְהָ מִרְדְּכֵי לוֹ
 פִּגְעָה חֵן וּתְלַף וְהֵלוֹם
 וּתְלַקַּח אֶסְתֵּר אֵל בֵּית הַמֶּלֶךְ גִּזְרַת יְהוָה
 וּמִרְדְּכֵי צִוָּה לָהּ לְכִי לְשָׁלוֹם
 כִּי הוּא אֲדֻנִּיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִי לוֹ

צֶדֶק לְבִשָּׁה בַּמַּמְלָכָה
לֹא הִגִּידָה אֶסְתֵּר עִמָּה וּמוֹלָהֶתָה
וְהַמֶּלֶךְ אֶהְבֶּה וַיִּרְבַּ תִּפְאָרְתָה
כִּי מֵה' הִיְתָה לוֹ
קָשָׁב רַב קָשָׁב צְרוּר הַמֹּר
מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הַקְּבוּעִים לְשֹׁמֵר
וְהֵנֶם חוֹשְׁבִים עַל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר
הֲבֵה נִתְחַכְמָה לוֹ
רַחֲשָׁה אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּאִמְרֵי שֹׁפֵר
בְּשֵׁם מְרֹדְכִי וְנִכְתַּב בְּסֵפֶר
בְּקֶשׁ וְנִמְצָא לִפְנֵי צְבִי עֹפֵר
כִּי בּוֹל הָרִים יִשְׂאוּ לוֹ
שְׁנִיָּהֶם נָתְלוּ עַל הָעֵץ
כִּי שָׁמַע מְרֹדְכִי לְשׁוֹנֵם בְּהוֹעֵץ
נִשְׁקָה לַמֶּלֶךְ סֵם הַמּוֹת רוֹעֵץ
אוֹלֵי יִפְתָּה וְנוֹכְלָה לוֹ
תְּשׁוּעָה זֹאת צְפוּנָה לְדוֹר אַחֲרוֹן
נִכְתְּבָה עַל סֵפֶר הַזְּכוּרֹן
לְהִיּוֹת לוֹ מִן הַמֶּלֶךְ תִּגְמוּל וַיִּתְרוֹן
כִּי פֶעַל אָדָם יִשְׁלַם לוֹ

פֶּרֶק ב'.

אַחַר כָּל אֵלֶּה הַדְּבָרִים
אַחֲשׂוּרוֹשׁ אֶת הַמֶּן הָרִים
וַיִּנְשְׂאוּהוּ מֵעַל כָּל הַשָּׂרִים
וַתּוֹעֲפוֹת הָרִים לוֹ

נִמְנַע מִרְדְּכִי מִסְגֵּד לְרָשָׁע
נִין עֶמְלֵק אֲשֶׁר מִבְּטֵן פֶּשַׁע
וְזֶה הוֹסִיף עַל חַטָּאתוֹ פֶּשַׁע
לֹא יֵאָבֵה ה' סֶלַח לוֹ
יוֹם כָּרְעוּ לוֹ כָּל עֲבָדֵי הַמֶּלֶךְ
וּמִרְדְּכִי בְתַמּוֹ הוֹלֵךְ
בִּקְשׁ לְחַרְחַר רִיב עַל עַם דָּל וְהִלֵּךְ
עוֹבֵר מִתְעַבֵּר עַל רִיב לֹא לוֹ
יַעַץ תַּחְבּוּלוֹת כְּשָׂפִים בְּצִדּוֹ
וַיָּבֹז בְּעֵינָיו בְּגֵאוֹן חֲמָדוֹ
לְשִׁלּוֹחַ יָד בְּמִרְדְּכִי לְבָדוֹ
כִּי לְדָבָר יִחָבֵל לוֹ
הִרְבָּה כֶּסֶף וְזָהָב לְבָלִי חֶק
וַיֵּאמֶר בְּלִבּוֹ זֶה עֵת לְשַׁחֵק
וַיָּבֵא עֲצוֹת מִרְחוֹק
לְרֶשֶׁת מִשְׁכָּנוֹת לֹא לוֹ
וַיִּפֹּל פּוֹר וַיִּדּוּ בַּגּוֹרֵל הָדָה
וַיֵּרָא כִּי בְּאֶדְרֵם מֵת אָבִי הַתְּעוּדָה
וְלֹא זָכַר כִּי הִיא עֵת הַלִּידָה
חֲבָלֵי יוֹלְדָה יָבוֹאוּ לוֹ
דָּב אֹרֵב יַעֲצוּהוּ רַעִיוֹנָיו
וַיִּשְׁאֵל שְׂאֵלָה מְאֹדוֹנָיו
וְגַם הוּא שְׁנֵי אֶרְיוֹת שְׁנָיו
וּמִתְלַעֲוֹת לָבִיא לוֹ
הֵן עִם אַחֲוֵר נָזוּרוֹ
וְדַתִּיקָם שׁוֹנוֹת וְדַתְךָ בַּל יִנְצְרוּ
רוּחַ יִזְרְעוּ וְסוּפְתָהּ יִקְצְרוּ
קָמָה אֵינן לוֹ

הַכִּינֹתִי כֶסֶף לַגְּנוּזִיךָ יַעֲלֶה

לְאֹבֵד זֶה הַגּוֹי הַנִּגְעָל

כָּל הַבְּרָבִים אֲשֶׁר לֹא כָרְעוּ לַבַּעַל

וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא נָשַׁק לוֹ

לְהֵבִיא אֶל גְּנוּזֵי הַמֶּלֶךְ אֶסְף

עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כֶּבֶדִי כֶסֶף

וְנֶפֶשׁ אֶבֶה לְכָל בֵּית יוֹסֵף

פַּעַם אַחַת וְלֹא אֶשְׁנֶה לוֹ

וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ יִהְיֶה לְךָ קִנְיָנְךָ

וְזֹאת טַבַּעְתִּי עַל יַד יְמִינְךָ

וְהָעַם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ

וּבֹא עַד קִצּוֹ וְאִין עוֹזֵר לוֹ

יֵצֵא וְסוֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ נִקְרְאוּ

וַיִּכְתְּבוּ כָּכָל אֲשֶׁר הוֹרְהוּ

וְאֵל כָּל עַם וְעַם רוֹכְבִים יֵצְאוּ

שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר לוֹ

הִיָּה דְבָרוֹ נְחוּיָן לְאֹמֶר

כָּרַם חֶמֶר בַּיּוֹם אֶחָד לְזִמֹּר

בְּשִׁלְשָׁה עֶשֶׂר בְּאֶדְרֵי הַחֵל וְגֹמֵר

לֹא אוֹסִיף עוֹד עֲבוֹר לוֹ

קָרַע מְרֹדְכֵי בְּגָדָיו לְפָנָי אֵל

וַיִּצְעַק מֵרַעַל גּוֹלֵת אֲרִיאֵל

הַבָּנִים אֵינִי לְיִשְׂרָאֵל

אִם יוֹרֵשׁ אֵינִי לוֹ

טָרַף טָרַף שְׂאֵר הַמוֹנֵי

מִי נָתַן לְמִשְׁשָׁה יַעֲקֹב לְמוֹנֵי

וְיִשְׂרָאֵל לְבוֹזִים הֲלֹא הִי

זוֹ חֲטָאָנוּ לוֹ

נְעֻרוֹת אֶסְתֵּר הַגִּידוּהָ דָבָר

שָׁמַעְנוּ צָעֲקָה פִּי־עֵינַיִם בְּמִדְבָּר

וּמְרֹדְכֵי בַלְבוּשׁ שֶׁק עָבַר

לֹא יָדַעְנוּ מָה הָיָה לוֹ

בְּגָדִים שְׁלַחָה לְהִלְבִּישׁוֹ

וְלֹא קִבַּל מִמְרִירוֹת נֶפֶשׁוֹ

וְתִשְׁלַח לְהִתְנַף לְחַקְרוֹ וּלְדַרְשׁוֹ

לְדַעַה מָה יַעֲשֶׂה לוֹ

רוּחוֹ הוֹצִיא לְהִתְנַף וְחֹוּהָ

וּפְרִשֶׁת הַכֶּסֶף לְפָנָיו שׁוּהָ

וְהִפְתֵּשֶׁגֶן שְׁלַח וְעַל אֶסְתֵּר צֹוהָ

לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן לוֹ

בְּתִשׁוּבָתָהּ אָמְרָה לְהִשְׁיבוֹ

דַּע כִּי בֶן מוֹת אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא וַיָּבוֹא

לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת שֶׁרְבִיט זְהָבוֹ

בְּקֶרֶב אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לוֹ

יִקִּיר בְּשִׁמְעוֹ דְבָרֵי הַדָּסָה

זָעַק אָהָה כִּי אֵין מְנוּסָה

זָעַף ה' אִשָּׂא

כִּי חָטָאתִי לוֹ

שְׁלַח לָהּ לֵאמֹר אֵל תִּדְמִי

לְהַמְלִיט בֵּית הַמֶּלֶךְ מִכָּל לְאֻמִּי

כִּי אֶת תְּנַאֲבָדִי וְאוֹלָם עַמִּי

אֲחֵרֵי נִמְכַר גְּאֻלָּה תִּהְיֶה לוֹ

מִמְקוֹם אַחֵר יִשְׁלַח שְׁלוֹמִי

עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמִי

כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֵי

עַל בֶּן אוֹחִיל לוֹ

וּתְעַנְהוּ לְךָ פָּנוּס כָּל חוֹכֵי פְדִיּוֹם
וְצוּמוּ עָלַי שְׁלֹשֶׁת יָמִים לִילָה וַיּוֹם
וּרְחֻמִּים בִּקְשׁוּ מֵאֵל נּוֹרָא וְאֵיוֹם
וְאֵל תִּתְּנוּ דָּמֵי לוֹ
אֵל נִדְרָשׁ בְּכָל לֵב יִדְרָשְׁנוּ
כִּי נִכְמְרוּ רְחֻמֵּי עַל עִם יִקְרָאנוּ
וַיֹּאמֶר עוֹד זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ
עַל בֶּן הָמוּ מְעִי לוֹ
לְבָשָׂה חֵן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְתִלְךָ
וְתִיקַר עַד מְאֹד בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
וַיְבֹז בְּכָל אֲשֶׁר הוּא מוֹלֵךְ
וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ
הַיָּפָה בַּנָּשִׁים נִטְעַע נְעֻמָּן
מֵה שְׂאֵלְתֶךָ כִּי הִכַל מְזֻמָּן
וְתֹאמֶר יְבוֹא הַמֶּלֶךְ וְהָמָן
אֶל הַמְּשֻׁתָּה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לוֹ
לְמַחֵר קִרְאָתֶם לְסוּד נִכְמָם
וַיֵּצֵא הָמָן בַּיּוֹם הַהוּא שְׂמֵחַ וְנִעְלָס
וְהוּא בַּמְּלָכִים יִתְקַלָּס
וְרוֹזְנִים מְשַׁחֵק לוֹ
וַיָּבֵא אֶהָבִיו וַיִּרְשׁ אִשְׁתּוֹ
וַיִּסְפֹּר לָהֶם כְּבוֹדוֹ וּמְמֻשְׁלָתוֹ
וַיִּזְרַח עוֹמְדָת לְעַמָּתוֹ
הוּי הַמְּרַבָּה לֹא לוֹ
יַעֲצוּהוּ עֲשׂוֹת עֵץ גְּבוּהַ חֲמֻשִׁים
לְתִלוֹת עָלָיו קִדְשׁ קִדְשִׁים
וְלִהְכִינוּ כְּחֻפְצוֹ מִכָּל חֲרָשִׁים
חֲרָשׁ חֲכָם יִבְקֹשׁ לוֹ

פרק ג'

אֵלֵהִים עֲדַר צֵאֲנוּ בְקֶרֶת
וַתִּדְדַּד שְׁנַת הַמֶּלֶךְ עַד יְהִי חֹזֶקֶר
בְּסֵפֶר הַזְכָּרוֹנוֹת וְהִיָּה בְקֶרֶת
וַיִּוֹדַע ה' אֶת אֲשֶׁר לוֹ
בְּמִצְאוֹ דְבַר מְרִדְכִי מִפָּרֶשׁ
מֵה נַעֲשֶׂה יֶקֶר וְגִדְלָה דָרֶשׁ
וַיֹּאמְרוּ כִּי לֹא פָרֶשׁ
מֵה יַעֲשֶׂה לוֹ
גְּלָה אֲזֵן הָמֶן בְּדִבְרוֹ
מֵה לַעֲשׂוֹת בְּאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ
וַיַּעַן וַיִּנְקֹשׁ בְּמֵאֲמָרוֹ
פִּי כִסִּיל מְחַתָּה לוֹ
דְּבַר לַעֲדוֹתוֹ בְּעֵדֵי מְלָכִים
וְלִלְכֶת לְפָנָיו אֶחָד מֵהַנְּסִיכִים
וְלָבוּ בְּמַחֲשָׁבֵי הוֹלֵךְ חֲשָׁכִים
וַאִין נִגְהָ לוֹ
הַשִּׁיבוּ הַמֶּלֶךְ בֶּן דְּבַרְתָּ
עֲשֵׂה לְמְרִדְכִי הַיְהוּדִי כְּכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתָּ
בֶּן מִשְׁפָּטָךְ אֶתָּה חֲרַצְתָּ
כְּמִשְׁפָּט הַזֶּה יַעֲשֶׂה לוֹ
וַיֵּשֶׁב מְרִדְכִי אֶל מִשְׁמֶרְתּוֹ
וְהָמֶן גִּדְחַף אֶל בֵּיתוֹ
וַיִּוָּעְדוּ אֲהָבָיו וַזָּרֶשׁ אֶשְׁתּוֹ
לְבֹא לְנוֹד לוֹ

זָדַע יִשְׂרוּן זָכְרוּ נְבוּנָיו
אִם יֵשׁ מְרֻדְכִי אֶחָד מִבְּנָיו
אֲשֶׁר הַחֲלוֹת לְנֶפֶל לְפָנָיו
לֹא תוּכַל לוֹ
חֲכָמָיו עוֹדִים מְדַבְּרִים עִמּוֹ
וְסָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ הַבְּהִילוּהוּ לְהַקִּימוֹ
וְלֹא רָאָה כִּי יָבֵא יוֹמוֹ
ה' יִשְׁחַק לוֹ
טָרִם כְּלוֹת מִשְׁתַּה הַיַּיִן
אָמַר הַמֶּלֶךְ אֵל יִפֹּת הָעֵינַיִן
שֶׁאֵלֵי כִּי הִכַּל לְנִגְדָדְךָ בְּאֵינִן
וַתִּבְקֶךָ וַתִּתְחַנֵּן לוֹ
יִנָּתֵן לִי נַפְשִׁי בְּשִׂאֲלָתִי
וְעַמִּי אֲדַנִּי הַמֶּלֶךְ בְּבִקְשָׁתִי
כִּי נִמְכַרְנִי לְצוּרֵר לְהַכְרִיתִי
תֵּאֲוֹת לְבוֹ נָתַתָּ לוֹ
כִּי מִה חִפְצִי אַחֲרֵי זֶה הִצַּעַר
וּכְלִי הִקְרַב שׁוֹת שְׁתוֹ הַשֶּׁעַר
הִישָׂא אֲרִיָּה בַּיַּעַר
וְטָרַף אֵינִן לוֹ
לָהּ אָמַר מִי הוּא זֶה מִכָּל אַנְשֵׁי
וְאֵי זֶה הוּא מִכָּל מִגְרָשֵׁי
אוֹ מִי מְנוּשֵׁי
אֲשֶׁר מְכַרְתִּי אֶתְכֶם לוֹ
מִהֲרָה לְעֲנוֹתוֹ הֶמֶן זֶה הָרַע
אֲשֶׁר פָּרְעוֹת בְּגוֹי צְדִיק פָּרַע
אוֹי לְרָשָׁע רַע
כִּי גָמוּל יִדְּיוֹ יַעֲשֶׂה לוֹ

נִמְלֵא חֲמָה וְקָם אֶל גִּנּוּ
וּבְשׁוּבוֹ רָאָהוּ נוֹפֵל עַל כַּנּוֹ
יִגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ
וְאֶרֶץ מִתְקוּמָהּ לוֹ
סָרִיס אֶחָד גָּלָה חֲטָאתוֹ
הֵן עֵץ עָשָׂה לְמִרְדְּכִי בְּבֵיתוֹ
וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ לְתֵלוֹתוֹ
עַל הָעֵץ אֲשֶׁר הִכִּין לוֹ
עֲמֻדָה אֶסְתֵּר לְבִקֵּשׁ עַל עַמָּה
לְהַשִּׁיב סִפְרֵי הָאֵף וְהַחֲמָה
כִּי נָחַם ה' עַל מַכָּה עֲצוּמָה
וְשָׁב וּרְפָא לוֹ
פֶתֶשׁגֵּן הַכֶּתֶב לְהֵיוֹת הַיְהוּדִים
לְהֵרֵג בְּשׁוֹנְאֵיהֶם עֲתִידִים
כִּי נָפַל פֶּחַד מִרְדְּכִי עַל הַמּוֹרְדִים
וְשִׁלוֹם הָיָה לוֹ
צִוָּה מִרְדְּכִי עַל עַם לֹא אֱלֻמָּן
מוֹשִׁיעַ וְרַב נֶגִיד וְנֶאֱמָן
וְהִפְקֵד עַל בֵּית הַמֶּן
וְעַל כָּל אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ
קִדְשֹׁתַי לְצוּרְרֵי מִזְבֵּחַ
וְאֶכִּין לְבָנָיו מִטְּבַח
בְּעוֹן אֲבִיהֶם הַמְרִצָּח
וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַיְלָדִים לוֹ
רְצִצְתִּי פֶרֶשְׁנֶדְתָּא דְלִפּוֹן אֶסְפֶּתָּא
פּוֹרְתָּא אֲדִלְיָא אַרִידְתָּא
פְּרַמְשֶׁתָּא אַרִיסִי אַרִידִי וַיִּזְתָּא
וְגַם קְבוּרָה לֹא הָיְתָה לוֹ

שָׁלַלְתִּי שָׁלְלִי וְאַרְיֵעַ רַע
כִּי עָלָה מִשָּׂאֵל אֲבִיוֹן גִּזְעַ

וַיִּמְלֹט עָנִי מִשׁוּעַ
וַיִּתּוֹס וְלֹא עוֹזֵר לוֹ

תִּכְתֹּב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן

וְלִבְנֵי בָנִים תִּהְיֶה לְזִכְרוֹן

וְכָל הַמְזֻכָּר אֶתְּהָ יָרוֹן

אֲשֶׁרֵי הָעַם שָׁכְבָה לוֹ

פֶּרֶק ד'

אֲכָלוּ רַעִים שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ

וַיְמִי הַפּוֹרִים בְּשִׂמְחָה שָׁמְרוּ

וְעַם שִׂמְחַתְכֶם הָאֲבִיוֹנִים זָכְרוּ

וְשָׁלְחוּ מְנוֹת לְאִין נָכוֹן לוֹ

נָסִי אֵל מֵאִזְ נְשָׂאוֹנֵי

וּבְנִבְכֵי הַיָּם הָעֵבְרִירוֹנֵי

וְלִבֶּן כְּלִיּוֹתֵי יִסְרוֹנֵי

דוֹם לֵה' וְהִתְחוֹלַל לוֹ

יוֹם יָצָאת פֶּרְעֹה אַחֲרֵי

לְטָרֵף כְּאַרְיֵה עֲדָרֵי

נִצְבּוּ כַחֲמוֹמָה מִימֵי מִשְׁפָּרֵי

וַיִּתְגַּעֲשׂוּ כִּי חָרָה לוֹ

יָצָא צָר אַחֲרֵי עַם קְדוֹשׁוֹ

וַיִּשְׁלַח צוֹר עֲנָנוּ לְהַפְרִישׁוֹ

לְהִיּוֹת צֶלַע עַל רֵאשׁוֹ

לְהַצִּיל לוֹ

הַעֲבִירוּ בַּיַּפְשָׁה וְצָרְיוֹ הַחֲרִיד

יָבִינוּ וּבֵינָם רוֹדְפֵי הַפְּרִיד

וְלַתְּחִתּוֹת מְצוּלָה אוֹתָם הוֹרִיד

חֲקִקֵי בַּסֶּלַע מִשָּׁבָן לוֹ

וּבְשׁוּב הַיָּם לְאִיתָנוּ

נִטְבַּע פְּרֻעָה וְכָל הַמוֹנוּ

כִּי הַיָּם הַכְּבִיד מִרְכָּבוֹת גְּאוֹנוֹ

וַיֵּרָא כִּי לֹא יִכַּל לוֹ

דִּהְרוֹת אַבְיָרִים בְּאֲדִירִים נָפְלוּ

וְכַעֲפוּרַת בְּמִים רַבִּים צָלְלוּ

וְדוֹרְשֵׁי ה' שָׁמוּ יִהְלְלוּ

בְּנִבֵּל עֲשׂוֹר זָמְרוּ לוֹ

הִרְאָנוּ יָדוֹ הַנִּפְלְאָה

עַל שִׁפְתַי הַיָּם נוֹרָאָה

אֲשִׁירָה לֵה' כִּי גָאָה גָאָה

בְּזִמְרוֹת נִרְיַע לוֹ

דְּגָלִים עָבְרוּ בַּיַּפְשָׁה

וּלְפָנֵיהֶם אֵל נִעְרַץ בְּקֹדֶשׁהּ

אֲזַ שׁוֹרְרוּ שִׁירָה תְּדַשָּׁה

מִי כַמְכָה בְּאֵלִם ה'

5.3 . מניין המצוות בתורה ומהותן לפי ספר החינוך

תרי"ג מצוות הוא הנושא בו אנו עוסקים השנה – שנת תשע"ד ב–"הפנינים לשבת".

תרי"ג (613) המצוות מפוזרות בפרשיות התורה אך לא בפריסה שווה, ישנם פרשיות בתורה המשופעות במצוות רבות (בפרשת כי תצא יש 76 מצוות) ולעומתן ישנן פרשיות רבות שאפילו מצווה אחת אין בהן.

אנו מסיבות פרקטיות החלטנו לחלק את כל המצוות שווה בשווה בין כל גליונות "הפנינים לשבת" של שנה זו (12 מצוות כל גליון) וכך נעסוק ונלמד את מצוות התורה במהלך כל שבועות ושבטות השנה.

רשימת המצוות לסקירה בגליון זה לפרשת "צו"

אחרי מות (המשך)

- קצב. שלא לגלות ערות אחותו בכל צד שהיא אחותו.
- קצג. שלא לגלות ערות בת הבן.
- קצד. שלא לגלות ערות בת הבת.
- קצה. שלא לגלות ערות הבת.
- קצו. שלא לגלות ערות אחותו מן האב והיא בת אשת אביו.
- קצז. שלא לגלות ערות אחות אב.
- קצח. ערות אחות אמך לא תגלה.
- קצט. ערות אחי אביך לא תגלה.
- ר. ערות אשת אחי אביך לא תגלה.
- רא. ערות כלתך לא תגלה.
- רב. ערות אשת אחיך לא תגלה.
- רג. ערות אשה ובתה לא תגלה.

קצב. שלא לגלות ערות אחותו בכל צד שהיא אחותו.

שלא לגלות ערות אחות, בין שהיא אחות מאב לבד לבין שהיא אחות מאם לבד, ובין שהיא אחות מאנוסת אביו ובין שהיא אחות מאם מן הזנות, בכל צדדין אלו

נקראת אחות, וחיבין עליה, שנאמר (ויקרא יח ט) ערות אחותך בת אביך או בת אמך מולדת בית או מולדת חוץ. ואם תאמר אם כן מה זה שנאמר בתורה (שם יא) ערות בת אשת אביך לא תגלה ולמה היה צריך זה המקרא, והלא משום אחותו חיב עליה? באמת זה המקרא לא נאמר אלא כדי שישים בת אשת האב כשתהיה אחותו ערוה בפני עצמה, וכמו שנכתב למטה במקומו (לקמן מצוה קצו). ונמצא (יבמות כב, ב) שהבא על אחותו שהיא בת נשואת אביו שחיב שתיים, משום ערות אחותו ומשום ערות בת אשת אביו. ואם בא עליה בשוגג חיב להביא שתי חטאות. משרשי אסור הקרובות. כתבנו בערות אם (לעיל מצוה קצ) מה שידענו בהם [א"ה שם].

מדיני המצוה. כגון מה שאמרו זכרונם לברכה (סוטה מג, ב), דדוקא בת אשת אביו שהיא אחותו, כלומר, שהולידה אביו, היא אסורה עליו, אבל בת אשת אביו שאינה אחותו, כגון שאשת אביו היה [היתה] לה בת מאיש אחר, זו אינה אסורה כלל אלא מתר לו לאדם לשא אותה לכתחלה, ולא גזרינן אטו אחותו שאין כאן מקום לגזרה כלל.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את אחותו במזיד חיב כרת לבד. כלומר שאין בה מיתת בית דין, אבל בעדים והתראה בית דין מלקין אותו כדין כל חיבי כרתות שלוקין (ש אפילו בעדים והתראה אין בדבר אלא חיוב כרת לבד), ובשוגג מביא חטאת קבועה. וזאת מן העדיות שנצטוו עליהם כל בני העולם בכלל, אבל חלוק יש בה בין ישראל לשאר האמות, שבשאר האמות אין אסור עליהם אלא אחותם מאם לבד, ובישראל בין מאם בין מאב. וכלל זה יהיה בידך בכל מה שנצטוו האמות שכל זמן שהם תחת ידינו, עלינו לעשות דין בהם בעברם על מצותם. וכבר כתבתי למעלה בסדר וישמע יתרו (מצוה כו) בלאו דלא יהיה שהדין שלהם לעולם היא מיתה בין מזידין בין שוגגין, ושאין צריכין התראה, אבל שני עדים או הודאת פיהם צדיכין. ומן הדומה שאף על פי שהם אינם כשרים להעיד על ישראל ראויים היו להעיד זה על זה, וכך הורה זקן (רמב"ם פ"ט הל' מלכים הי"ד).

קצג. שלא לגלות ערות בת הבן.

שלא לגלות ערות בת הבן, שנאמר (ויקרא יח י) ערות בת בנך וגו' לא תגלה. ולפי הדומה כי האסור הוא בין שהבן כשר או אפילו ממזר בנו הוא מכל מקום, ובין שבת הבן גם כן כשרה או אפילו ממזרת. שרש אסור הקרובות, כתבתיהו באסור ערות אם (מצוה קצ).

מדיני המצוה. מה שאסרו זכרונם לברכה (יבמותכב, א) לגדר אסור זה, והיא בת בת בנו בלבד, וכן בת בן בנו בלבד. ויש אומרים, שאין הפסק לאסורים אלו לעולם כי כל יוצאי ירכו של אדם אסרו עליו עד סוף כל הדורות. ויתר פרטיה, בסוף הסדר (מצוה ריא) תראה היכן הם [א"ה שם].

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. ועובר עליה ושכב את בת בנו במזיד ויש עדים חייב שרפה, כמו שאמרו זכרונם לברכה בסנהדרין (עה, א) ואם אין עדים חייב כרת, בשוגג מביא חטאת קבועה בזמן הבית, ואם שכב את בת בנו וכן כל שאר השניות לוקה מכת מרדות.

קצד. שלא לגלות ערות בת הבת.

שלא לגלות ערות בת הבת. שנאמר (ויקרא יח י) או בת בתך לא תגלה ערותך כי ערותך הנה. כל דיניה כדין בת הבן, ושניות לה גם כן בת בתו, וכן בן בתו. ויש שאומרים, שאין להם הפסק לעולם.

קצה. שלא לגלות ערות הבת.

שלא לגלות ערות הבת, וזאת לא נתבארה בלשון התורה שיאמר הכתוב ערות בתך לא תגלה. ומפני כן לא בא עליה כתוב מפרש לפי שאין צריך בו, דכיון שאסרה התורה בת הבן ובת הבת שהן רחוקות ממנה, אין צריך לומר שהיא אסורה דקל וחמר הוא. ועוד למדוה זכרונם לברכה מגזרה שוה, דאי מקל וחמר גרידא הוה ילפינן לה לא היה אדם נדון עליה, דקימא לן (סנהדרין עו, א) אין עונשין מן הדין.

משרשי המצוה. כתבנו למעלה (מצור קצ) מה שיכלנו דרך כלל בכל העריות. דיני מצוה זו, כלומר, איך למדוה זכרונם להרכה ומאי זה כתוב? בגמרא יבמות הוא, שאמרו שם (ג, א) בתו מאנוסתו עקר אסורא מדרשא אתיא, דאמר רבא אמר ליה רב יצחק בר אבדימי אתיא הנה הנה אתיא זמה זמה כלומר, שהכתוב אמר בבת הבן ובבת הבת ערותך הנה, ואמר באסור אשה ובתה ובת בנה ובת בתה לשון הנה, כמו שכתוב בסוף הפרשה (ויקרא יח יז) שארה הנה, מה להלן מפרש שנאסרה בתה, שהרי בפרוש נכתבה שם, אף כאן שאסר הכתוב בת בנו, הוא הדין לבתו, אף על פי שלא פרשה הכתוב, דגמרינן לה בגזרה שוה זו. ועוד למדו זכרונם לברכה מכח גזרה שוה זו באי זו מיתה נדון הבא על בתו או על בת בנו ובת בתו, ואף על פי שאין משפט המיתה כתוב במקרא של ערות אשה ובתה ובת ובת בתה, למדוה זכרונם לברכה ממנו אחר שנלמד בו ממקום אחר, ומאי זה מקום אחר נלמד בו? ממה שכתוב (שם כ יד) ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה

זמה היא באש ישרפו אותו ואתהן. ואמרו זכרונם לברכה (סנהדרין עה, ב) מה התם
באשה ואמה, דכתיב בהו בהן זמה בשרפה, אף הכא באשה ובתה ובת בנה ובת
בתה, דכתיב בהו שארה הנה זמה היא נדון בשרפה. ומעתה אחר שמצאנו כי
משפט אשה ובתה ובת בנה ובת בתה בשרפה מכת גזרה שוה זו דזמה זמה, יש לנו
ללמד גם כן כי משפט הבא על בתו ובת בנו ובת בתו בשרפה, לפי שכבר למדנו
ממנו אסור על בתו בגזרה שוה דהנה הנה, וכיון שלמדנו ממנו דבר אחד, נלמד
ממנו עוד כל שאר הדינין שבו, ונאמר שמשפט הבא על בתו גם כן בשרפה. ועל
כיוצא בזה, יאמרו בגמרא (יבמות עח, ב) דון מינה ומינה כלומר, כשנלמד כתוב
אחד מחברו, לא לדבר אחד שבו לבד נלמדהו אלא לכל משפטיו נלמדהו ממנו.
ואף על פי שאותן משפטים שבו אינם כמשמעותו של כתוב בעצמו אלא שנלמדם
מכתובים אחרים, אף על פי כן כל מה שיש בו בין מגופיה דקרא בין שנלמד בו
ממקום אחר נלמד ממנו. ואמרו זכרונם לברכה בגמרא כריתות (ה, א) אל תהי
גזרה שוה קלה בעיניך, שהרי בתו מאנוסתו, אחד מגופי תורה היא ולא למדה
הכתוב אלא בגזרה שוה, אתיא הנה הנה אתיא זמה זמה, כלומר, שבשתי גזרות
שוות אלו למדנו אסורה ומשפטה, וכמו שפרשנו. אבל בתו מנשואתו מפרש הוא
במקרא מדכתיב (שם יח יז) ערות אשה ובתה ואין חלוק בין שהיא בתו ובתה או
מאיש אחר, וזה מדבר בנשואה מדכתיב אשה דמשמע לשון אישות, וכתיב נמי
(שם) לא תקח, וקיחה משמע גם כן דרך אישות, אבל גבי בתו מאנוסתו ובת בנו
ובת בתו לא כתיב אלא לא תגלה, וכתב הרמב"ם זכרונם לברכה
(בספרהמצוות ל"ת שלו) הבט אמרם זכרונם לברכה לא למדה הכתוב, ולא אמרו
ולא למדנוה, לפי שאלה הענינים כלם הם קבלה מהשליח עליו השלום, שמסר
הפרוש אל הזקנים, וזה אמרם על זה גוף תורה. והביאו לרב זכרונם לברכה לכתב
דבר זה העקר הקבוע לו, שאין בחשבון תרי"ג המצוות אלא מה שמפרש בכתוב,
או מה שיאמרו זכרונם לברכה עליו בפרוש שהוא מן התורה, אבל לא כל מה
שנלמד בשלש עשרה מדות. וכבר סתר הרמב"ם זכרונם לברכה (בשרשיו לספר
המצוות שרש ב') ענין זה בראיות ברורות.

דיני המצוה בסוף הסדר (מצוה ריא) נכתב מקומן עם כל העריות בכלל [א"ה שם].
ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר על זה ושכב את בתו מאנוסתו במזיד
ויש עדים נדון בשרפה, בלא עדים חייב כרת. בשוגג חייב חטאת קבועה. ואם שכב
את בתו מנשואתו חייב שתי חטאות, אחת משום בתו, ואחת משום ערות אשה
ובתה, שאין חיוב ערות אשה ובתה אלא בנשואי הראשונה, שהרי בפרוש כתב
בהן לא תקח, בין במקום האזהרה עליהן בין במקום הענש, ולשון קיחה משמע לן
לשון נשואין. ומפני כן אמרו זכרונם לברכה (יבמות צז, א) כי מדין התורה הוא,

שאם אנס אדם אשה מתר היה לשא בתה, אלא שחכמים זכרונם לברכה גדרו גדר ואסרו הדבר, ואמרו (שם) שמי שנאף אשה אסור לשא אחת מן השבע נשים קרובותיה הידועות כל זמן שהזונה קימת, מפני שהזונה באה לבקר אותן, והוא מתיחד עמה ולבו גס בה ויבוא לידי עברה שיבעל הערוה, ולא עוד אלא אפילו נטען (פ"י נחשד) על אשה הרי זה לא ישא אחת מקרובותיה עד שתמות זו שנטען עליה. ומכל מקום אם כנסה לזו שקרובה לאותה שזנתה עמו אין מצריכין אותו להוציאה. ועוד אמרו זכרונם לברכה (קדושין יב, ב) בענין זה, שכל מי שנטען על ערוה או שיצא לו שם רע עמה, לא ידור עמה במבוי אחד ולא יראה באותה השכונה. אנס אביו או בנו או אחיו אשה או פתה אותה, הרי זו מתרת לו לשא אותה, שלא נאסרו אלא דרך אישות, ולא החמירו זכרונם לברכה גם כן לעשות גדר לאחר משום זנות של קרובו.

קצו. שלא לגלות ערות אחותו מן האב והיא בת אשת אביו.
שלא לגלות ערות בת אשת אביו כשתהיה אחותו. כלומר שהיא בת אביו, שאלו בת אשת אביו שאינה אחותו כבר אמרנו למעלה (מצוה קצב) שמתר לשא אותה לאשה לכתחלה, אלא פרושו, בת אשת אביו והיא אחותו, שנאמר (ויקרא יח יא) ערות בת אשת אביך לא תגלה. וכבר כתבתי למעלה בערות אחות, שהלאו הזה בא כדי שישים אחותו מנשואת אביו ערוה בפני עצמה, וכעין מה שאמרנו באמו (מצוה קצ), שאם היא אשת אב חייב בה שתים משום אם ומשום אשת אב. והראיה מה שאמרו זכרונם לברכה ביבמות (כב, ב) תנו רבנן הבא על אחותו, והיא בת אשת אביו, חייב משום אחות ומשום בת אשת אביו. רבי יוסי ברבי יהודה אומר אינו חייב אלא משום אחותו בלבד. מאי טעמיהו דרבנן אמרי מכדי כתיב ערות אחותך בת אביך וגו', ערות בת אשת אביך מולדת אביך למה לי, שמע מנה לחיבו משום אחותו ומשום בת אשת אביו. נמצא שהשוכב עם אחותו שהיא מאנוסת אביו אין בה אלא לאו אחד, והשוכב עם אחותו שהיא מנשואת אביו יתחייב שני לאוין, ובשוגג חייב להביא שתי חטאות. ומשפטי השם צדקו, כי אחר שתרחיק התורה קרבת האחות ראוי להחמיר באותה שהיא אחות גמורה, רוצה לומר מן הנשואין, כי היא נקראת אחות אמה [אמת]. וכענין זה כתב הרמב"ן זכרוננו לברכה (אחרי מות יח ט).

דיני המצוה. בסוף הסדר (מצוה ריא) תראה היכן הם [א"ה שם]. ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר על זה ושכב את אחותו מנשואת אביו במזיד חייב כרת, בשוגג מביא שתי חטאות, כמו שאמרנו.

קצו. שלא לגלות ערות אחות אב.

שלא לבוא על אחות האב, שנאמר (ויקרא יח יב) ערות אחות אביך לא תגלה וגו'. משרשי העריות כתבנו מה שידענו (לעיל קצ).

מדיני המצוה. כגון מה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות נד, ב) שאסור אחות אב, בין שהיא אחות לאביו מן האב בלבד או מן האם לבד, ובין שהיא אחותו מן הנשואין בין מן הזנות, שכל אחת מאלו מכל מקום אחות אביו נקראת. ואין כאן מקום לשניות.

דיני המצוה. בסוף הסדר תראה מקומן [א"ה שם].

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את אחות אביו במזיד חיב כרת, בשוגג מביא חטאת קבועה.

קצח. ערות אחות אמך לא תגלה.

שלא לבוא על אחות אם, שנאמר (ויקרא יח יג) ערות אחות אמך לא תגלה וגו'. כל ענינה, כמו אחות אב (מצוה קצז).

קצט. ערות אחי אביך לא תגלה.

שלא לבוא על אחי האב ומן הדומה שאין הפרש בין שיהיה אחי אביו מן האב או מן האם, בין מן הנשואין בין מן הזנות, שנאמר (ויקרא יח יד) ערות אחי אביך לא תגלה, ואחי אביו נקרא מכל מקום. ואף על פי שהבא על כל זכר חיב משום ואת זכר לא תשכב וגו', זה הלאו הוא נוסף במי שבא על אחי אביו, ואם יהיה שוגג יתחייב על שתי חטאות משום לאו דבא על הזכר, ולא דבא על אחי אביו, וכמו שאמרו גם כן באביו (במצוה קפט). ובגמרא סנהדרין אמרו זכרונם לברכה (נד, א) הבא על אחי אביו חיב שתים לדברי הכל.

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב עם אחי אביו שניהם נסקלים, השוכב והנשכב, אם שניהם מזדיין ובעדים והתראה, ואם אין עדים שניהם בכרת, ובשוגג חיב האחד שתי חטאות כמו שאמרנו, שהבא על אחי אביו שחיב שתי חטאות, והאחד חטאת אחד.

ר. ערות אשת אחי אביך לא תגלה.

שלא לבוא על אשת אחי האב, וזאת נקראת בכתוב דודתו לפי שהיא אשת דודו, שנאמר (ויקרא יח יד) אל אשתו לא תקרב דודתך היא. ואזהרה זו היא מכיון

שנתארסה לדודו, כלומר, שנתקדשה לו, ואין צריך לומר אחר שנשאת לו, ובין בחיי דודו ואפילו גרשה, ובין אחר מיתתו (יבמות צו א). משרשי המצוה. כתבנו למעלה (מצוה קצ).

דיני המצוה. כגון מה שאמרו זכרונם לברכה (יבמות נד, ב), שאחי אביו נקרא לענין אסור זה של אשתו כשהוא אחי אביו מצד אב, אבל אחי אביו מצד אם אינו באסור זה של אל אשתו לא תקרב מדין תורה, אלא שחכמים גדרו גדר ואסרו אפילו אשת אחי אביו מצד אם, כדי להרחיקנו הרבה שלא לגע לאסור תורה. וכן אסרו גם כן אשת אחי אמו, בין שהוא אחיה מצד אב לבד או מצד אם לבד, ואף על פי שאשת אחי אמו אינה אסורה כלל דבר תורה, מפני שאסרה התורה אשת אחי אביו מצד אב שנקרא דודו, הוסיפו הם באסור לגדר כל אחד מאלו הדומים לו. ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את אשת אחי אביו מצד אב בחיי דודו במזיד ויש עדים, מיתת שניהם בחנק, שכן הוא הדין הבא על אשת איש בחנק, ואם שכב אותה אחרי מות דודו, במזיד חייב כרת, ואם יש עדים לוקה, בשוגג מביא חטאת קבועה, כמו שידוע לנו דכל שבזדונו כרת בשגגתו חטאת. ואם שכב את אשת אחי אביו מצד אם, או את אשת אחי אמו, בין מצד אב או מצד אם, במזיד מכין אותו מכת מרדות, בשוגג פטור.

רא. ערות כלתך לא תגלה.

שלא לבוא על אשת הבן, שתהיה אשתו מן הארוסין, וכל שכן מן הנשואין, בין בחייו ואפילו גרשה, בין אחר מותו, בכל ענין זה נקראת אשת בנו, ואסורה עליו שנאמר (ויקרא יח טו) ערות כלתך לא תגלה. ומן הדומה שהחויב אפילו בבן ממזר, בנו הוא מכל מקום, אבל בן שפחה ונכרית אין זה נקרא בנו לשום דבר.

שרש אסור העריות, כתבנוהו (מצוה קצ).

מדיני המצוה. כגון מה שאסרו זכרונם לברכה (יבמות כא, ב) לגדר זה כלת בנו, וכן כלת בן בנו עד סוף העולם, ואסרו גם כן כלת בתו בלבד. והטעם כעין מה שאמרנו למעלה, לפי שהאסור בא בכתוב בכלתו גזרו הם בכל הכלות הבאות מחמת הבן, וגזרו מחמת בתו בלבד, ודי לנו בכך, ואלו נקראות שניות. ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את כלתו במזיד ויש עדים והתראה בסקילה, ואם אין עדים בכרת, בשוגג מביא חטאת קבועה. ואם שכב את כלת בנו או בן בנו עד סוף העולם או כלת בתו, מכין אותו מכת מרדות.

רב. ערות אשת אחיך לא תגלה.

שלא לבוא על אשת אחיו, שנאמר (ויקרא יח טז) ערות אשת אחיך לא תגלה. ואחד אחיו מאביו לבד או מאמו לבד, ובין מן הנשואין ובין מן הזנות אשתו ערוה עליו, שאחיו נקרא מכל מקום. ומכיון שארסה נקראת אשת אח ואסורה, וכל שכן אחר שנשאה, ובין בחיי אחיו ובין אחר מותו היא אסורה עליו משום אשת אח, חוץ מאשת אח שלא הניח בן שהתורה צותה על זו בפרוש שישאנה האח, וזאת היא מצות יבום כמו שנפרש בעזרת השם (מצוה תקצח).

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את אשת אחיו חייב כרת אם היה מזיד, ואם שגג חייב להביא חטאת קבועה. וזה יהיה אחר מות אחיו ונשארו לו בנים, או אחר שגרשה, שאלו בחייו בעודה תחתיו, ידוע הוא שדין השוכב את אשת אחיו (צ"ל אשת איש) מיתתו בחנק. ואין באסור אשת אח מקום לאסור שניות.

רג. ערות אשה ובתה לא תגלה.

שלא לגלות ערות אשה ובתה, שנאמר (ויקרא יח יז) ערות אשה ובתה לא תגלה. ובא הפרוש שאין החיוב אלא כגון שנשא האחת תחלה, ואחר כך כשבא על השניה הוא מתחייב, אבל אם לא נשא אחת מהן לא יתחייב עליהן, לפי שכתוב בהן לשון אישות וקיחה, דמשמע על ידי נשואין דהכי משמע לן לשון קיחה בכל מקום לשון נשואין אבל חכמים גזרו גדר ואמרו, שאם נאף אדם עם אשה אסור לשא בתה כל השבע נשים קרובותיה כל זמן שהזונה קימת, מפני שהזונה באה לבקר אותן ולבו גס בה ושמה יבוא לידי עבירה.

ונוהג אסור זה בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ושכב את אשה ואת בתה שניהם נשרפין, הוא ואותה ששכב [עמה] אחרונה, שאין לראשונה חטא שהרי בהתר נשאה, ואם בא על השניה אחר מיתת אשתו הראשונה הרי אלו בכרת, ואין בהן מיתת בית דין, שנאמר במקום אחר בסדר קדושים תהיו (כ יד) באש ישרפו אתו ואתה. ופרש רבי אליעזר בסנהדרין (סו, ב) באש ישרפו אותו ואחת מהן, דהינו האחרונה, כמו שאמרנו. ודוקא כששתיהן קימות שכן בא הפרוש אבל כשאין שתיהן קימות אין שם שריפה, אלא שהן בחיוב כרת במזיד, ובשוגג מביא חטאת קבועה. ורבי עקיבא מפרש שם, אותו ושתיהן, וכגון שנשא השתים באסור, וימצא זה כשנשא הבת ואמה ואם אמה. ושם מתבאר במאי פליגי.

6.1 . שלום לעם/ מבט לחיים

תחרות סמויה / הרב אבי בן אבנר

תחרות סמויה

החיוך שהתפשט על פניו של הנס למראה השרשרת היקרה, היה גדול במיוחד. המתנה שהוענקה לו על ידי המלך האפריקאי הייתה נראית יקרה, הנס לא האמין על הכבוד שנפל בחלקו והוא קיווה שהפעם, יצליח להוכיח לאחיו מקס שהוא המצליחן מביניהם. התחרות בין השניים החלה עוד מילדות, הם לא דיברו על כך מעולם. אבל התחרות הייתה בולטת לעין, והם ניסו תמיד להאפיל אחד על הצלחתו של השני.

גם כשגדלו השניים, התחרות הסמויה לא פסקה לרגע, להיפך היא רק גברה. כל סיפור הצלחה של אחד מהאחים, הפך לציון דרך בתחרות. בעוד מקס מצא את דרכו כסוחר ממולח בשוק היהלומים, הנס הפך להיות אדריכל מבוקש עבור צמרת עשירי המדינה.

באחד הימים פגש בו בתערוכה יוקרתית איש עסקים אפריקני שהציג את עצמו כשליחו האישי של מסוואטי השלישי שליטה של סוויילנד. האישי שהציג את עצמו בשם 'דונוטו' הציע להנס לתכנן את ארמונו החדש של המלך. והציע לו סכום אגדי עבור העבודה. וכשהנס החליט לנסוע לסוויילנד, הופתע לגלות מדינה שאותה מנהל מלך אמיתי. המלך היה האישי החזק במדינה ועשה ככל העולה על רוחו,

למרות שלמדאית עיין היו חברי ממשל ובתי משפט, המלך היה המחליט היחיד
ואנשים שסירבו לבקשותיו הושלכו לכלא לשנים ארוכות.

הנס החל לתכנן את הארמון המפואר, וצוות פועלים חרוצים במיוחד שקד על
הבנייה. החומרים, מיותר לציין היו מהטובים ביותר, כך שלאחר שנה שבה נבנה
הארמון בקצב מסחרר, הבינו הכול כי הארמון המיועד הולך להיות יצירת פאר,
שתפרסם בכל העולם את מלך סוויילנד. כאות הערכה לפרויקט הגרנדיוזי של הנס
הוענקה לו כאות תודה מהמלך שרשרת שזורה באבנים יקרות בצבעים שונים.
והודיעו לו כי בקרוב יתקיים טקס מלכותי שבו יוענקו פרסים מיוחדים לצוות
הבנאים, לטקס המלכותי יוכל הנס להזמין את מי שירצה כאורח כבוד, והמוזמן
לטקס חנוכת הארמון יקבל הזמנה מלכותית אישית מהמלך. שבגולת הכותרת
תהיה ענידת השרשרת לצווארו של הנס על ידי המלך בכבודו ובעצמו.
הנס יצא מהארמון בחיך מאושר. השרשרת נשארה בידי והוברה לו שעליו
להביאה עמו לטקס, הוא תיאר לעצמו שאחיו מקס כמקצוען בתחום, ידע להעריך
היטב את שוויה של השרשרת היקרה, ולכן ביקש שישלחו אליו את ההזמנה
הראשונה. ענידת השרשרת לצווארו בטקס המלכותי תהיה מבחינתו הכרעה
מושלמת בתחרות הסמויה שביניהם.

שבוע לאחר מכן נסע הנס לדרום אפריקה ופנה שם אל צורף מומחה ביהנסבורג,
שיעריך עבורו את שוויה של השרשרת. הלה העיף בה מבט קצר, ואמר: 'אין לי
מה להעריך כאן, האבנים הללו הם בסך הכול זכוכיות צבעוניות בלבד...'
'אתה בטוח?!' שאל הנס בתדהמה. 'בטוח לחלוטין' השיב הצורף. 'זה אפילו לא
מתקרב להיות זיוף מוצלח, רואים ממרחק שאלו זכוכיות צבעוניות'. הנס כששמע
את קביעתו של הצורף, חרב עליו עולמו. בדמיונו הוא כבר ראה את אחיו מלגלג
עליו כאשר יענדו לצווארו שרשרת עם זכוכיות עלובות. הוא לא ידע מה לעשות,
ההזמנה למקס כבר הגיעה, והוא אישר את השתתפותו בטלפון. ביזיון שכזה יהפוך
את אחיו ללא ספק למנצח בתחרות...

'כמה יעלה לי להחליף את הזכוכיות לאבנים אמיתיות דומות?' שאל את הצורף.
הלה הביט בו שוב, כדי להבין שהוא מתכוין ברצינות. ערך חישוב ופנה לעברו של
הנס. 'כדי להחליף את האבנים תצטרך לשלם סכום של מיליון ומאתיים אלף
דולר!' הנס נרתע בבהלה, אבל החשש מניצחונו של אחיו גרם לו להחליף את

האבנים בכל מחיר. הוא משך את כל חסכוניותו ומשכן את דירתו שבארה"ב כדי להשיג את הסכום. מועד הטקס התקרב במהירות והצורך הבהיר לו, שהעבודה לא תתחיל לפני שיקבל לפחות חצי מהסכום. הוא מיהר להעביר את הכסף לצורך בהעברה בנקאית, והוא החל בעבודתו. לאחר שבוע נסע הנס בחזרה ליוהנסבורג כדי לקבל לידי את השרשרת ולשלם את יתרת הסכום.

השרשרת הייתה מוכנה, האבנים נראו בדיוק כמו הזכוכיות, אבל היה בהם ברק מיוחד. הנס הביין שהוא מחזיק בידו שרשרת ששווה הון תועפות, הוא לא הרגיש חרטה על כך שהחליף את האבנים, כל סכום היה שווה עבורו להשקיע כדי לנצח את אחיו...

יום הטקס הגיע, הנס הגיע אליו כשהוא נרגש והניח את השרשרת במקומה על שולחן הכבוד. ממקומו הוא הבחין במקס הנכנס לאולם, ופונה למקומו המיועד. הטקס החל בשבחים רבים לצוות הבנאים, ובמיוחד לאדריכל הצמרת שתכנן את הארמון. הנס חיכה בכיליון עיניים לשיא הטקס כאשר יענוד המלך את השרשרת לצווארו. המלך ניגש אל המיקרופון, והחל לספר למשתתפים על תהליך בנית הארמון. בסוף נאומו, הודיע לקול מחיאות הכפיים של המשתתפים שמכיוון שהוא כה נהנה מהארמון, החליט להחליף להנס את השרשרת המיועדת, בשרשרת יקרה יותר ממה שחשב להעניק לו. הנס שמע את הדברים ונכנס ללחץ, הוא לא יכל לרמוז מאומה לנוכחים. וסירבו לקבל את השרשרת החדשה יעליב את המלך בפני קהל הנאספים, אם יעשה זאת, לעולם לא יצליח לצאת מן המדינה בשלום בזווית עיניו הוא הבחין, כיצד מוגשת למלך שרשרת ענקית, והמלך הזמין אותו בחגיגות למרכז הבמה וענד לצווארו את השרשרת. הנס העיף מבט לעברו של אחיו, חיוך לועג נמתח על שפתיו של מקס, והוא התאפק בקושי שלא לפרוץ בצחוק רם. חיוכו הלועג של מקס הבהיר לו היטב, כי הוא איבד את רוב הונו וכי גם השרשרת החדשה אינה יותר מזכוכיות גדולות וצבעוניות...

סיפור זה ממחיש עד כמה צדקו חכמינו שאמרו: 'הקנאה, התאוה והכבוד – מוציאים את האדם מן העולם' כאשר אתה להוט לנצח בכל מחיר, עליך לבדוק מה מניע אותך, כדי שלא תגיע למצב שבו תפסיד את הכול...

6.2 . סיפור לשבת / מבט לחיים

חיבור מסוכן / אריק סגל

השותפות בין הארי ומייסון החלה כבר לפני שנים רבות, עוד מאז היו חברים בבית הספר. השניים שהגיעו משכונות עוני חלמו להתעשר והשקיעו רבות בעסק המשותף. למרות שהעסק היה נראה יותר כמחסן ופחות כמו חנות, מספר הלקוחות של שני השותפים הזכיר כל בו גדול במרכז העיר. החנות המשותפת עסקה באספקת חומרי בניין, גינה, וחומרי ניקיון. אלא שרעיון מקורי הפך את העסק להצלחה משגשגת: הם החליטו לרכוש שני מחסנים גדולים בשני קצוות העיר, לטעון אותם בסחורה, ולעבוד בשיטת ה'משלוחים' – חינם בלבד. המודעות שפורסמו מדי שבוע ברחבי העיר הציעו את מיטב החומרים הקיימים במחיר מוזל, ובמשלוח עד הבית.

בנוסף חשבו השנים על רעיון נוסף. החנויות פעלו בשמות שונים, ואיש לא ידע כי הם שייכים לשותפים. הם יצרו תחרות מדומה בין שני בתי העסק, והלקוחות היו רוכשים לפי המבצעים השונים פעם בחנות המשלוח הזו, ופעם באחרת כאשר למעשה מדובר היה בעסק אחד לכל דבר.

באחד הימים נשמע צלצול הטלפון במחסן שבו ישב מייסון. הלקוח מן העבר השני ביקש לבצע הזמנה על מספר חומרים: תרכובת אשלגן, אבקת אלומיניום, וחומצת

מלח. ומייסון אישר לו כי אבן כולם נמצאים במלאי. הכתובת למשלוח הייתה שכונה קטנה בדרום העיר, ומייסון הבטיח ללקוח הלחץ כי המשלוח יגיע אליו בשעתיים הקרובות.

דקות ספורות מאוחר יותר קיבל הארי, השותף ששהה במחסן השני של העסק. הזמנה נוספת: נסורת עצים, שלשה סוגי דשנים של גינה, ושקית של אבקת אבן. הארי ביצע את ההזמנה אך לפתע נזכר כי חסרים לו שני פריטים: סוג של אחד מדשני הגינה, ושקיות של אבקת אבן. מאחר שהלקוח כבר סיים את השיחה, החליט הארי לנסות להשיג את החומרים וצלצל אל הסניף השני. 'מייסון, יש אצלך במלאי דשני גינה ושקיות אבן? שאל הארי. 'ביצעתי הזמנה ללקוח, וגיליתי שחסרים לי החומרים הללו במלאי, תוכל להביא לי אותם לסניף?'

'אין שום בעיה' השיב מייסון. 'אני כבר מוציא משלוח לשכונה בדרום העיר, אמסוך לו שיעבור דרכך...'

'אם אתה כבר בדרך לשם, בדיוק קיבלתי הזמנה לאותו מקום, אז תבצע כבר אתה את ההזמנה ותבצע את שני ההזמנות מהסניף שלך' הוא הקריא למייסון את רשימת החומרים עבור ההזמנה, למרבה הפלא ההזמנה נועדה לאותה כתובת. הוא צירף את הרשימה של הארי להזמנה הנוכחית, וכעת הופיעה בפנקס ההזמנות הרשימה הבאה: תרכובת אשלגן, אבקת אלומיניום, חומצת מלח, נסורת עצים, שלשה סוגי דשנים של גינה, ושקית של אבקת אבן. הוא הביט ברשימה שוב, ואז עוד פעם, ועוד פעם וחש שזיעה קרה עוטפת את גופו.

הוא התקשר שוב להארי וביקש להקריא לו שוב את רשימת הפריטים. הארי הקשיב בשקט ולא הבין מה שותפו רוצה ממנו, מייסון ביקש ממנו לחשוב על צירוף של ששת הפריטים שהוזמנו לאותה כתובת, והארי הבין. מהחומרים שהוזמנו ניתן להרכיב עם מינונים נכונים פצצה ביתית הרסנית. לשנים, שעסקו במשך שנים במכירת חומרי גינה כימיים, היה מספיק ידע כדי להבין שעם ההכשרה הנכונה ניתן לייצר עם דשנים של גינה, נסורת עץ, אבן, חומצה, אשלגן, ואבקת אלומיניום כמות חומר נפץ שתספיק לפצצה שעלולה לקפח את חייהם של לא מעט אנשים.

ז'מה אתה חושב לעשות?! שאל הארי. 'אולי נפנה למשטרה שתחקור את העניין?! אבל הארי שלל את הרעיון. עם החומרים הללו אפשרי לעשות שימושים רבים גם למטרות חוקיות ולגיטימיות, וההודעה למשטרה על כך עלולה רק להוריד את המוניטין שלנו, לך תדע אם לא תתפוצץ מכך פרשיה תקשורתית ובסוף נאבד את לקוחותינו. מלבד זאת, אם הפריטים לא יגיעו בזמן הקרוב כפי שדרש הלקוח בדחיפות, יבין האיש כי משהו השתבש והוא עלול לברוח או להזמין את החומרים ממקום אחר. אלא שאז צץ רעיון במוחו של הארי, הוא הופיע במחסן של מייסון, אסף את החומרים והוביל אותם אל היעד המבוקש. הוא החליט להמתין יומיים, ואז, אם לא יתרחש דבר – לפנות למשטרה.

עד מהרה התברר כי הוא לא היה צריך לחכות. עם בוקר פתח הארי את הרדיו ושמע בחדשות על מופע זיקוקים מרהיב שהתרחש בדרום העיר. הקריין ידע לספר כי לפנות בוקר פרצו לפתע זיקוקי דינור מרהיבים ממרפסת אחד הבתים, מופע הזיקוקים שהחל ללא התראה הזעיקו למקום את המשטרה שעצרה את המפעיל על הפרעה לתושבים. שעות ספורות לאחר מכן הופיע הארי במשטרה וסיפר לחוקר על ההזמנה המחשודה. הוא תיאר לחוקר שמכיוון שחשש לשמו הטוב של העסק החליט לעשות שינוי קטן בהזמנה: במקום לשלוח חומצת מלח הניח במשלוח שקית עם עמילן תירס. לקצין המופתע הסביר הארי, כי עמילן תירס הבא במגע עם אשלגן ואבקת אלומיניום יוצר את האפקט המרהיב של זיקוקי דינור שעולים ברגע חיבורם עם שאר החומרים, אך אינו גורם נזק ממשי, כפי שיכל להיגרם מחומר הנפץ.

כל הכבוד לך על החשיבה המקורית! השגת את המשטרה' אמר החוקר. 'רק לאחר שעצרנו את מפעיל הזיקוקים, התברר לנו בבדיקת זהותו כי מדובר בטרוריסט מפורסם שתכנן להוציא לפועל פיגוע רב נפגעים, הפתרון המתוחכם שלך מנע ממנו את הוצאתו לפועל. היכולת שלך ושל השותף שלך לשים לב לפרטים, ולדעת לחבר בין שני פרטים שנראים היו כבלתי שייכים לחלוטין במבט ראשון, הצילו את חייהם של לא מעט אנשים...'

*

בפרשתנו נאמד הפסוק: 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה'. על המזבח דלקה אש שירדה משמיים, אם כן מדוע הזהירה התורה שעל הכהנים להוסיף אש ועצים למדורה, הלא האש שירדה מן השמים דלקה תמיד על גבי המזבח? ומסבירים חז"ל כי כאשר מתרחש נס מן השמים מבקש הקב"ה שרק כשיתבוננו בני האדם, ישימו לב שהכול מגיע ממנו. זו הסיבה שהנסים שעשה הקב"ה לעם ישראל, כמו האש שירדה מן השמים או אפילו קריעת ים סוף – יש בהם משהו שניתן היה בהתבוננות שטחית להסבירו בדרך הטבע. וכל זאת, כדי שתהיה לבני האדם אפשרות לטעות ורק על ידי התבוננות מעמיקה לשים לב לגבורתו של הבורא.

פורים מגיע - כִּיף להתחפש פעם בשנה.
אבל העיקר לא להיות עם תחפושת כל השנה

היתרונות הבריאותיים של המילויים לאוזני המן / גיא זהבי

פורים בפתח ואיתו הגיעו גם אוזני ההמן הטעימות. מגוון המילויים השונים של אוזני ההמן הופך לעיתים את הבחירה בינהן לקשה, ובכך, בדקנו מה הם היתרונות הבריאותיים של המילויים הפופולריים ביותר והגענו לתשובה – הם כולם מומלצים ובריאים במיוחד!

ulterior epicure

פרג

הזרעים הקטנים והשחורים המשמשים בין השאר לתיבול לחמים, סלטים ומיני מאפים מהווים את מילוי אוזני ההמן הפופולרי ביותר. למרות שנדמה לעיתים שהזרעים הקטנים הם תוספת זניחה לאוכל שלנו, הם מלאים ביתרונות בריאותיים.

• זרעי הפרג פועלים ביעילות נגד דלקות, עצירות וכאבי בטן.

• זרעי הפרג הן מרכיב חיוני בהרבה תרופות להורדת חום, הודות לתכונה המקררת שלהם.

• השמן המופק מזרעי הפרג הוא יעיל במיוחד בטיפול בקרצינומה, סוג הסרטן הנפוץ ביותר.

• לזרעי הפרג יש אפקט מרווה על הגוף.

• בזרעי הפרג קיימים מינרלים חיוניים רבים, ביניהם יוד, מנגן, אבץ, מגנזיום ונחושת.

• הזרעים מכילים חומצה לינולאית, חומצת שומן בלתי רוויה אשר עוזרת להסדרת קצב הלב.

• זרעי השומן עשירים במיוחד בחומצת אומגה-3, אשר משפרת, בין השאר, את הזיכרון, הריכוז ומצב הרוח.

תמר

גם התמרים מהווים מילוי אהוב לאוזני ההמן. הפרי המדברי, אחד משבעת המינים, הוא מקור אנרגיה בריא וקומפקטי.

Hans Hillewaert

• התמרים נחשבים לפצצת ויטמינים ומכילים ויטמין A, C, E, K, B2, B6, ניאצין ותיאמין. עם אוסף כזה של ויטמינים, אכילת תמרים היא פשוט הכרחית לבריאות טובה.

• התמרים לא מכילים רק ויטמינים, אלא גם מינרלים רבים. בין המינרלים תמצאו את הברזל, הוא המרכיב בהמוגלובין אשר קושר את החמצן לדם.

• התמרים גם עשירים במיוחד בסידן, הידוע כהכרחי לשמירה על עצמות ושיניים חזקות ובריאות.

• התמרים לא מחזקים רק את העצמות, אלא גם את השרירים. לא רק שרירי הזרוע והרגל, אלא גם את שרירי הלב החשובים. התמרים מומלצים לנשים בהריון כדי לעזור בבנייה תקינה של שרירי העובר.

• המומחים ממליצים על אכילת תמרים כאמצעי לשמירה על בריאות מערכת כלי הדם והלב.

• התמרים ידועים כמקור מצויין לאנטיאוקסידנטים, הנלחמים ברדיקלים החופשיים ומגינים על התאים שלנו מפני בלאי והזדקנות.

• דיאטנים ממליצים על תמרים, עקב תכולת הסיבים התזונתיים הרבה שבהם. סיבים אלה תורמים לתקינות מערכת העיכול.

שוקולד

והגענו למילוי האהוב במיוחד על ילדים, אבל גם על כמה מאיתנו, המבוגרים. למרות שהשוקולד נתפס בעינינו כממתק מפנק, יש לו גם יתרונות בריאותיים מפליאים. חשוב לציין שהשוקולד הבריא ביותר הוא שוקולד מריר ואחריו שוקולד חלב, הפחות מומלץ.

השוקולד המריר ידוע כתורם לבריאות הלב ומוריד את הסיכון למחלות לב שונות.

- מחקר חדש מצא כי השוקולד מסייע לבעיית אובדן הזכרון בגיל מתקדם.
- השוקולד מסוגל להוריד את רמות הכולסטרול הרע בגוף (כולסטרול מסוג LDL).
- שני סוגי השוקולד, המריר והחלב, יעילים להפגת שיעול יבש.
- אכילת שוקולד משחררת אנדורפינים במוח שלנו, חומרים העוזרים לנו להירגע ולהרגיש שמחים יותר.
- אכילת שוקולד מריר לא עוזרת רק לרמות הלחץ שלנו, היא אף עוזרת למוח שלנו לפעול טוב יותר.
- חוקרים בריטים מצאו כי אכילת שוקולד מעלה את העמידות של העור שלנו לאור השמש.

פורים שמח, טעים ובריא לכולם!

י"ד אדר תשמ"ב 9.3.1982 נפטר הרב צבי יהודה קוק

הרב צבי יהודה היה בנו של הרב אברהם הכהן קוק מי שהקים את הרבנות הראשית לפני קום המדינה. הרב צבי יהודה נולד בליטא ועלה בנעוריו לארץ עם משפחתו. הרב צבי יהודה שימש ברוב שנותיו כרבה של ישיבת מרכז הרב בירושלים אשר כמה מבוגריה היו הגרעין של תנועת גוש אמונים. הוא נחשב ל"רבה הרוחני" של הציונות הדתית ותמך בהתלהבות בהקמת ישובים בשטחי יהודה, שומרון וחבל עזה. תרומה גדולה היתה לו בהקמת ישיבות ההסדר נאמן לתורתו שהקמת מדינת ישראל וההשתתפות בכל מוסדות הצבא ווהשלטון הינם חלק מגאולת ישראל.

הרב צבי יהודה העריך מאוד את הרצל ואף הניח תמונה שלו על שולחנו, גרס כי עם ישראל מצוי בעיצומו של תהליך הגאולה, וראה בעליית יהודים לארץ, בהרחבת שטחי ארץ ישראל לאחר מלחמת ששת הימים וביישובם, ציון דרך חשוב בתהליך זה. הוא התנגד בחריפות לכל ויתור ונסיגה. עם זאת, ראייתו את מדינת ישראל כשלב מרכזי בגאולה וכתופעה של קידוש השם כלל עולמי, גרמה לו לנקוט בקו ממלכתי והביאה אותו להפגין כבוד רב כלפי הממשלה וראשיה, גם כאשר דעתו הייתה חלוקה עליהם.

הרבי צבי יהודה נפטר בחג פורים תשמ"ב לאחר מחלה ארוכה. אין ספק שאישיותו, מנהיגותו ובדרך אותה חינך הביאו את הציונות הדתית להיכן שנמצאת כיום. בראש חודש אדר ב' תשס"ח ארע טבח של נערים ובוגרים בישיבת מרכז הרב שבירושלים כשמחבל, ערבי ישראלי מירושלים נכנס לספריית הישיבה ותוך כדי ירי רצוף של מאות כדורים רצח בדם קר תלמידים שלמדו שם באותה עת. בפיגוע נהרגו שמונה נערים, יהי זכרם ברוך.

ט"ז אדר תש"ח 27.3.1948 שיירת נבי-דניאל

לקראת סוף מרס 1948 אורגנה שיירה מן השפלה אל גוש-עציון הנצור. בשיירה נכללו 35 משאיות אספקה ו-12 משוריני ליווי. לאחר עיכוב יצאה השיירה לדרכה בשבת ה- 27.3.48, בשעה 08:00 וכעבור כשעה הגיעה לגוש-עציון ומיד החלה הפריקה. בגלל תקלות שונות יצאה השיירה לדרכה חזרה לאחר כשעתיים. משך כל אותו זמן כבר החלו כוחות ערבים מתארגנים להצבת מחסומים, בעיקר מדרום לבית-לחם.

תחילה נתקלה השיירה במחסומים קלים, אך ככל שהתקדמה לכיוון ירושלים תכפו המחסומים וגברו היריות. כאשר הגיעה השיירה לאל-חאדר, ליד נבי-דניאל, כ- 2 ק"מ דרומית לבית-לחם, נתקל המשוריין פורץ-המחסומים במחסום מאסיבי, אותו לא הצליח לפרוץ, ולבסוף עלה על מוקש ונתקע. השיירה נעצרה והפכה מטרה לצליפות, שגרמו לפציעת אנשים וליציאת כלי-הרכב מכלל שימוש.

לאחר שעה של חילופי-אש הורה מפקד השיירה לסובב את המכוניות ולחזור לגוש-עציון. חלק מן השיירה הצליח לחזור לגוש. הכוחות שנשארו פרצו לתוך בית סמוך לכביש, הכניסו לתוכו את הפצועים וריכזו סביבו את המשורינים כדי לנהל קרב הגנה עד שיגיעו כוחות החילוץ בנוסף הועברה בקשה למשטרה הבריטית.

קשה במיוחד היה מצבם של 14 האנשים אשר נלכדו במשוריין הפורץ שהיה בפיקודו של זרובבל הורביץ. בשעה 18:30 נזרקו על המשוריין בקבוקי מולוטוב והוא החל לבעור. שלושה מאנשי המשוריין הצליחו להיחלץ ממנו, דרך פיתחו התחתון. הם החלו לנוע ברגל, עד שהגיעו לגוש. כעבור זמן קצר התפוצץ המשוריין, אם בגלל שהובער, או משום שזרובבל החליט לפוצצו, כדי שהפצועים לא יפלו חיים בידי הערבים. כל 11 הלוחמים שנמצאו בו - נהרגו. זרובבל קיבל לאחר מותו את עיטור הגבורה הגבוה ביותר "גיבור ישראל".

הכוח הבריטי יצא עם בוקר, אך הגיע למקום הקרב רק בשעה 17:00. במהלך התקדמותו נאלץ לפנות מתסומים רבים וכשהגיע למרחק של כקילומטר אחד מהבית נעצר, מחשש שהמטוסים התוקפים יפגעו בו. הבריטים החלו לנהל מו"מ עם המפקדים הערביים. מטה המחוז הורה לשיירה למסור את הנשק לידי הצבא הבריטי, לאסוף את הפצועים, לקחת כל מכונת נוסעת ולהשמיד את היתר. המפקד הבריטי דרש מהם להשאיר כל מה שבידיהם, כתנאי להעברתם לירושלים. בלית-ברירה הסכימו לתנאי והחלו בפינוי. הבריטים הביאו לירושלים 210 איש, מהם 24 פצועים באלונקות ו-49 פצועים קל. אבדו גם כמויות ניכרות של כלי נשק (150 כלים שונים) וכלי רכב מסוגים שונים – 10 משוריניים, 4 אוטובוסים, 25 משאיות. כל ההרוגים – 15 איש – נותרו במקום הקרב. היישוב נווה דניאל שהוקם באיזור נקרא על שם השיירה

המקורות מהם לוקטו הפנינים לפרשה ומוספיה

מס'	המקור	מאת
1	שלום לעם – תורה ויהדות	דוד קליינר, יוסף רזניק, איתמר מאיר, אבי בן אבנר, אריה תומר
2	פרשת השבוע לשוטרי ישראל	דודו אלהרר, הרב אליהו מוגרבני, מני ישי, יוסי לוי
3	שבת שלום מקובי ביטר	קובי ביטר
4	בית מורשה	הרב יהודה ברנדס הרבנית מיכל טיקוצ'ינסקי
5	ניר אביעד	ניר אביעד
6	פרסומא – נקודה טובה	ר' משה רוט
7	הרב שמעון בוחניק שליט"א	הרב שמעון בוחניק
8	חמישה חומשי תורה ומפרשי המקרא	רש"י, ראב"ע, רד"ק, רס"ג, רמב"ן, חזקוני, ספורנו, רשב"ם
9	מסכת אבות	
10	אתרי יהדות באינטרנט	

תודה לכל בעלי המקורות שבזכותם יכולתי לערוך ולהפיץ פנינים אלו מהפרשה להגדיל תורה ולהאדירה.

בברכת שבת וחג פורים שמח
שמעון תורג'מן